

ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ-1

ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ

ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ

© ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ 2018 2,66,552 ਕਾਪੀਆਂ

All rights, including those of translation, reproduction
and annotation etc., are reserved by the
Punjab Government

ਚੇਤਾਵਨੀ

1. ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਸੀ-ਹੋਲਡਰ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲਦ-ਸਾਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (ਏਜੰਸੀ-ਹੋਲਡਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੰ. 7 ਅਨੁਸਾਰ)
2. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਨਕਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ (ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ) ਦੀ ਛਾਪਾਈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਸਟਾਕ ਕਰਨਾ, ਜਮ੍ਹਾਂ-ਖੋਰੀ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਆਦਿ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜੁਰਮ ਹੈ।

ਮੁੱਲ : 56.00 ਰੁਪਏ

ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਵਿੱਦਿਆ ਭਵਨ, ਫੇਜ਼-8 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ-
160062 ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਮੈਸ. **ਪੰਜਾਬ ਕਿਤਾਬ ਘਰ** ਜਲੰਧਰ ਰਾਹੀਂ ਛਾਪੀ ਗਈ।

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ-ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ-ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਥਲੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਪਹਿਲੀ-ਭਾਸ਼ਾ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਐਨ.ਸੀ.ਐੱਡ. 2005 ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਡ. 2013 ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਬਾਲ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਾਲ-ਗੀਤਾਂ, ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਮਾਹਰ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਚੌਹਾਨ ਦੁਆਰਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਸ. ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਰ ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਛਿੱਲੋਂ, ਸ. ਜਸਕਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਦੀਪਕ ਬਾਂਸਲ, ਸ੍ਰੀ ਰੰਜੀਵ ਸੇਠੀ, ਸ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਰੀਦਕੋਟ, ਸ੍ਰੀ ਮਦਨ ਬਜਾਜ ਅਤੇ ਸ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੰਗੜੇਆ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ
ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ

ਪੰਜਾਬ ਕਰੀਕੁਲਮ ਡਰੇਮਵਰਕ 2013 ਦੀ ਲੋਅ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚਾਰ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ-ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਵਿਚਲੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ, ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੁਨਿਆਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ-ਪੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਭਾਗ ਵੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਿਤ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰਨ।

- ਅਧਿਆਪਕ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਬਾਲ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਅਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬਾਲ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਪ੍ਰਤੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨੰਨੇ ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਗੁੜ੍ਹੀ ਸਾਂਝ ਪੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਾਲ-ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਸਣ ਅਤੇ ਮੌਲਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲ ਸਕਣ।
- ਤਸਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਮੰਨੋਰੰਜਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮੌਖਿਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫਲਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।
- ਆਓ ਕਰੀਏ, ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਪਣਾਓ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਗੀਏ ਤੋਂ ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ।
- ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰੰਗਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ (ਫਲਾਂ, ਰੰਗਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲਣ-ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।
- ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਜਾ ਸਿਮ-ਸਿਮ, ਅੱਖਰ ਮਿਲਣੀ, ਲੱਭੋ ਮੇਰੇ ਅੱਖਰ ਆਦਿ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ।
- ਰੰਗ-ਰੰਗ ਮੁਹਾਰਨੀ ਚਾਰਟ, ਮੁਹਾਰਨੀ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਨੀ ਕਾਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਪੰਧ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਸੂਚੀ

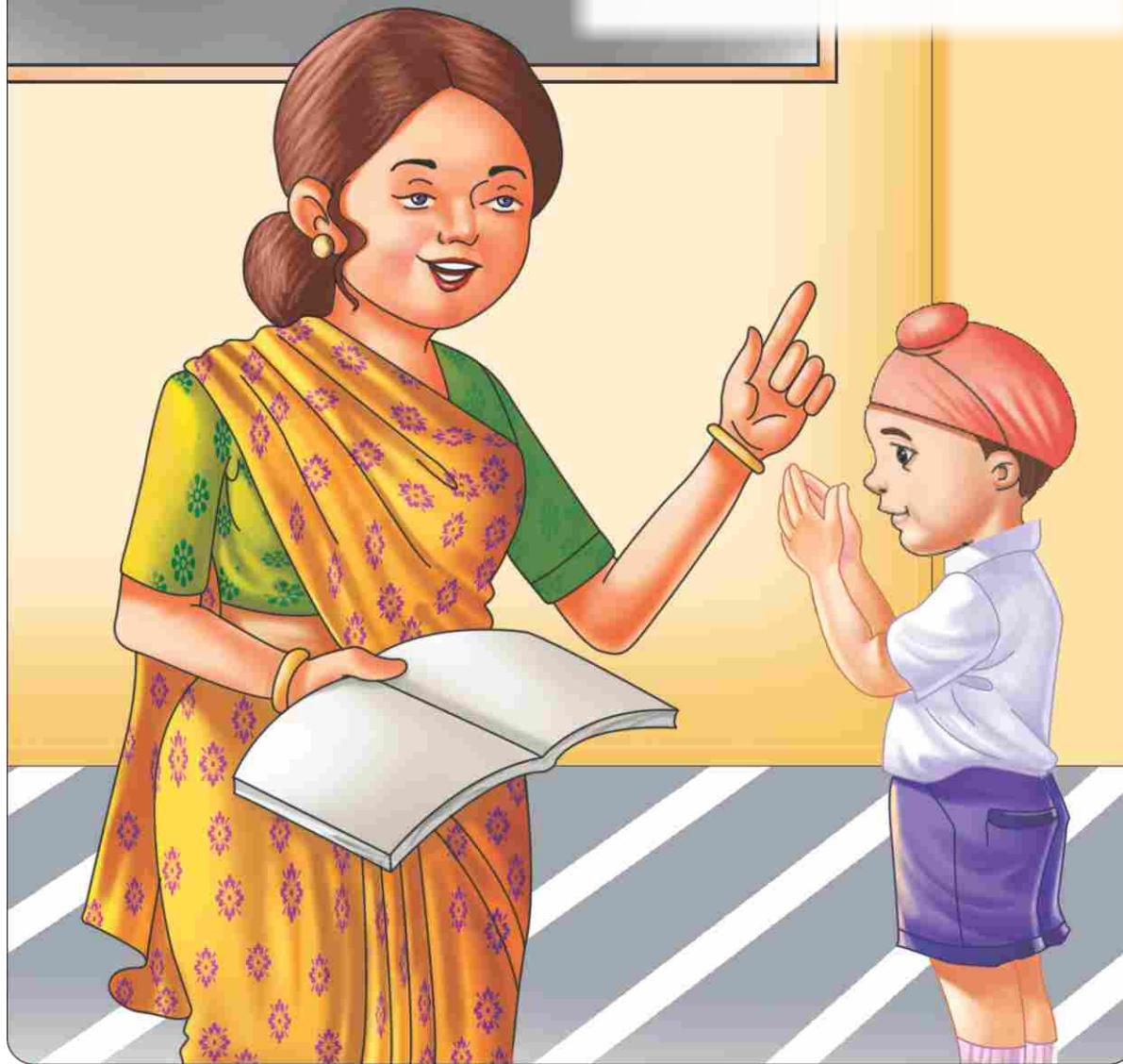
	ਭਾਗ-ੴ	ਮੌਖਿਕ ਭਾਗ	ਪੰਨਾ ਨੰ. 1 ਤੋਂ 17
★	ਬਾਲ ਗੀਤ	ਮੈਡਮ ਜੀ ਨਮਸਤੇ (ਅਨਿਲ ਆਦਮ)	1
★	ਬਾਲ ਗੀਤ	ਅਬਲੂ ਬਬਲੂ (ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾਊ)	2
★		ਖੇਡੋ ਤੇ ਗਾਓ	3
★		ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	4
★		ਫਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	5
★		ਰੁੱਤਾਂ	6
★	ਬਾਲ ਗੀਤ	ਬੀਬਾ ਬਾਲ (ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ)	7
★		ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ	8
★		ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਣੀ	9
★		ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਣੀ	10
★	ਬਾਲ ਗੀਤ	ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਡੋ-ਡੋ (ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ)	11
★		ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	12
★		ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	13
★		ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢੋ	14
★		ਆਓ ਕਰੀਏ	15
★	ਬਾਲ ਗੀਤ	ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ (ਅਨਿਲ ਆਦਮ)	16
★		ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ	17

	ਭਾਗ-ਆ	ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ	18 ਤੋਂ 67
		ਵਰਨਮਾਲਾ	53
		ਵਰਨਮਾਲਾ ਗੀਤ	54
		ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ	55
		ਆਓ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖੀਏ	58

ਪਾਠ	ਭਾਗ-ਈ	ਪਾਠ ਦਾ ਨਾਮ	68 ਤੋਂ 138
1		ਮੁਕਤਾ (ਦੋ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ)	68
2		ਮੁਕਤਾ (ਤਿੰਨ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ)	71
3		ਮੁਕਤਾ (ਚਾਰ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ)	74
4		ਕੰਨਾ	77
5		ਸਿਹਾਰੀ	81
6		ਬਿਹਾਰੀ	85
7		ਐਂਕੜ	89
8		ਦੁਲੈਂਕੜ	93
9		ਲਾਂ	97
10		ਦੁਲਾਵਾਂ	101
11		ਹੋੜਾ	105
12		ਕਨੌੜਾ	109
13		ਐਂਧਕ	113
14		ਟਿੱਪੀ	117
15		ਬਿੰਦੀ	121
16		ਰੰਗੋ-ਰੰਗ ਮੁਹਾਰਨੀ	125
17		ਸ਼ਬਦ-ਲੜੀਆਂ	127
18		ਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਾ	128
19		ਕੌਣ ਕੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ?	129
20		ਮੇਰਾ ਬਸਤਾ	131
21		ਰੁੱਖ	132
22		ਭਲਾ ਬੁੱਝੋ ਖਾਂ !	133
23		ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ	135
24		ਦਿਵਾਲੀ	136

ਮੈਡਮ ਜੀ ਨਮਸਤੇ ! (ਮੱਖਿਕ)

ਮੈਡਮ ਜੀ, ਨਮਸਤੇ !
ਸੋਹਣੇ ਸਾਡੇ ਬਸਤੇ।
ਸੋਹਣੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਕੂਟੀ,
ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਝੂਟੀ।
ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ,
ਅਸੀਂ ਵੀ ਟੀਚਰ ਬਣਨਾ ਹੈ।

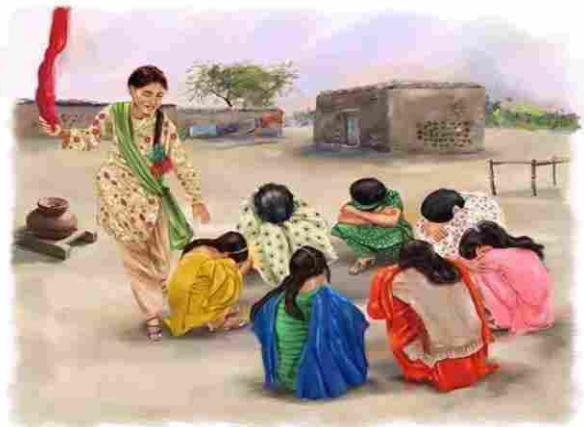
ਅਬਲੂ-ਬਬਲੂ (ਮੌਖਿਕ)

ਅਬਲੂ-ਬਬਲੂ ਭੈਣ-ਭਰਾ,
ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਚਾਆ ।
ਬਬਲੂ ਵੱਡਾ ਅਬਲੂ ਛੋਟੀ,
ਦੋਵੇਂ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਵਣ ਰੋਟੀ ।
ਅਬਲੂ ਆਖੇ ਸੁਣ ਤੂੰ ਵੀਰ,
ਚਮਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਈਏ ਖੀਰ ।

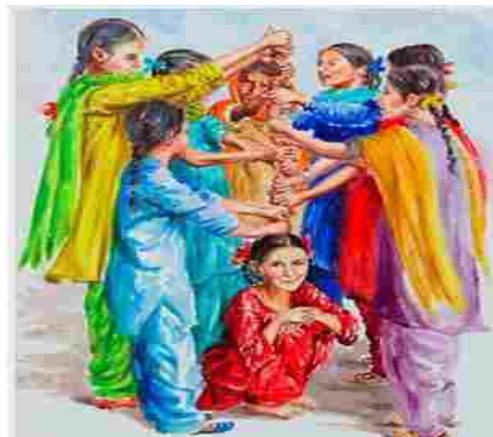
ਖੇਡੋ ਤੇ ਗਾਓ (ਮੌਖਿਕ)

ਕਿੱਕਲੀ ਕਲੀਰ ਦੀ,
ਪੱਗ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਦੀ।
ਦੁਪੱਟਾ ਭਰਜਾਈ ਦਾ,
ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜਾਈਦਾ।

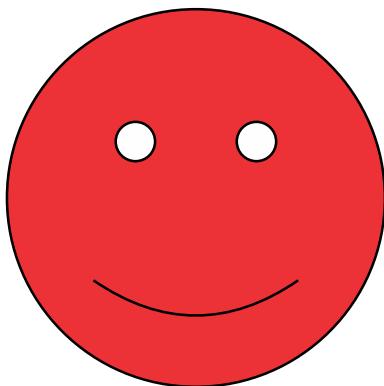
ਭੰਡਾ-ਭੰਡਾਰੀਆ,
ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਭਾਰ।
ਇੱਕ ਮੁੱਠੀ ਚੁਕ ਲੈ,
ਦੂਜੀ ਤਿਆਰ।

ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ,
ਜੁਮੇਰਾਤ ਆਈ ਜੇ।
ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਦੇਖੇ,
ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਈ ਜੇ।

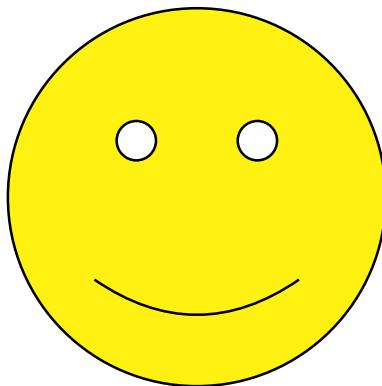

ਉੱਕੜ-ਦੁੱਕੜ ਭੰਬਾ-ਭੌ,
ਅੱਸੀ-ਨੱਬੇ ਪੂਰਾ ਸੌ।
ਸੌ ਗਲੋਟਾ ਤਿੱਤਰ ਮੋਟਾ,
ਚੱਲ ਮਦਾਰੀ ਪੈਸਾ ਖੋਟਾ।

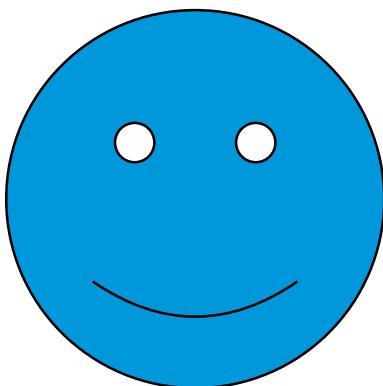
ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ (ਮੌਖਿਕ)

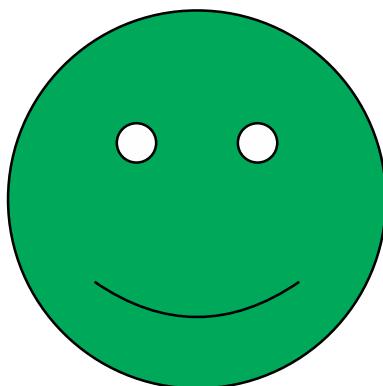
ਲਾਲ

ਪੀਲਾ

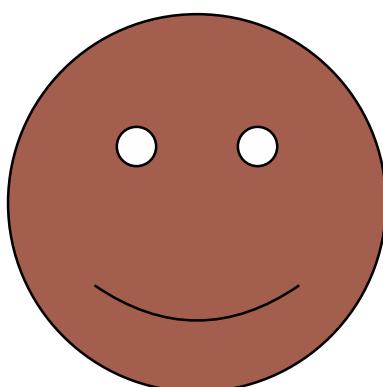
ਨੀਲਾ

ਹਰਾ

ਕਾਲਾ

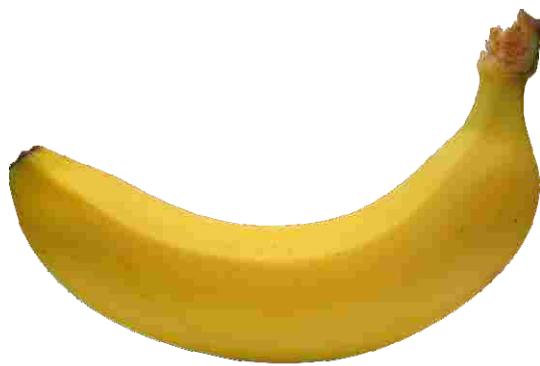

ਭੁਰਾ

ਫਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ (ਮੌਖਿਕ)

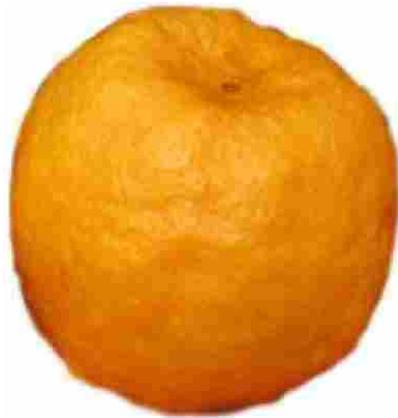
ਸੇਬ

ਕੇਲਾ

ਅੰਬ

ਸੰਤਰਾ

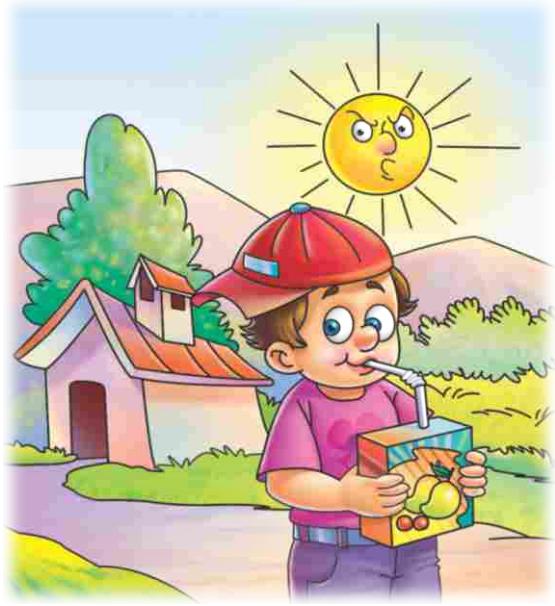

ਅਨਾਰ

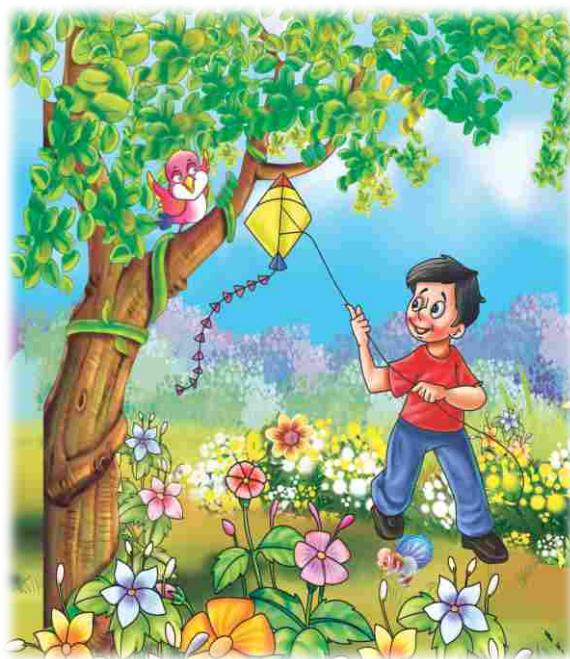
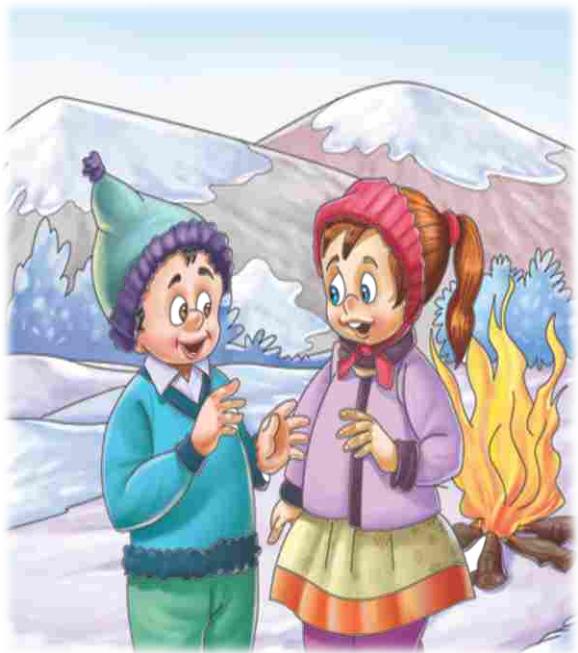
ਅੰਗੂਹ

ਰੁੱਤਾਂ (ਮੌਸਿਖਕ)

ਗਰਮੀ

ਬਰਸਾਤ

ਸਰਦੀ

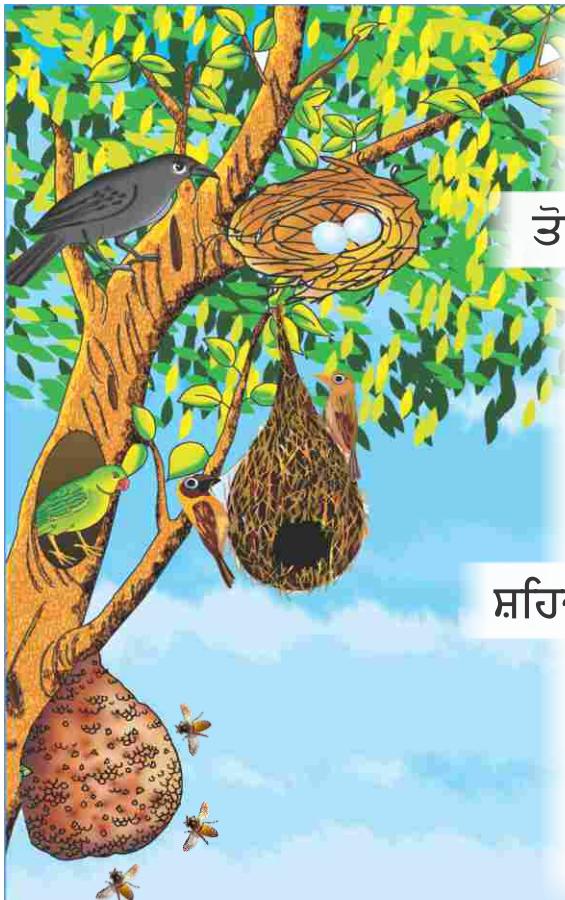
ਬੰਤ

ਬੀਬਾ ਬਾਲ (ਮੌਖਿਕ)

ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉੱਠ ਜਾਵਾਂ,
ਦਾਤਣ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਨ੍ਹਾਵਾਂ।
ਖਾ ਪਰੌਂਠਾ ਪਾਵਾਂ ਵਰਦੀ,
ਸਕੂਲ ਆਉਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ।
ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਾਂ,
ਦੁੱਧ ਦਾ ਪੀਵਾਂ ਭਰਿਆ ਛੰਨਾ।
ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਵਾਂ,
ਤਾਂ ਹੀ ਬੀਬਾ ਬਾਲ ਕਹਾਵਾਂ।

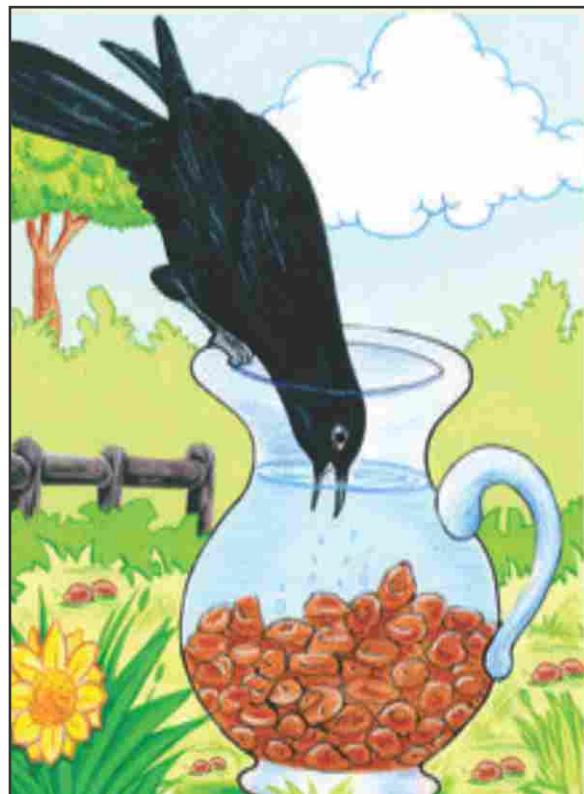
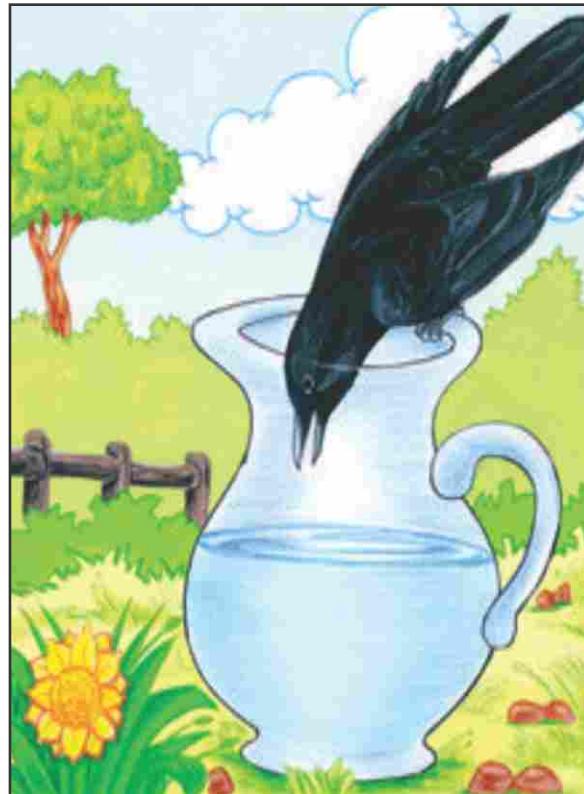
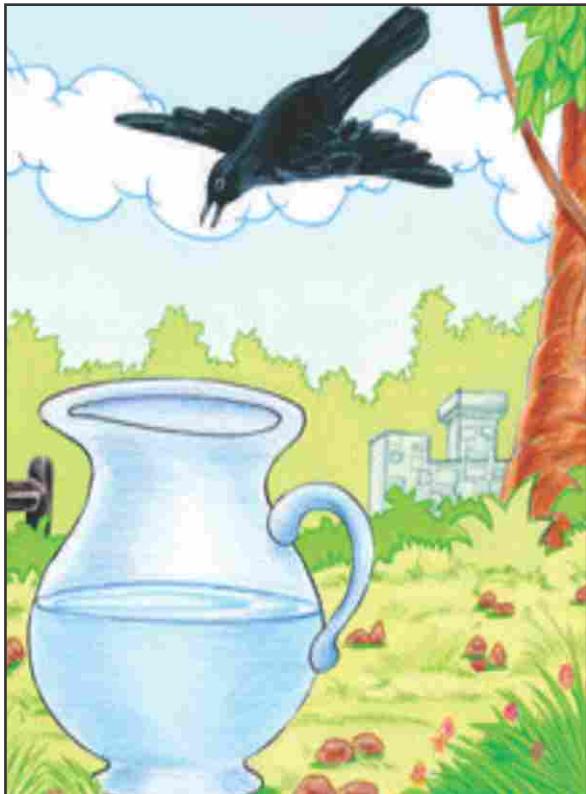
ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? (ਮੌਖਿਕ)

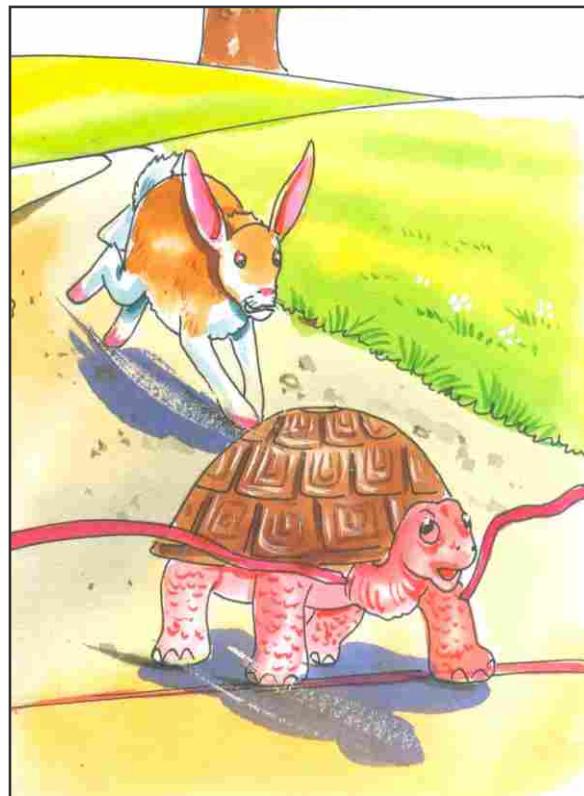
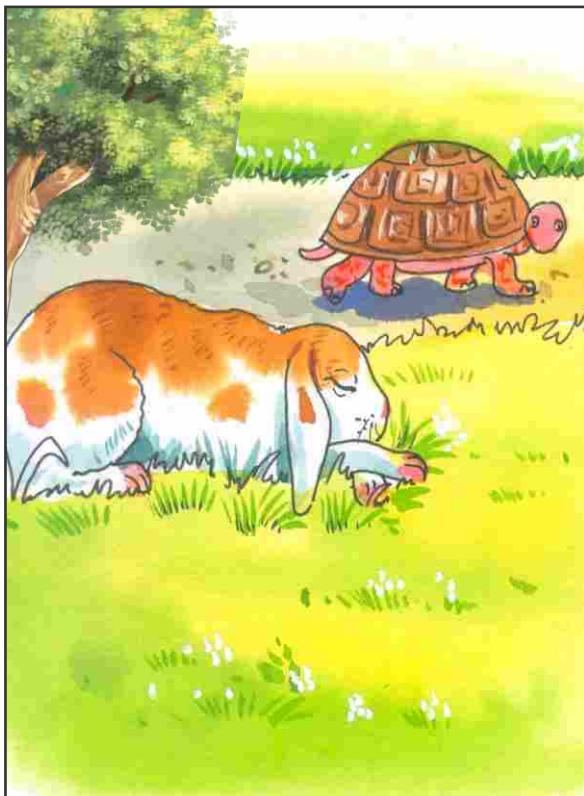
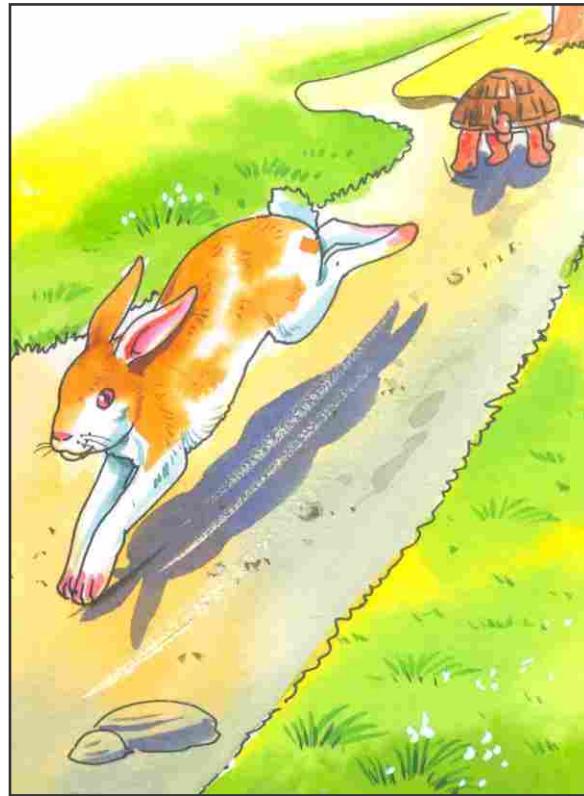
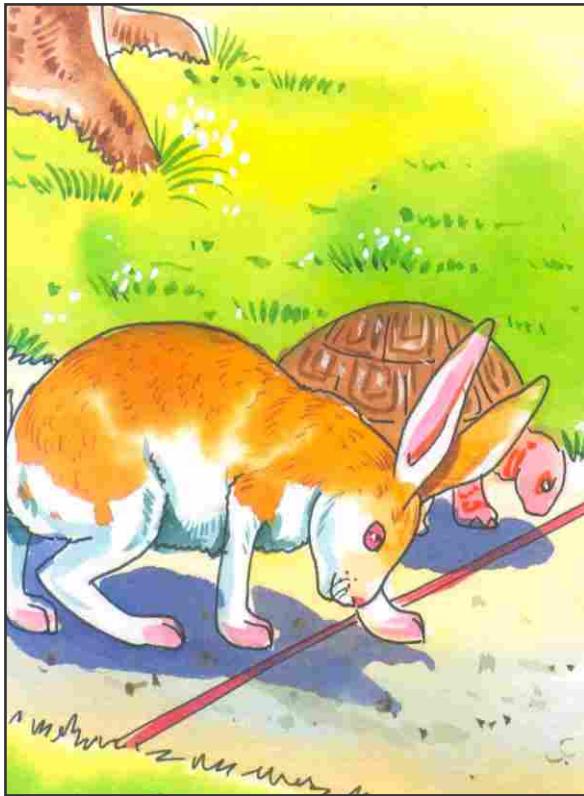
ਕਾਂ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ
ਉੱਤੇ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਤੋਤਾ ਦਰਖਤ ਦੀ ਖੋੜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਬਿਜ਼ੜਾ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਲਟਕਦੇ
ਆਲੂਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਚੂਹਾ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਸ਼ੇਰ ਗੁਢਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਛੱਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ?
ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਣੀ (ਮੌਖਿਕ)

ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਣੀ (ਮੱਖਿਕ)

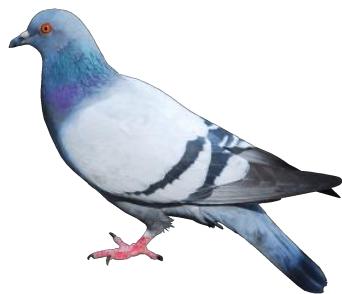

ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਡੋ-ਡੋ (ਮੌਖਿਕ)

ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਇਆ ਕਬੂਤਰ,
ਬੈਠ ਗਿਆ ਉਹ ਕੰਧ ਦੇ ਉੱਪਰ ।
ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੱਗਾ ਸੌਣ,
ਹਿੱਲੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੀ ਧੌਣ ।
ਪਿੱਛਓਂ ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਆਈ,
ਕਬੂਤਰ ਫੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਬਣਾਈ ।
ਫੜਨ ਲਈ ਉਸ ਮਾਰੀ ਤਾਰੀ,
ਕਬੂਤਰ ਉੱਡਿਆ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ ।
ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਡੋ..... ਡੋ.....
ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਡੋ..... ਡੋ.....

ਪੰਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ (ਮੌਖਿਕ)

ਕਬੂਤਰ

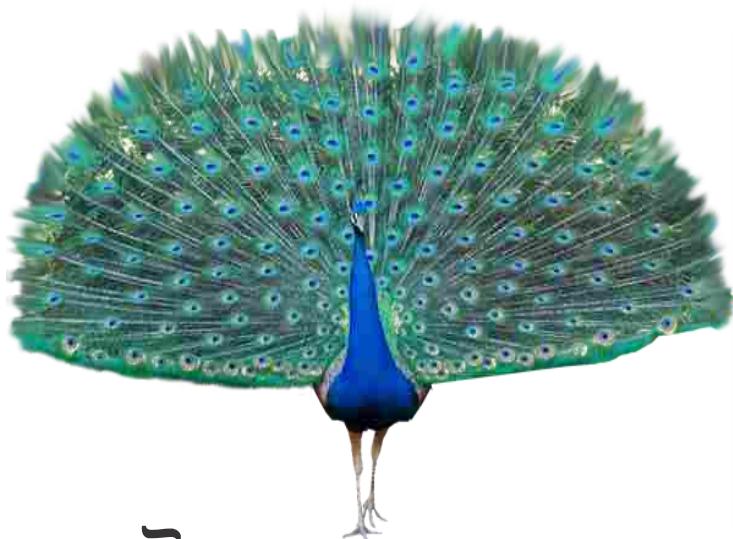
ਬਾਜ਼

ਤੋਤਾ

ਚਿੜੀ

ਮੌਰ

ਕਾਂ

ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ (ਮੌਖਿਕ)

ਸ਼ੇਰ

ਘੋੜਾ

ਬਿਲੀ

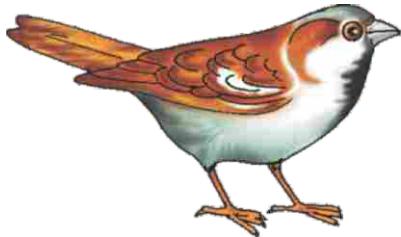
ਬਾਂਦਰ

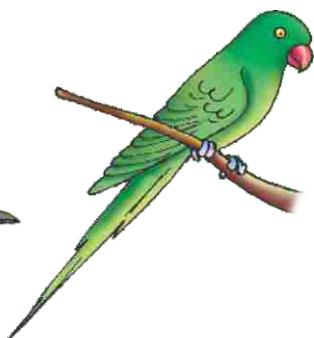
ਕੁੱਤਾ

ਚਤੂਰ

ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢੋ (ਮੌਖਿਕ)

ਚੀ-ਚੀ

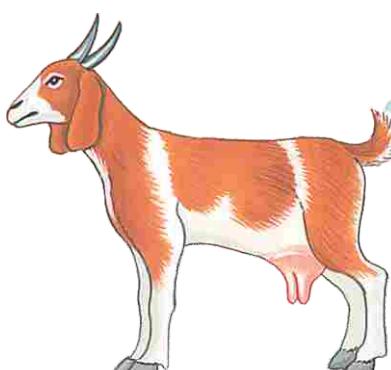
ਟੈਂ-ਟੈਂ

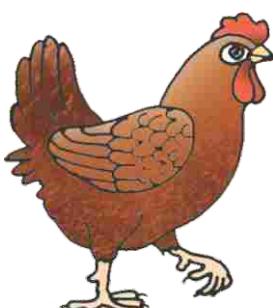
ਕਾਂ-ਕਾਂ

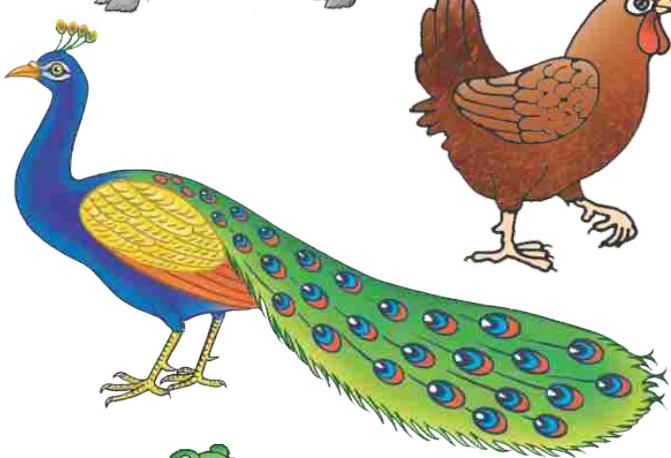
ਮਿਆਊ-ਮਿਆਊ

ਮੈਂ-ਮੈਂ

ਕੜ-ਕੜ

ਕਿਆਊ-ਕਿਆਊ

ਟਰ-ਟਰ

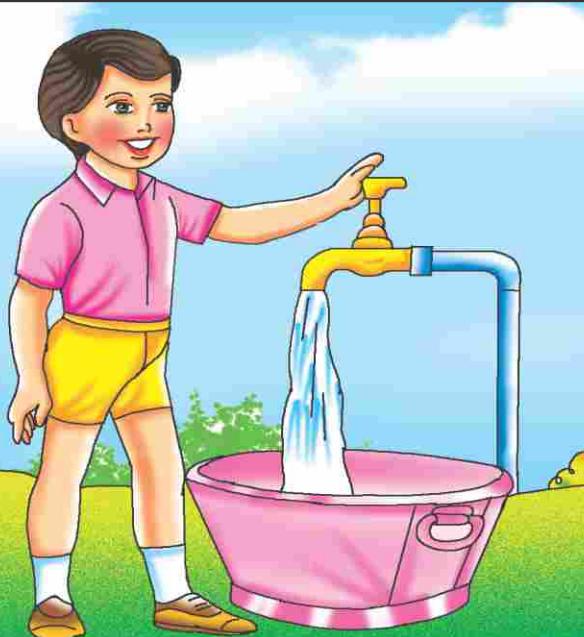
ਆਉ ਕਰੀਏ (ਮੱਖਿਕ)

ਪੰਦੇ ਲਾਉ

ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲੁ ਕਰੋ

ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਜਮ
ਨਾਲੁ ਕਰੋ

ਸਦਾ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖੋ

ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ (ਮੌਖਿਕ)

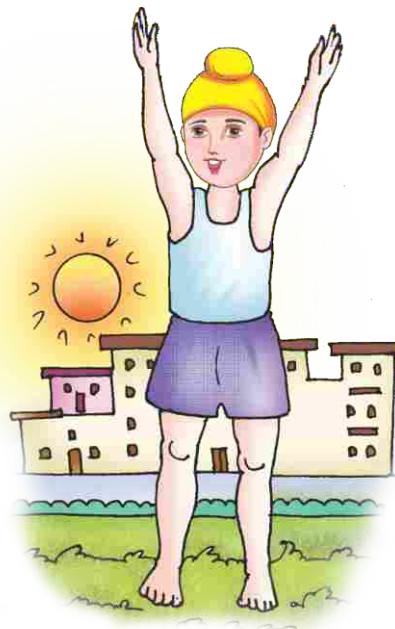
ਠੱਕ-ਠੱਕ ਕਰਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ,
ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ।
ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸੋਟੀ ਹੈ,
ਸੋਟੀ ਬੜੀ ਹੀ ਮੋਟੀ ਹੈ।
ਰਹੋ ਜਾਗਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨਾ ਸੌਂਦਾ ਹੈ।
ਮੌਸਮ ਹੋਵੇ ਗਰਮ ਜਾਂ ਠੰਢਾ,
ਚੋਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਡੰਡਾ।
ਗੱਲ ਬੜੀ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਹੈ,
ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ.....।

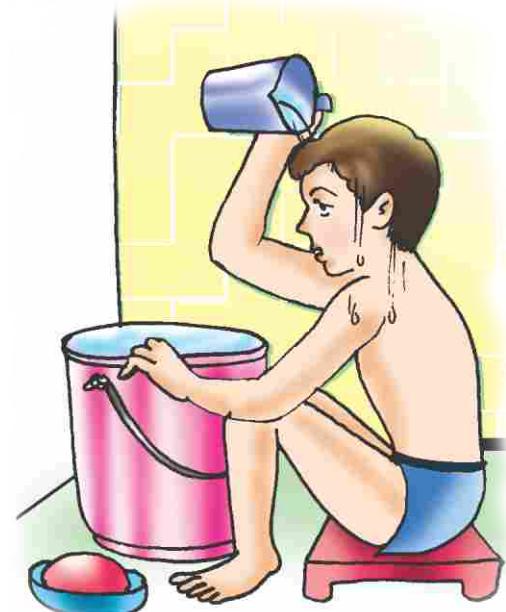
ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ (ਮੌਖਿਕ)

ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ

ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ

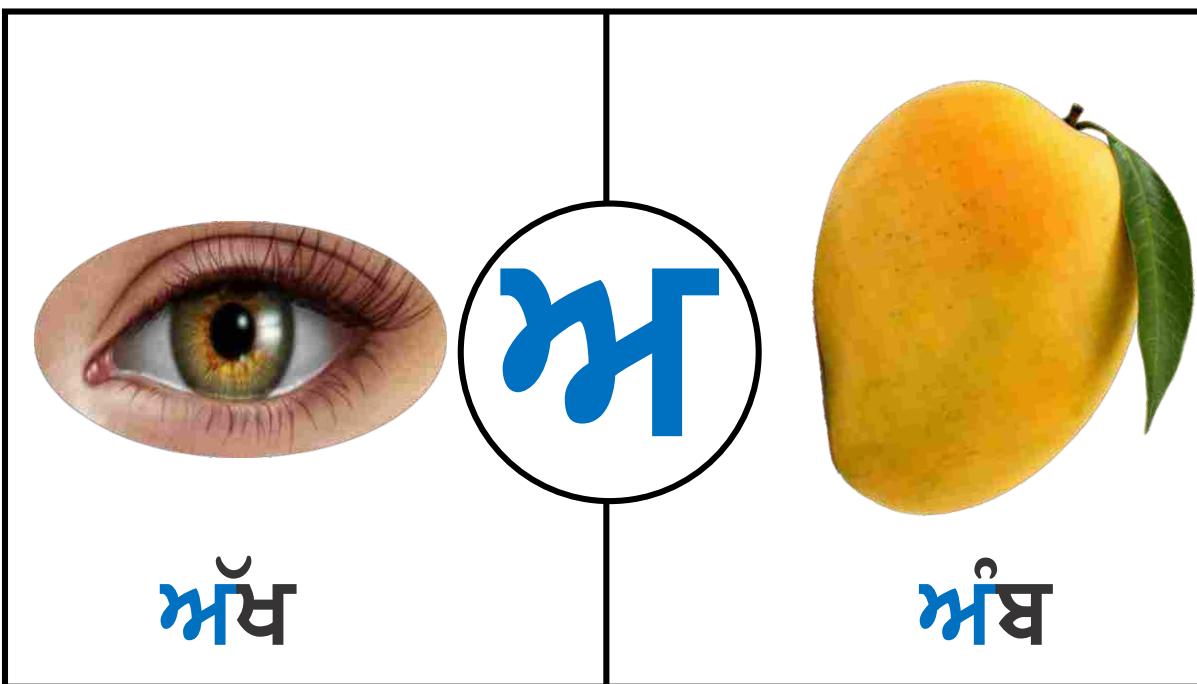
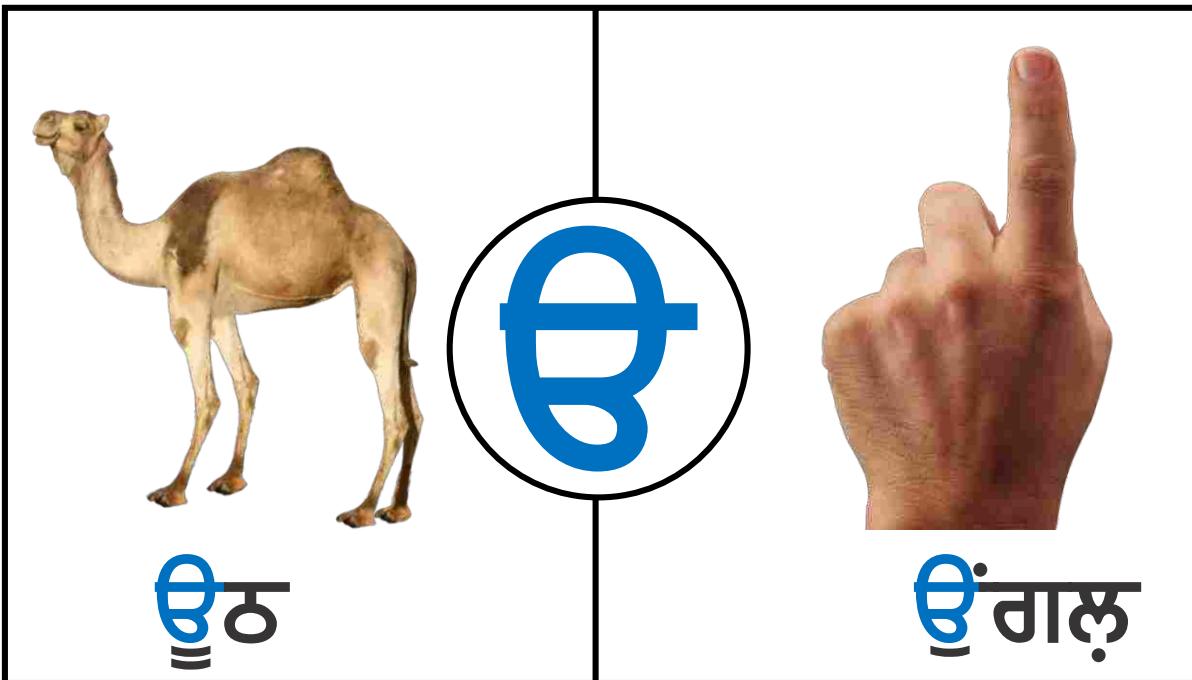

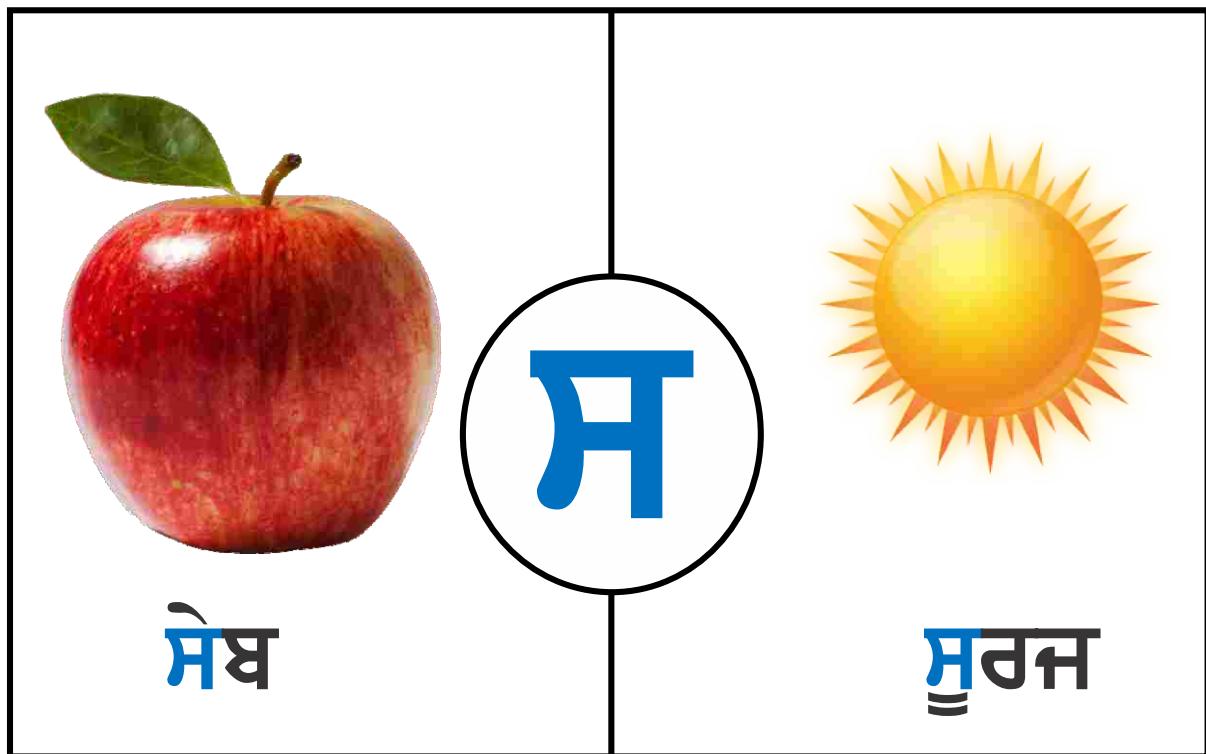
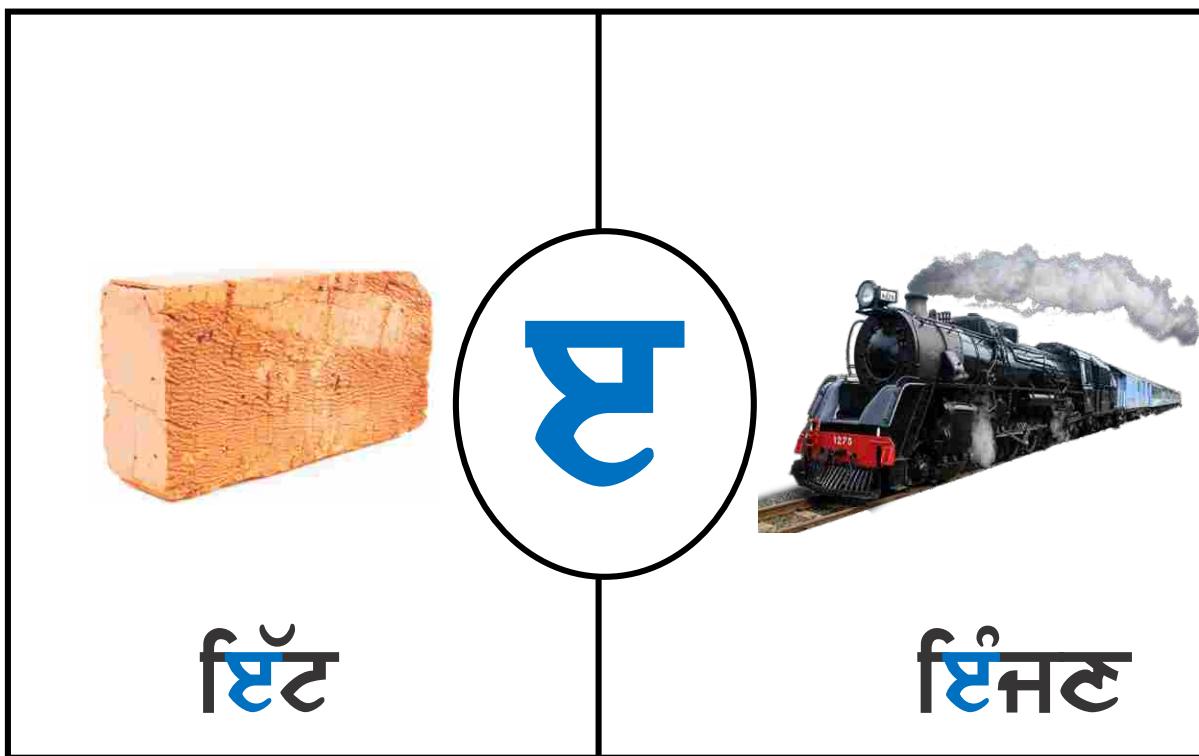
ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਹਾਉਣਾ

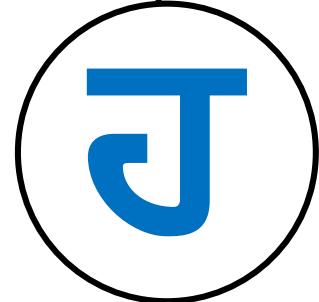
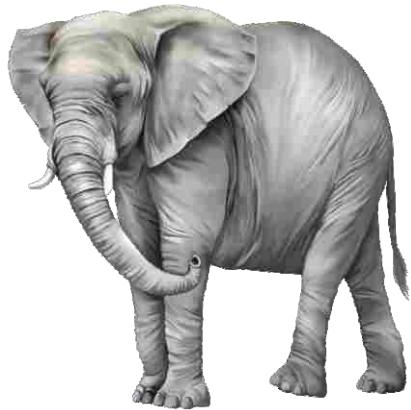

ਰੋਜ਼ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

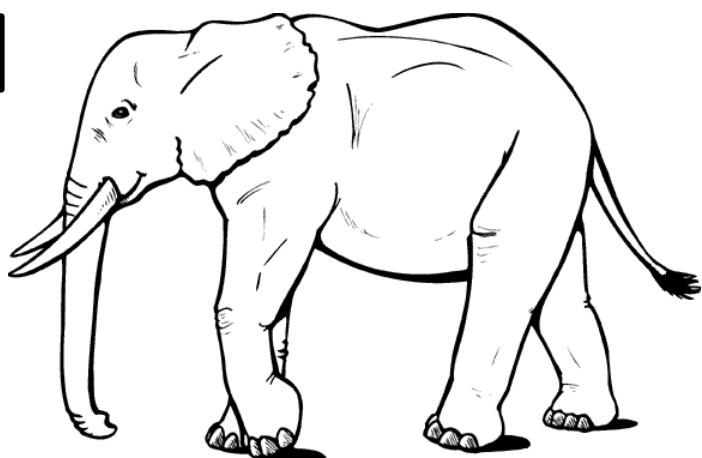
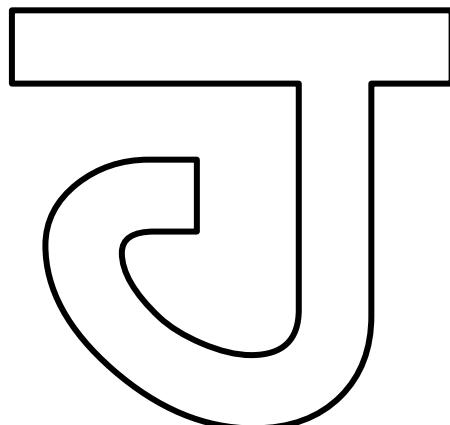

ਹਾਥੀ

ਹੱਥ

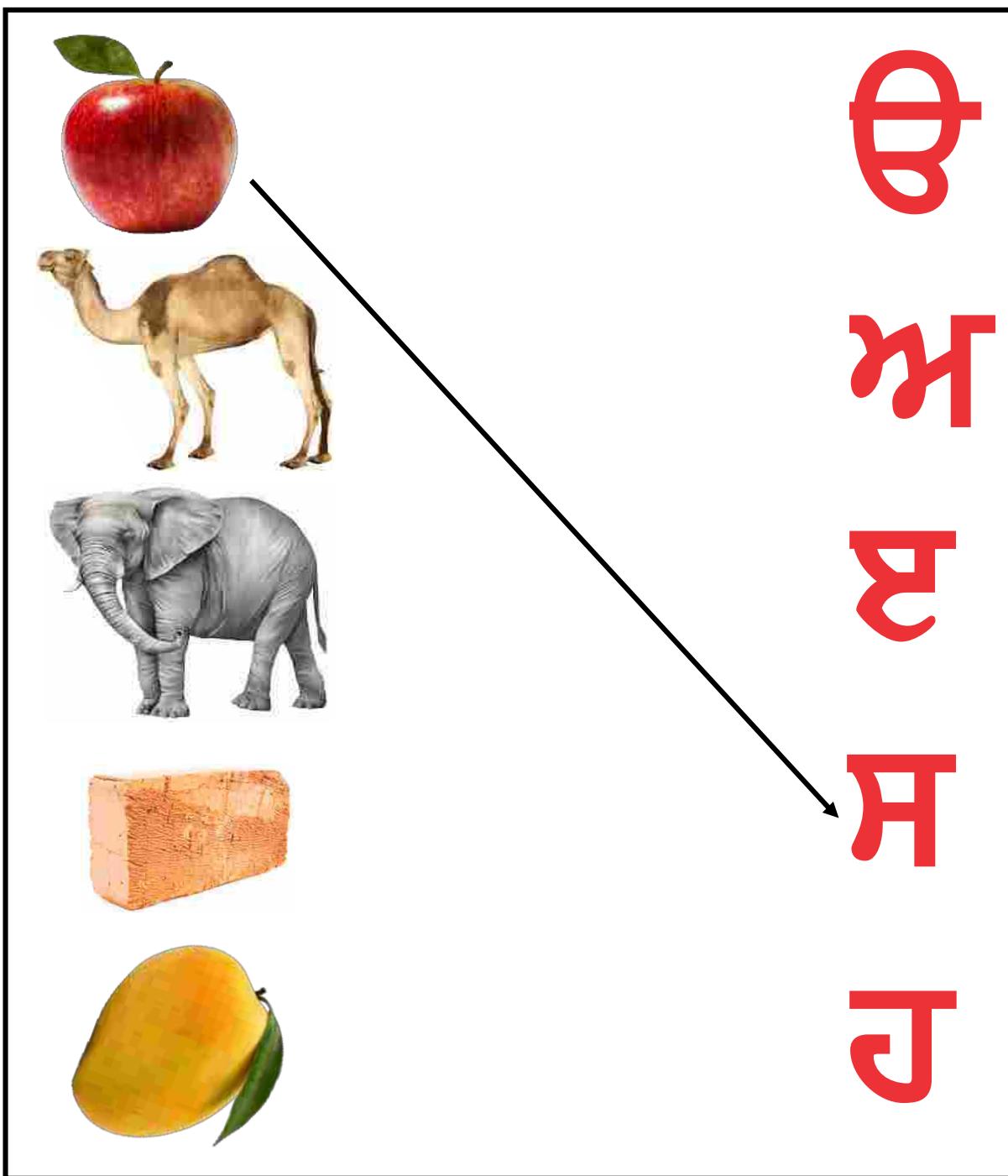
ਰੰਗ ਭਰੋ

ਉ ਅ ਈ ਸ ਹ ਗਾਈਏ,

ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸਕੂਲ ਆਈਏ ।

ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ

ਕ

ਕਰਸੀ

ਕਾਰ

ਖ

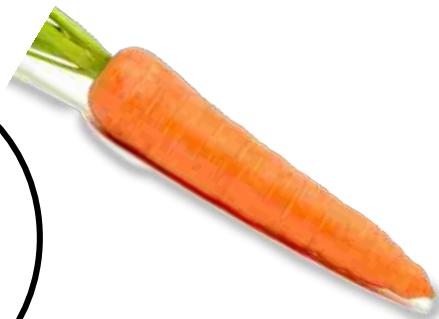
ਖੰਡ

ਖੁਰਪਾ

ରା

ରାମଳା

ରାଜର

ଘର

ଘରା

ଘରା

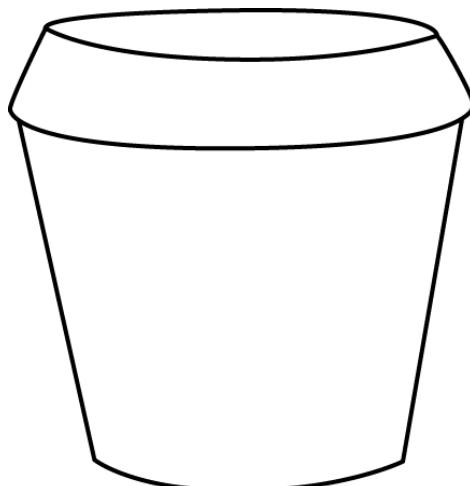

ੴ ਅੱਖਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

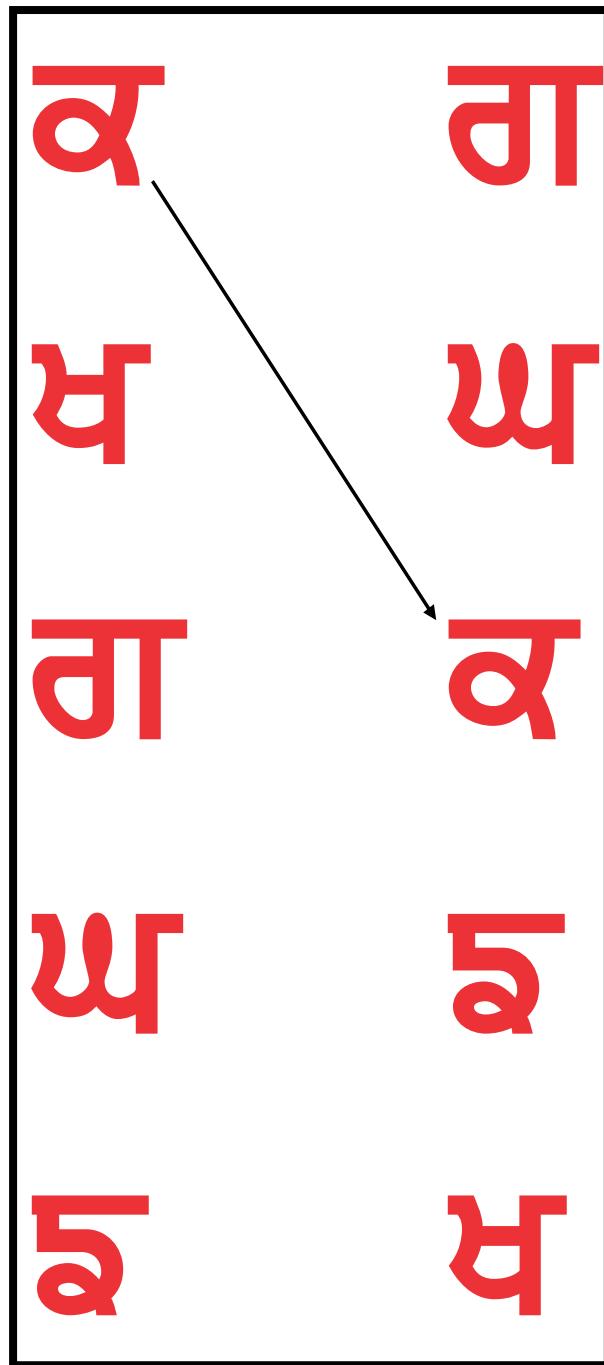
ਕੰਫਣ

ਰੰਗ ਭਰੋ

ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ ਪੜ੍ਹੀਏ,
ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਲੜੀਏ।

मिलाण करें

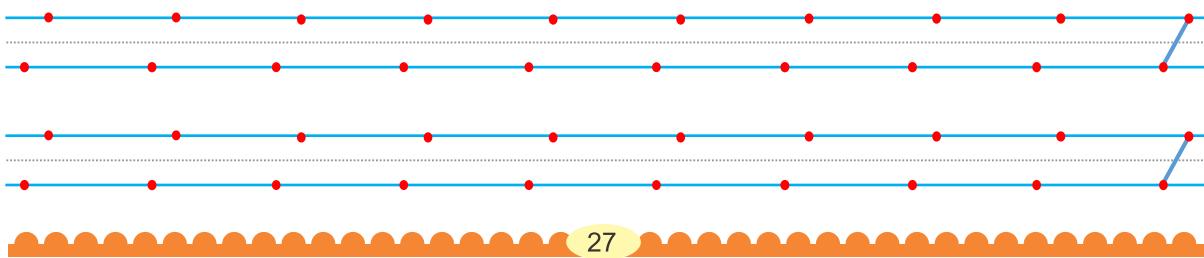
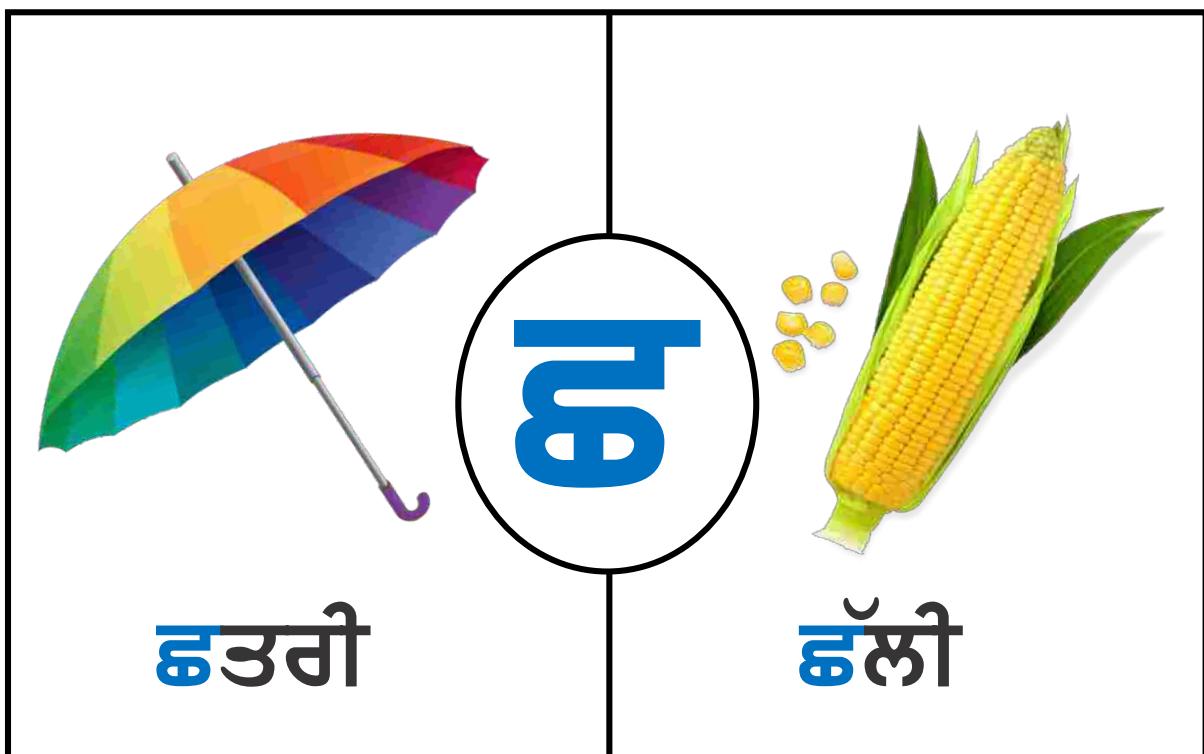
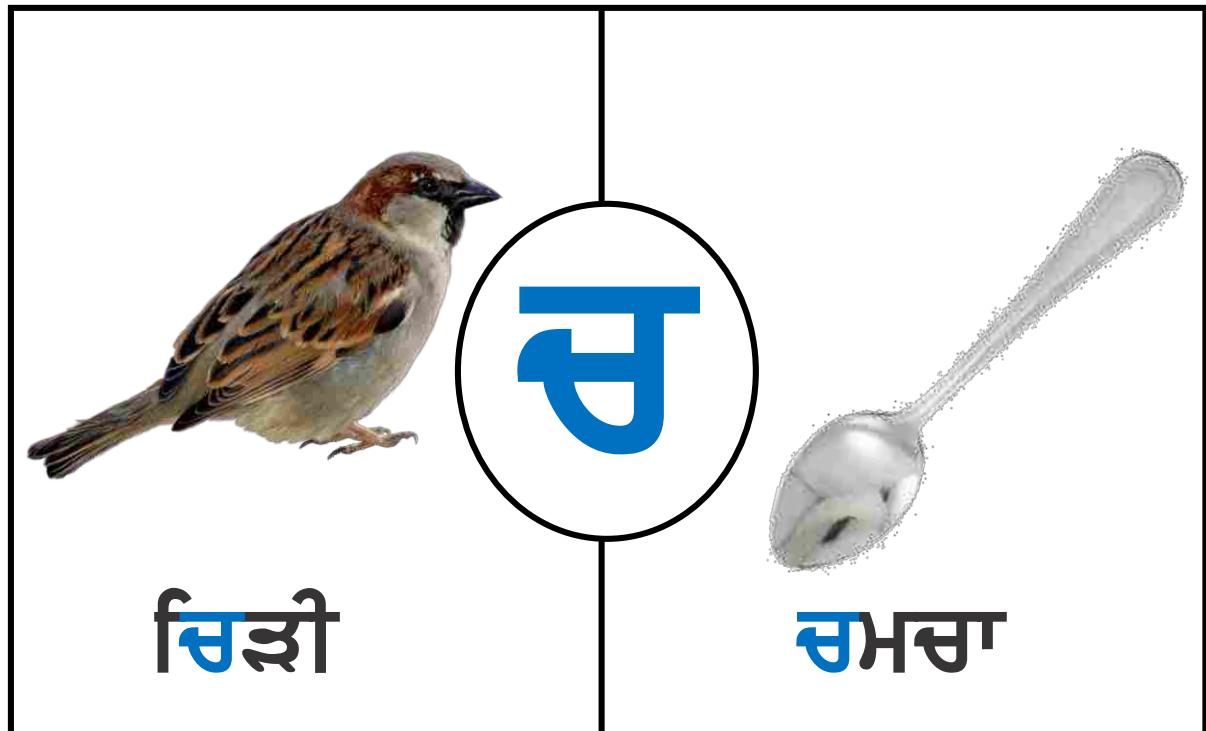
ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ

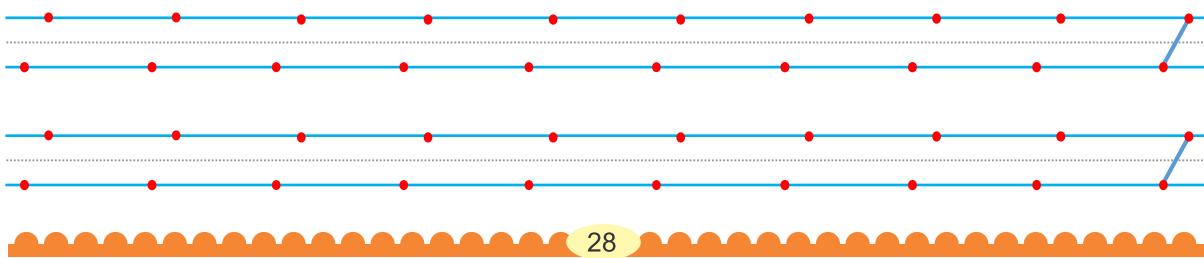
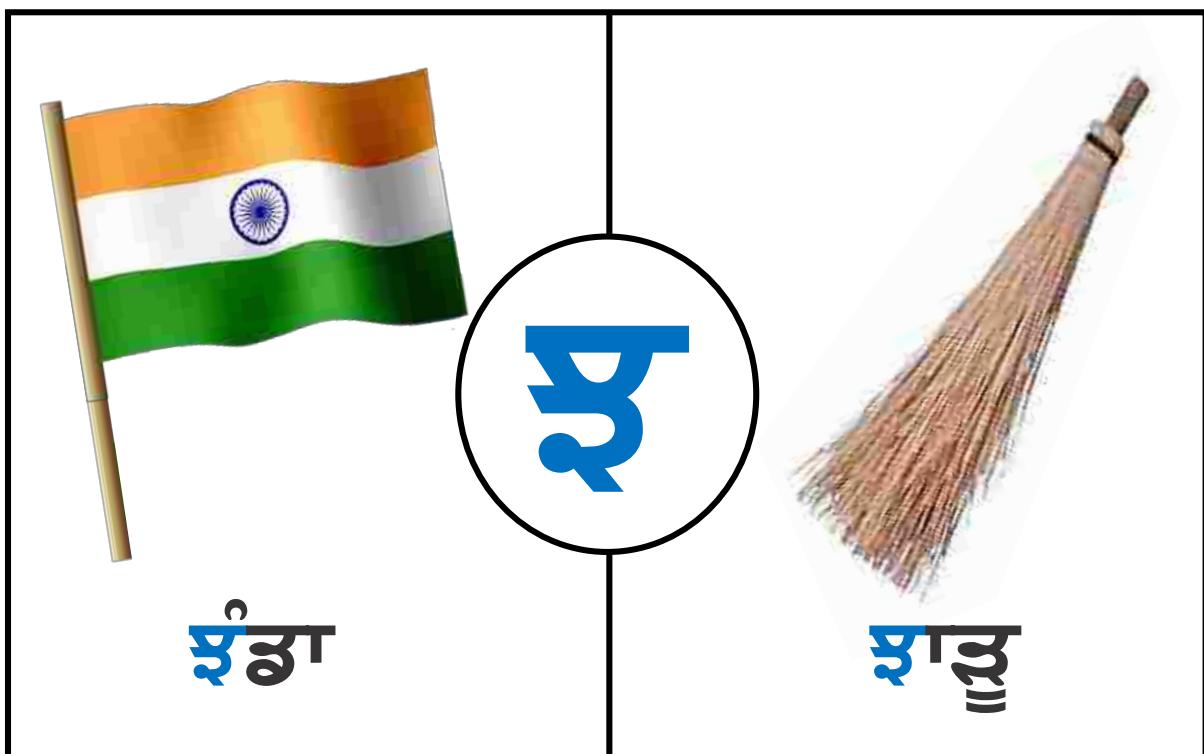

ਅ	ਅ	ਸ	ਕ	ਅ	ਏ	ਅ
ਊ	ਸ	ਊ	ਅ	ਊ	ਊ	ਅ
ਸ	ਏ	ਸ	ਸ	ਕ	ਹ	ਸ
ਕ	ਕ	ਕ	ਕ	ਘ	ਏ	ਕ
ਗ	ਹ	ਗ	ਗ	ਸ	ਕ	ਗ
ਹ	ਗ	ਅ	ਹ	ਹ	ਹ	ਅ
ਘ	ਘ	ਗ	ਘ	ਸ	ਅ	ਘ
ਖ	ਊ	ਕ	ਖ	ਗ	ਖ	ਖ

ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੋ

ਸ ਹ ਅ ਏ
ਏ ਖ ਕ ਗ

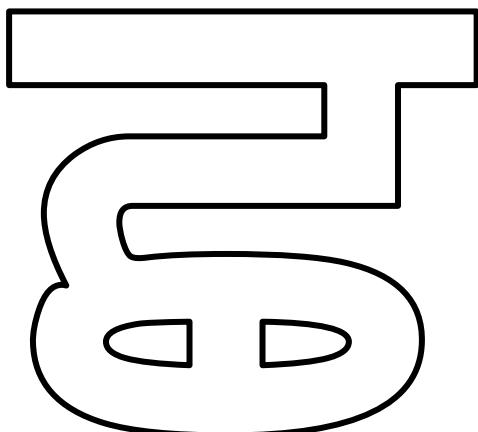

ਵ ਅੱਖਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

ਜੰਵ

ਰੰਗ ਭਰੋ

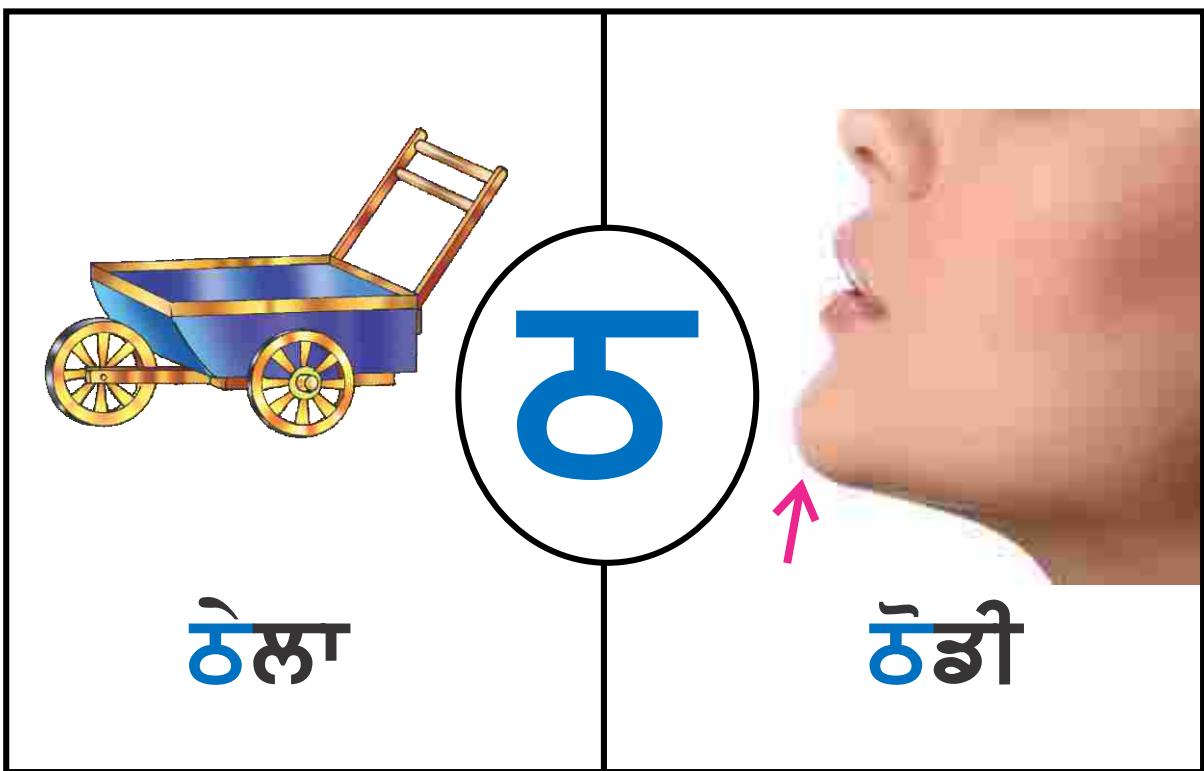
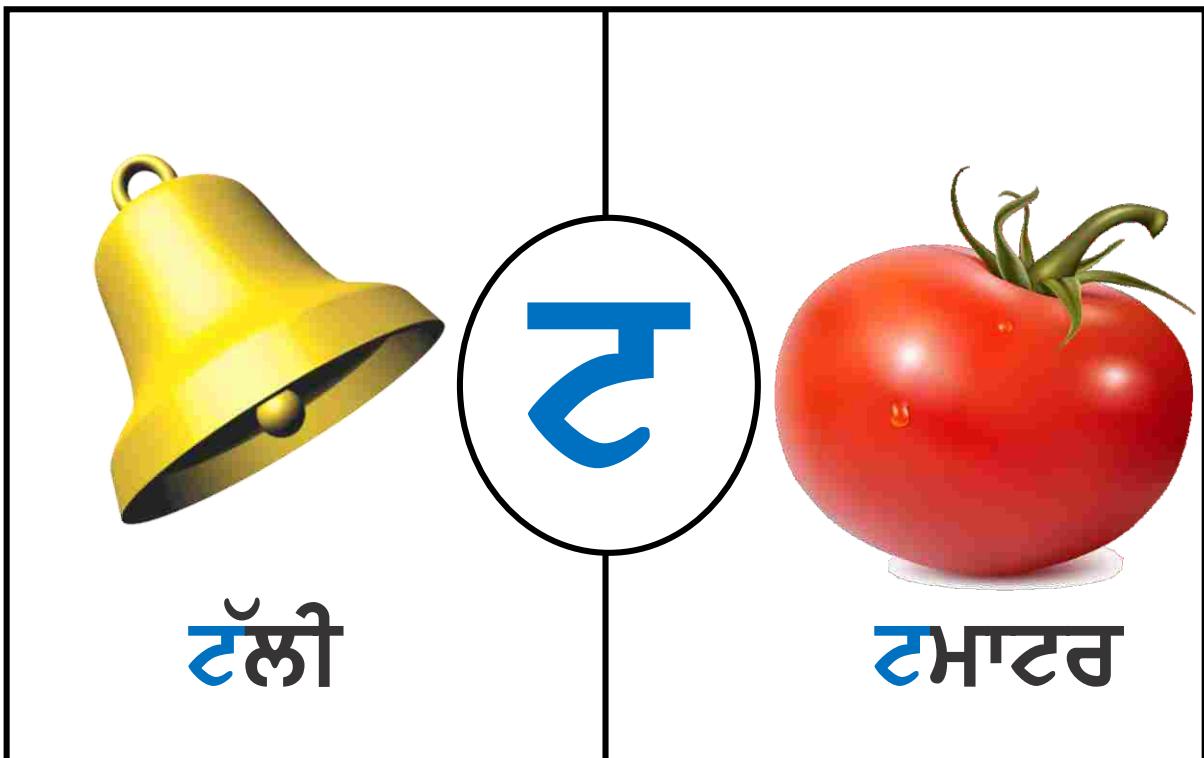
ਚਛ ਜੜ੍ਹ ਬੋਲੀਏ,
ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬੱਚਿਓ ਕਦੇ ਨਾ ਡੋਲੀਏ।

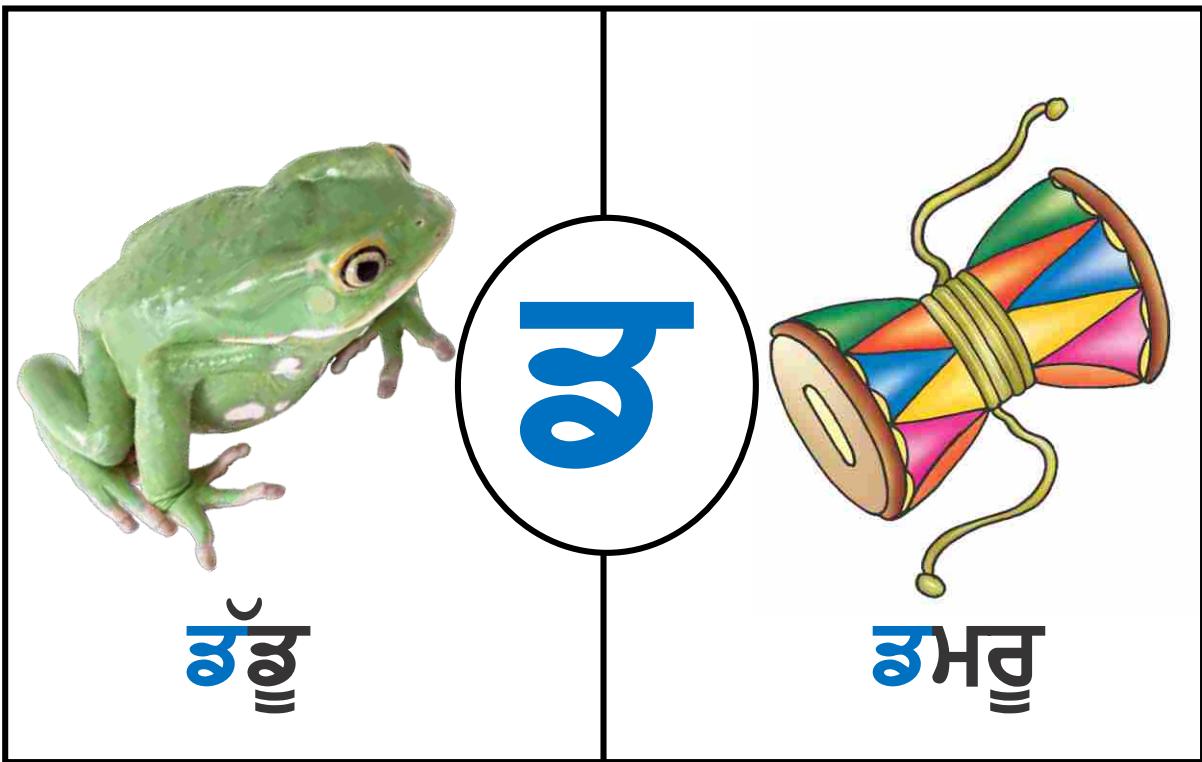
ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹੀ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ -

	ਰ	ੜ	੯
	ਕ	ਚ	ਜ
	ਛ	ਘ	ਸ
	ਖ	ਚ	ਹ

ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਆਲੂਣੇ ਤੱਕ ਪੁਚਾਓ (ਵਰਨਮਾਲਾ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ)

	ੜ	ਜ	੟	ਗ	ਖ
	ੳ	ੜ	੯.	ੳ	ੜ
	ਾਂ	ਾਂ	ਾਂ	ਾਂ	ਾਂ

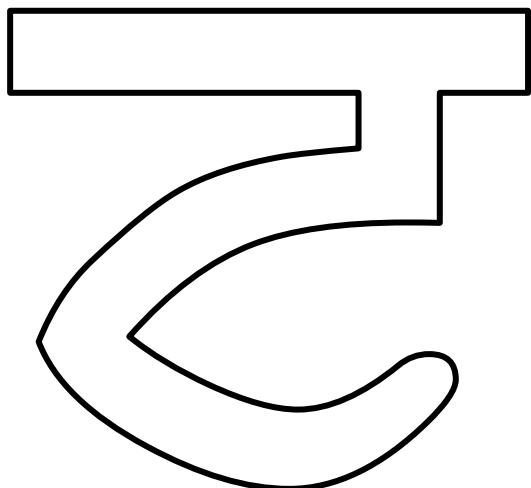

ਣ ਅੱਖਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

ਸਾਬਣ

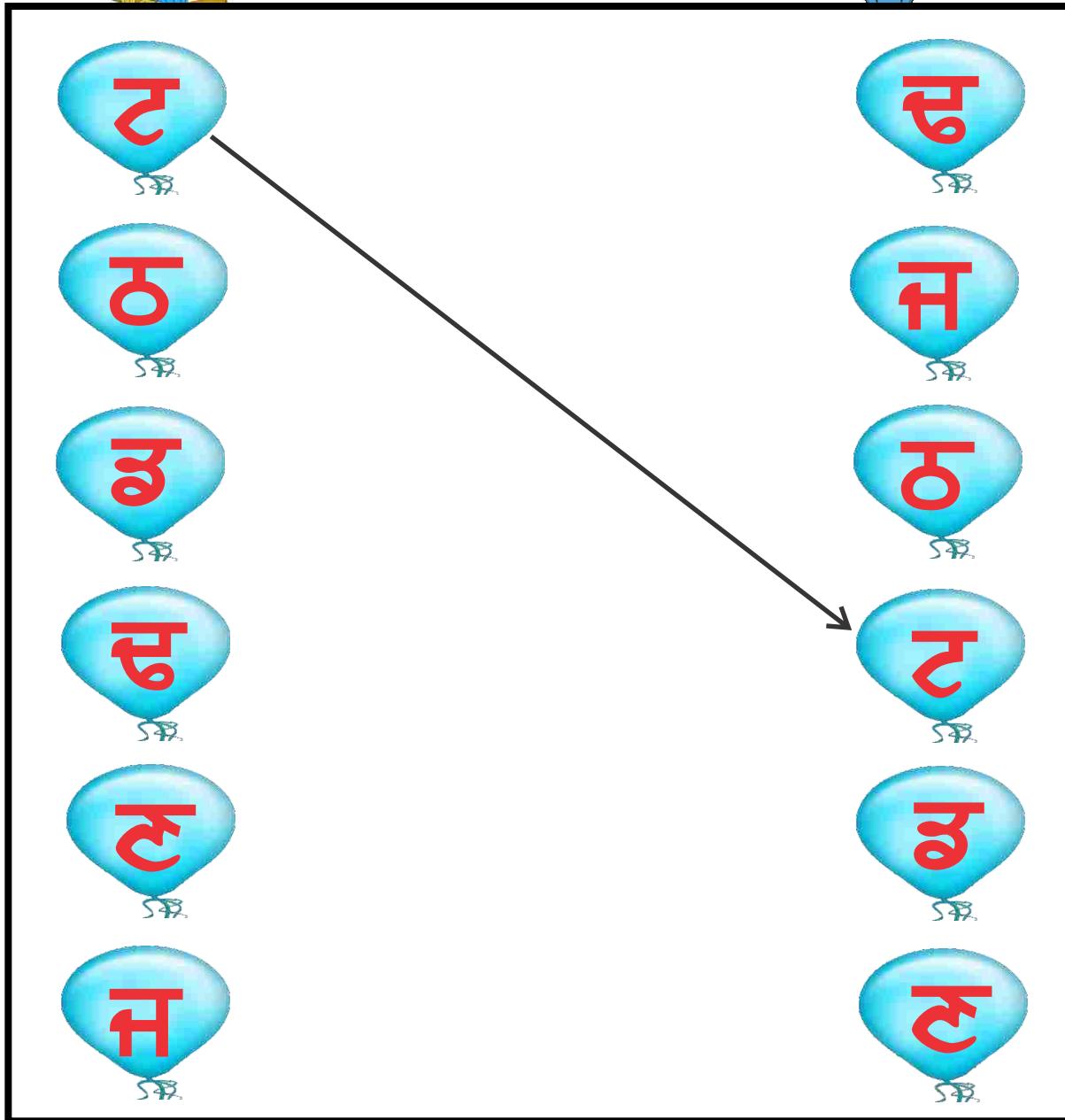
ਰੰਗ ਭਰੋ

ਟ ਠ ਡ ଢ ଣ ଗਾਈਏ,
ਸਾਫ਼ ପਾਈਏ ਕਪੜੇ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਨ੍ਹਾਈਏ।

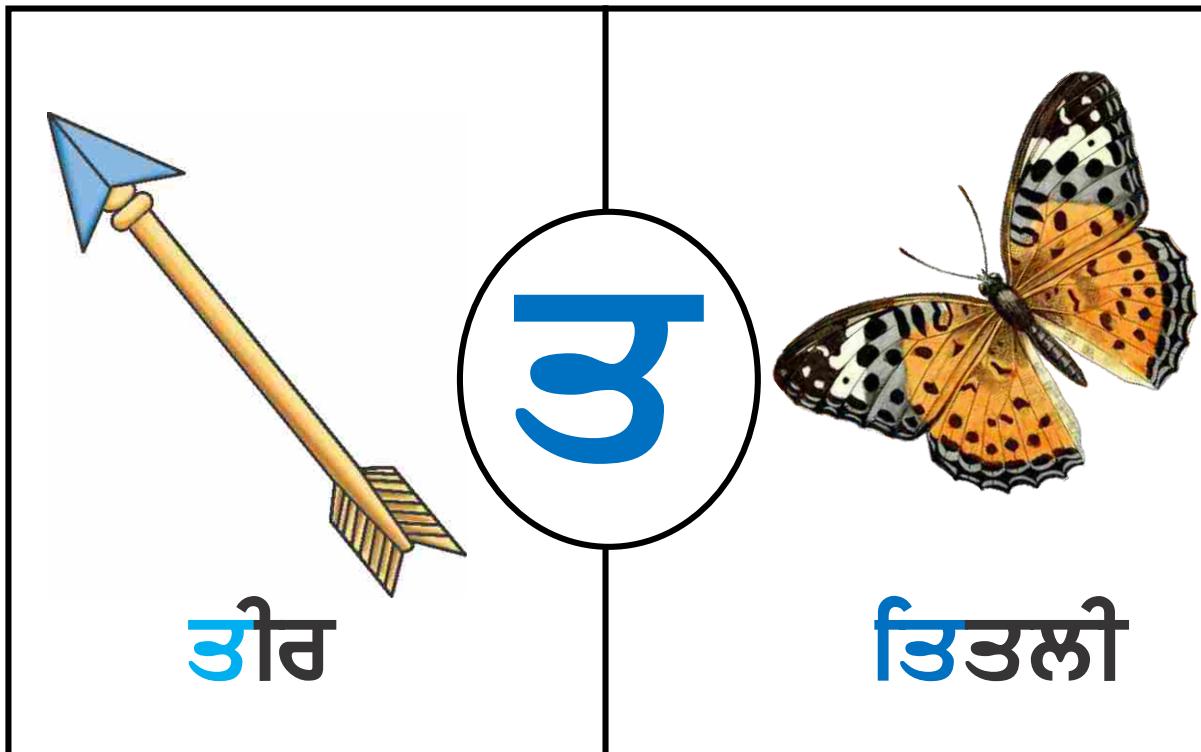
मिलाण करो

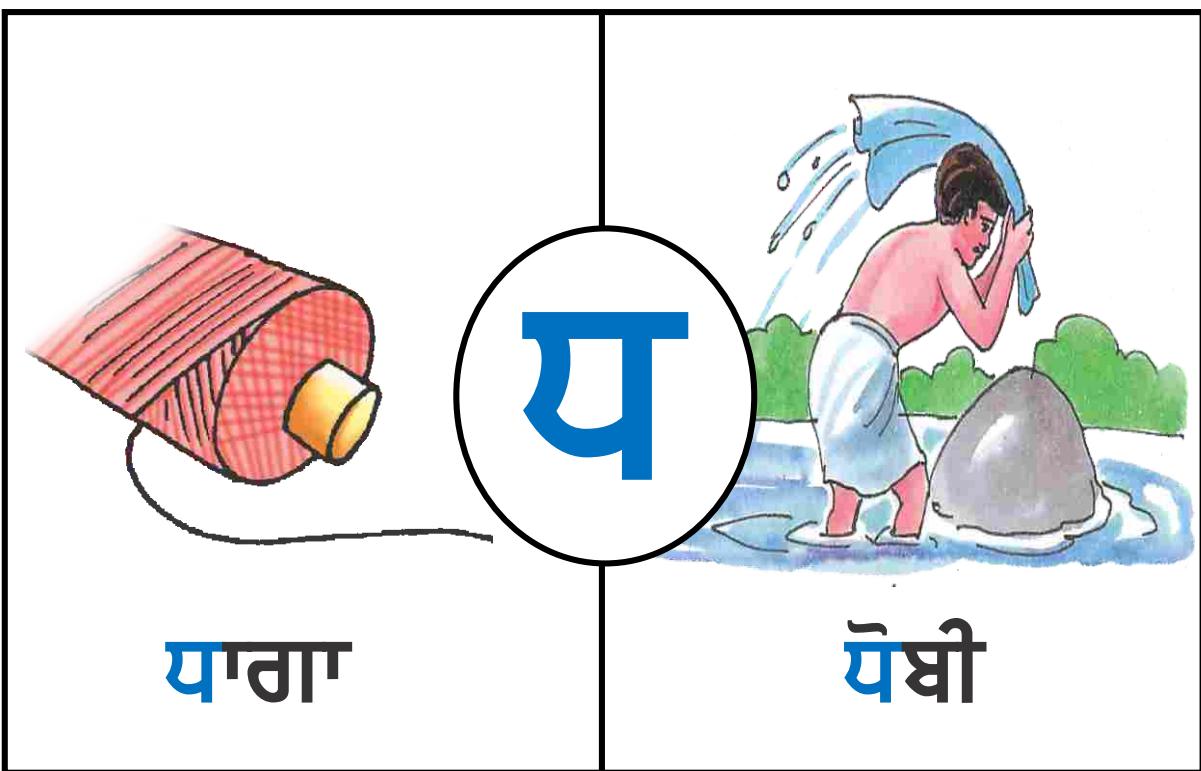
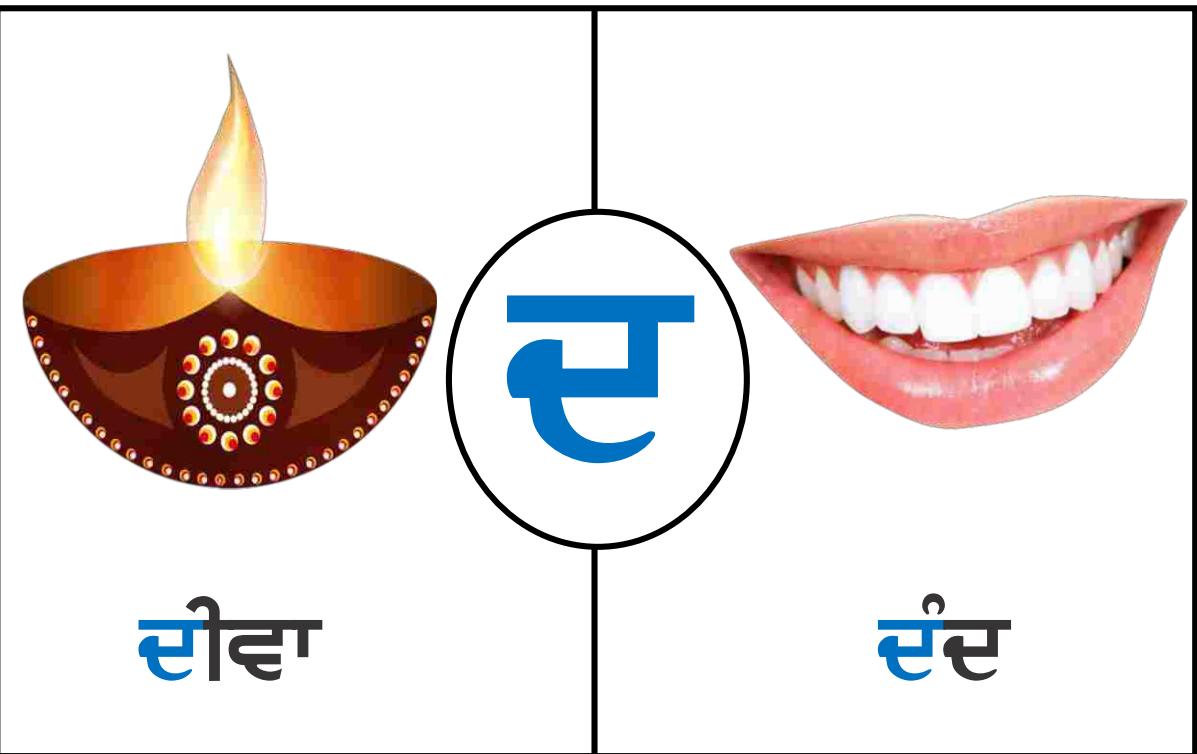

ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ

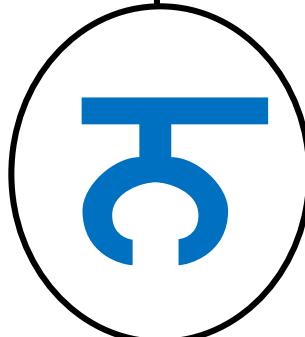
ਚ	ਚ	ਟ	ਈ	ਚ	ਜ	ਚ
ਠ	ਠ	ਚ	ਠ	ਢ	ਣ	ਠ
ਝ	ਟ	ਝ	ਝ	ਫ	ਜ	ਝ
ਟ	ਟ	ਫ	ਟ	ਡ	ਣ	ਟ
ਫ	ਜ	ਫ	ਫ	ਠ	ਫ	ਟ
ਡ	ਡ	ਫ	ਡ	ਝ	ਡ	ਠ
ਜ	ਈ	ਜ	ਜ	ਟ	ਫ	ਜ
ਫ	ਫ	ਡ	ਚ	ਫ	ਫ	ਚ

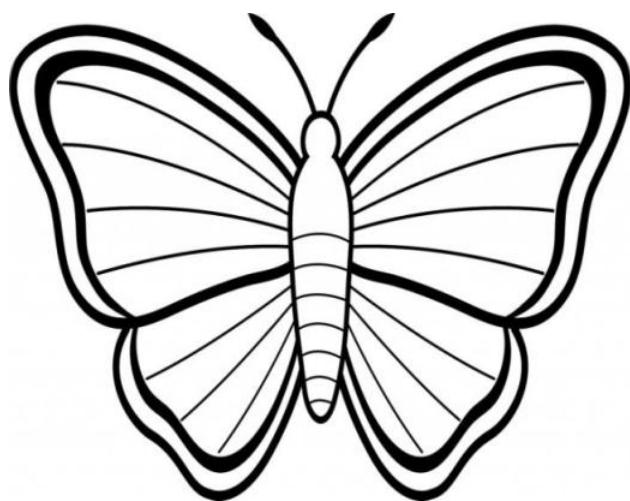
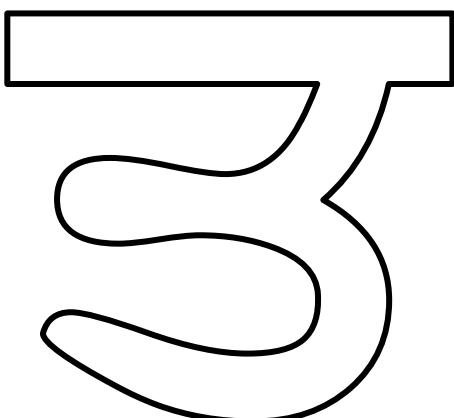

ਨਾਰੀਅਲ

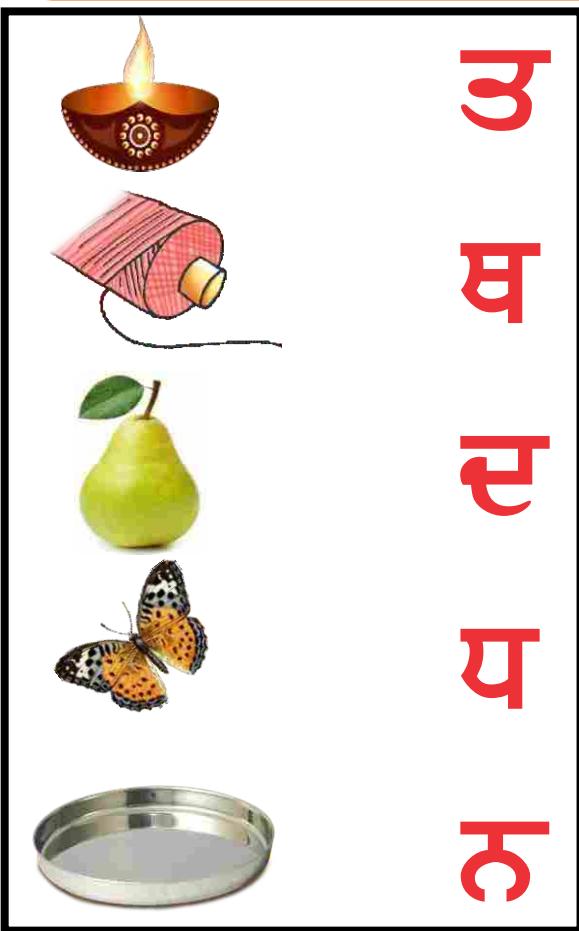
ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ

ਰੰਗ ਭਰੋ

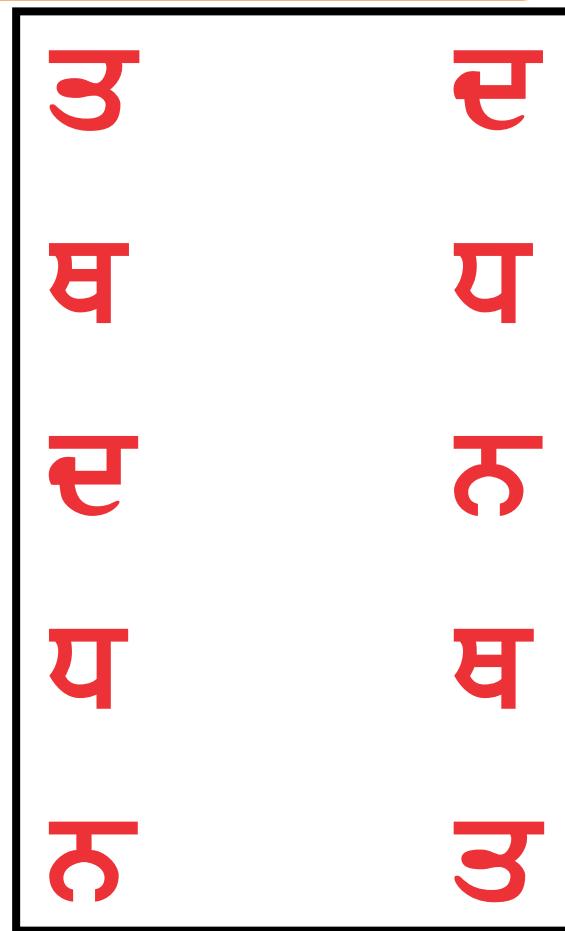

ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ ਪਿਆਰਿਓ,
ਪੜ੍ਹੋ ਲਿਖੋ ਤੁਸੀਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਦੁਲਾਰਿਓ ।

ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ

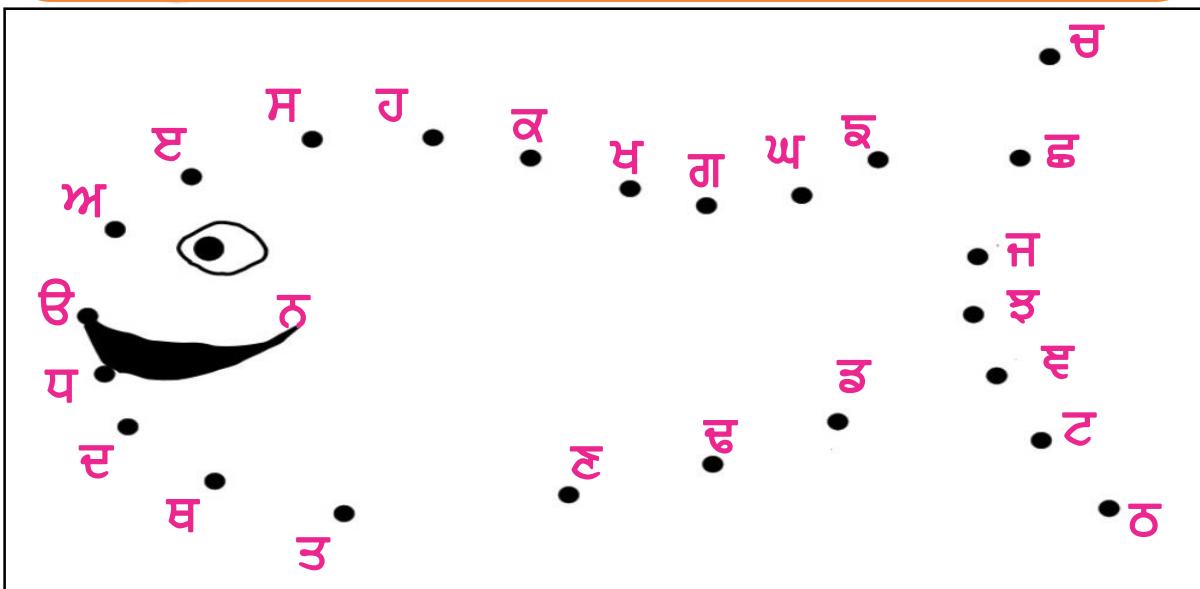

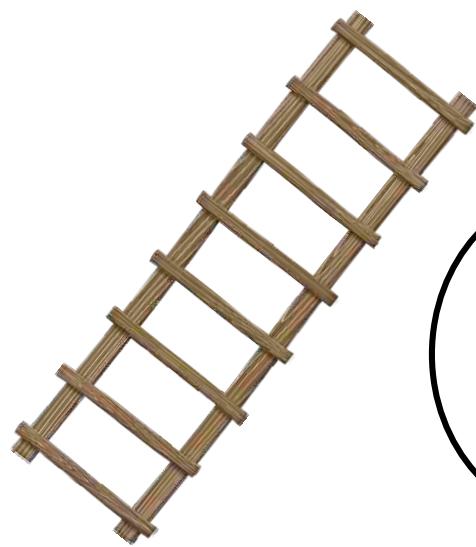
ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ

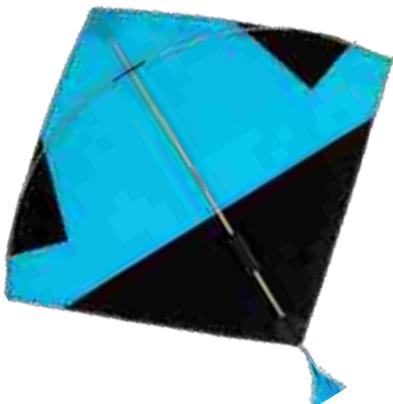
ਦ ਧ ਨ ਥ ਤ

ਵਰਨਮਾਲਾ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿੰਦੂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੋ

ਪ

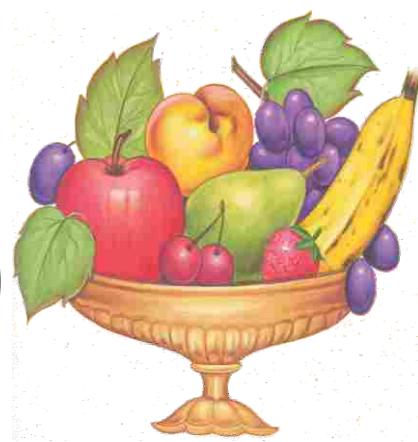

ਪੰਝੀ

ਪਤੰਗ

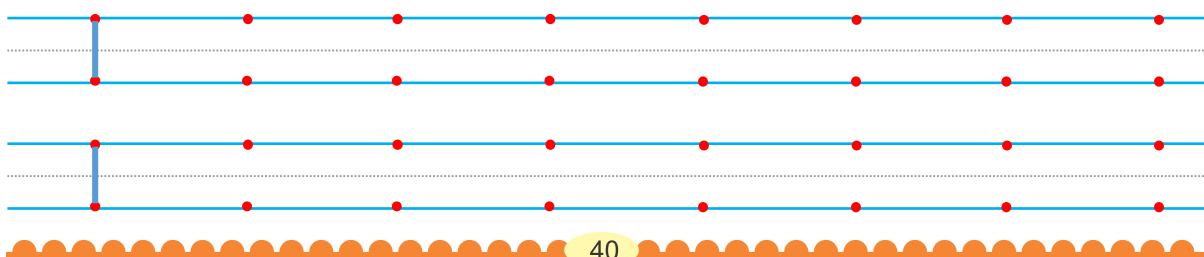

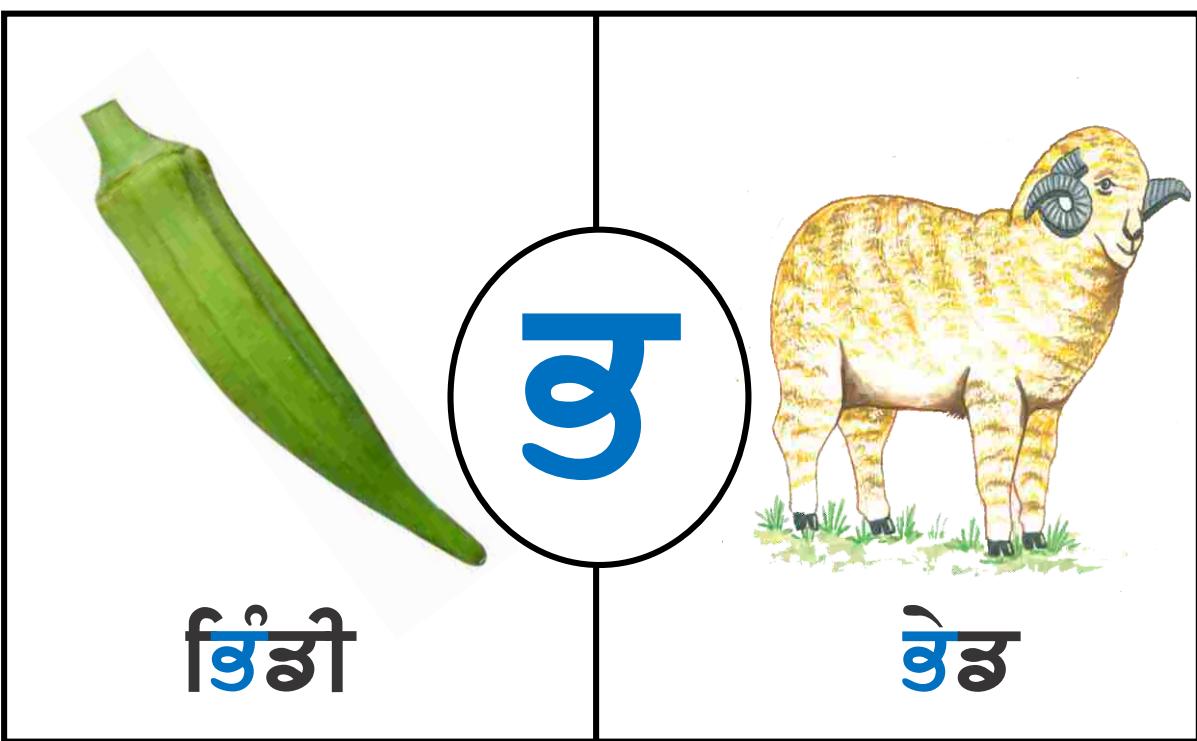
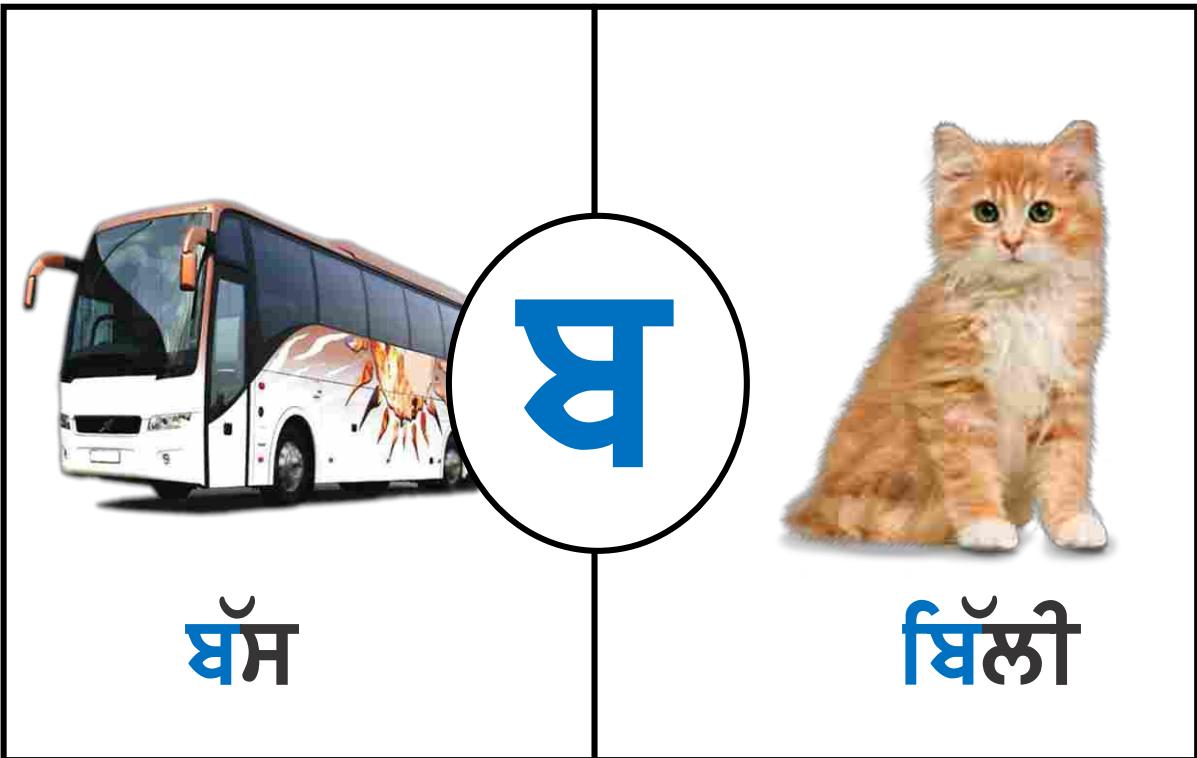
ਫ

ਫਲ

ਫੁੜ

ਤ

ਤ

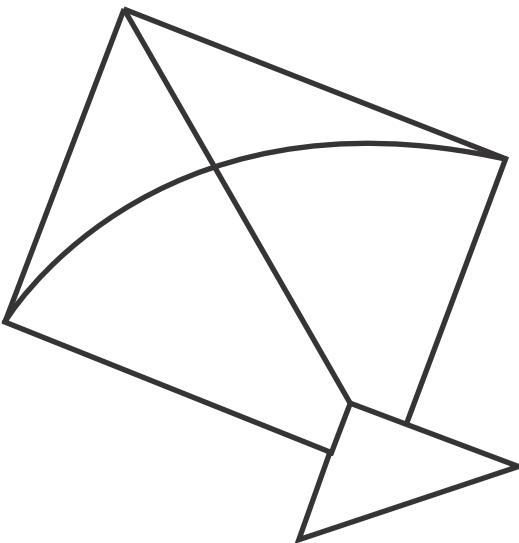
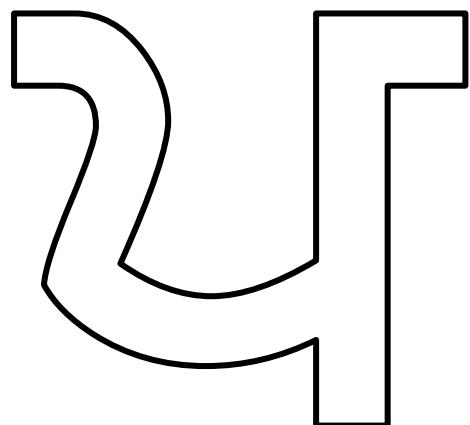

ਮੱਛੀ

ਮटਰ

ਰੰਗ ਭਰੋ

ਪਫ ਬਤ ਮਬੱਚਿਓ,
ਕਦੇ ਝੁਠ ਬੋਲੋ ਨਾ, ਮਨਾਂ ਦੇ ਸੱਚਿਓ।

ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹੀ ਅੱਖਰ ਤੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ

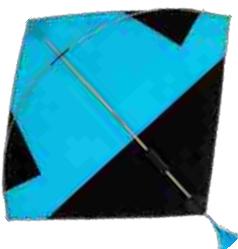
ਪ ਬ ਮ

ਭ ਫ ਪ

ਭ ਮ ਬ

ਮ ਫ ਪ

ਬੰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੱਕ ਪੁਚਾਓ (ਵਰਨਮਾਲਾ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ)

ਬ

ਫ

ਨ

ਪ
ਦ

ਮ

ਭ

ਪੰ

ਬੰ
ਤੁ

ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ -

ਤ ਚ ਤ ਕ ਤ ਤ

ਥ ਥ ਥ ਥ ਥ ਥ

ਦ ਟ ਦ ਢ ਦ ਦ

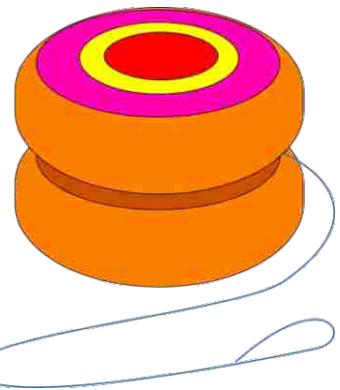
ਧ ਮ ਧ ਥ ਧ ਧ

ਨ ਨ ਪ ਨ ਨ ਨ

ਪ ਪ ਭ ਪ ਹ ਪ

ਬ ਬ ਪ ਬ ਬ ਮ

ਮ ਹ ਮ ਮ ਪ ਮ

ਜ

ਜੋ-ਜੋ

ਜਕਾ

ਤ

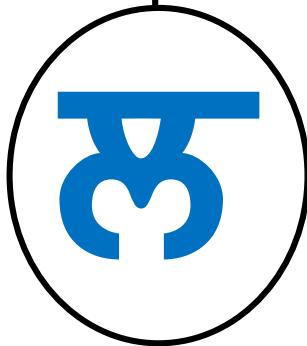

ਰਖੜੀ

ਚਿਕਸਾ

ਜ

ਜ

लूँ

लाद

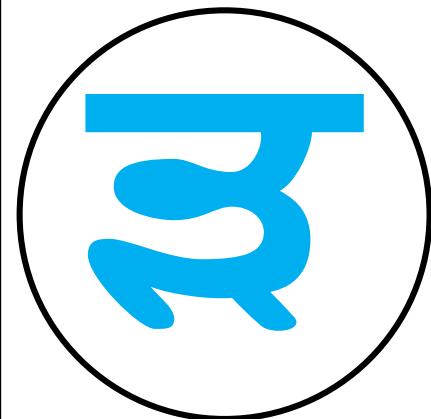

प्राप्ति

पेल्ला

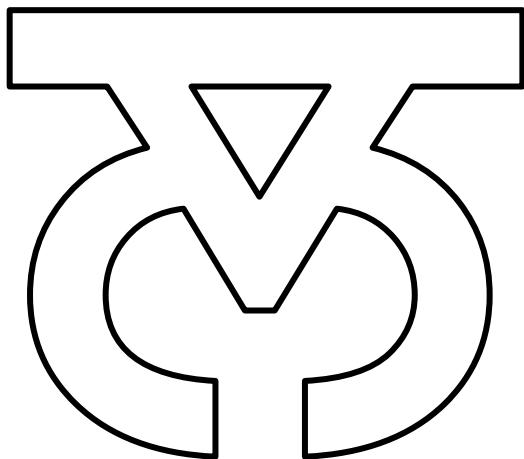

ਝ ਅੱਖਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

ਘੜੀ

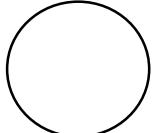
ਰੰਗ ਭਰੋ

ਯ ਰ ਲ ਵ ਝ ਪਿਆਰਿਓ,

ਚੰਨ ਵਾਂਗੂ ਚਮਕੋ ਜ਼ਮੀਂ ਦੇ ਤਾਰਿਓ ।

ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ

    	ਯ	ਰ	ਲ	ਵ	ਝ	ਹ
	ਰ	ਲ	ਵ	ਝ	ਜ	ਤ

ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਅੱਖਰ ਚੁਣੋ

ਕ	...	ਗ	ਘ	ਕ	ਖ	ਸ
ਚ	ਛ	ਜ	...	ਵ	ਲ	ਛ
ਟ	ਠ	...	ਫ	ਣ	ਫ	ਤ
ਤ	...	ਦ	ਧ	ਨ	ਰ	ਥ

ਸ਼ੇਰ

ਸ਼

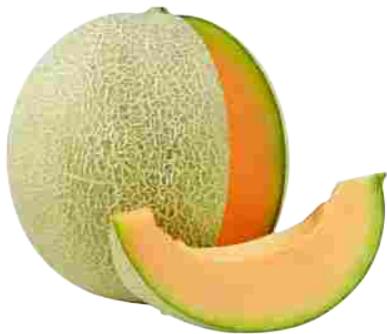

ਸ਼ਲਗਮ

ਖਰਗੋਸ

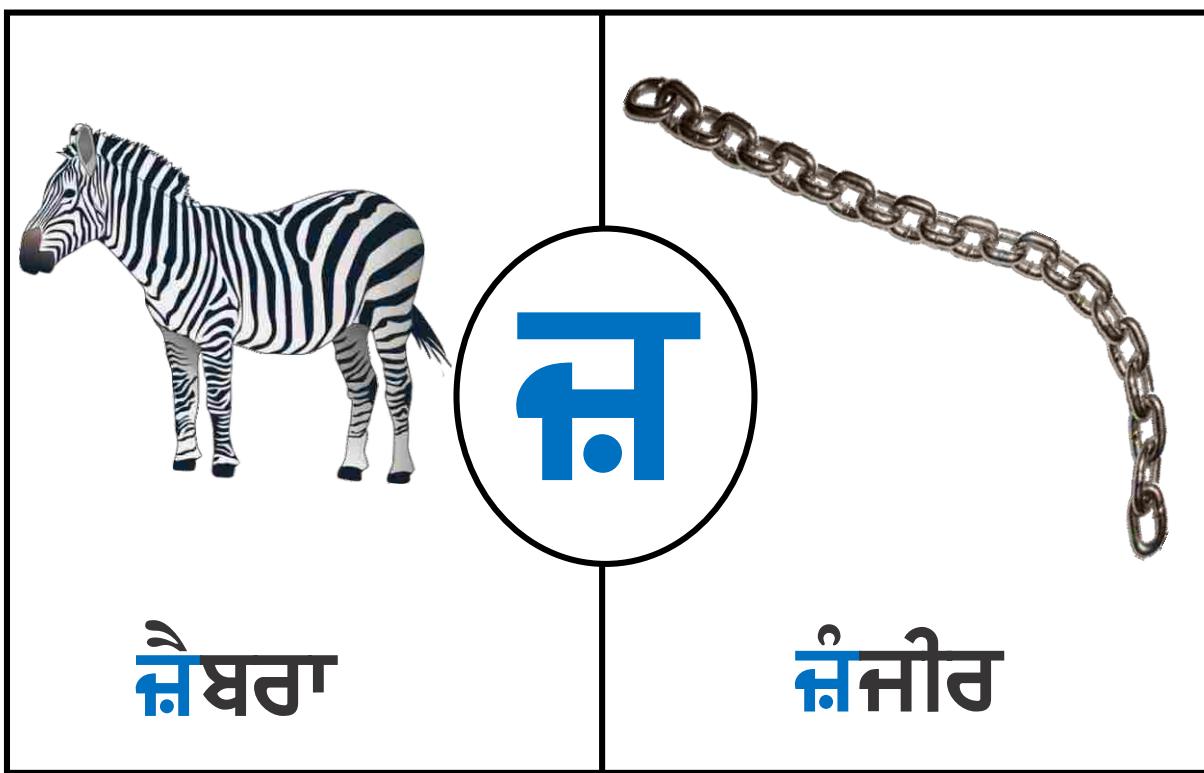
ਖ

ਖਰਬੁਜਾ

3

3

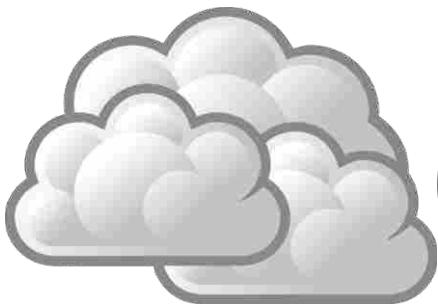
3

3

ਫੁਟਬਾਲ

ਫਰਾਕ

ਬੱਦਲ

ਪਿੱਪਲ

ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹੀ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ -

	ਸ	ਜ	ਖ
	ਖ	ਫ	ਸ
	ਗ	ਲ	ਜ
	ਸ	ਜ	ਖ
	ਫ	ਗ	ਲ

ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੋ

ਪ	ਧ	ਖ	ਥ
ਟ	ਟ	ਭ	ਭ
ਤ	ਤ	ਮ	ਸ
ਦ	ਦ	ਵ	ਵ

ਵਰਨਮਾਲਾ

ਵਰਨਮਾਲਾ ਗੀਤ (ਮੌਖਿਕ)

ਊ ਅ ਏ ਸ ਹ ਗਾਈਏ,
ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸਕੂਲ ਜਾਈਏ।
ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ ਪੜ੍ਹੀਏ,
ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲੁ ਨਾ ਲੜੀਏ।
ਚ ਛ ਜ ਝ ਵ ਬੋਲੀਏ,
ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬੱਚਿਓ ਕਦੇ ਨਾ ਡੋਲੀਏ।
ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ ਗਾਈਏ,

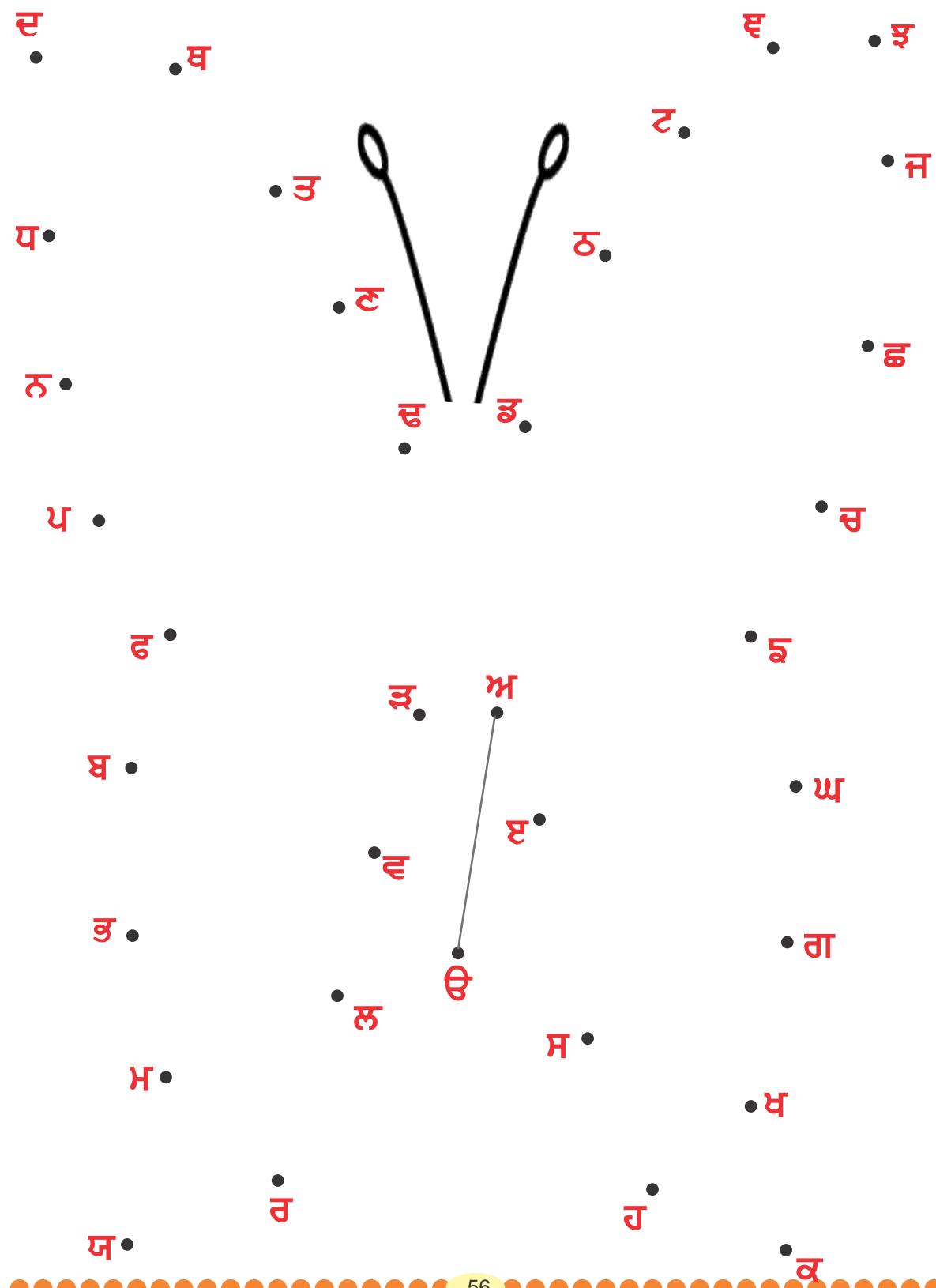

ਸਾਫ਼ ਪਾਈਏ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਨ੍ਹਾਈਏ।
ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ ਪਿਆਰਿਓ,
ਪੜ੍ਹੋ-ਲਿਖੋ ਤੁਸੀਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਦੁਲਾਰਿਓ।
ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ ਬੱਚਿਓ,
ਕਦੇ ਝੂਠ ਬੋਲੋ ਨਾ, ਮਨਾਂ ਦੇ ਸੱਚਿਓ।
ਯ ਰ ਲ ਵ ਝ ਪਿਆਰਿਓ,
ਚੰਨ ਵਾਂਗੂ ਚਮਕੋ ਜ਼ਮੀਂ ਦੇ ਤਾਰਿਓ।

ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ

ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿੰਦੂ ਮਿਲਾਓ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ-

ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਅੱਖਰ ਚੁਣੋ

ਊ ... ਏ ਸ ਹ	ਐ ਜ
ਕ ... ਰ ਘ ਵ	ਖ ਸ
ਚ ਛ ਜ ... ਬ	ਭ ਝ
... ਨ ਠ ਢ ਨ	ਟ ਚ
ਤ ਥ ਦ ... ਨ	ਪ ਧ
ਪ ਫ ਬ ਭ ...	ਵ ਮ
ਯ ... ਲ ਵ ਝ	ਰ ਗ
ਸ ਖ ਗ ... ਫ ਲ	ਲ ਜ

આઉ સુંદર લિખીએ

જ

જ

જ

જ

ર

ર

ર

ર

રા

રા

રા

રા

ર

ર

આઉ સુંદર લિખીએ

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

ા

આઉ સુંદર લિખીએ

ડ

ડ

ડ

ડ

ઢ

ઢ

ઢ

ઢ

ડ

ડ

ડ

ડ

હ

હ

આઉ સુંદર લિખીએ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

અ એ એ એ એ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

અ એ એ એ એ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

અ એ એ એ એ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

ા ઉ ઇ એ ઓ ર િ એ એ એ

આઉ સુંદર લિખીએ

દ

દ

દ

દ

દ

દ

દ

દ

દ

દ

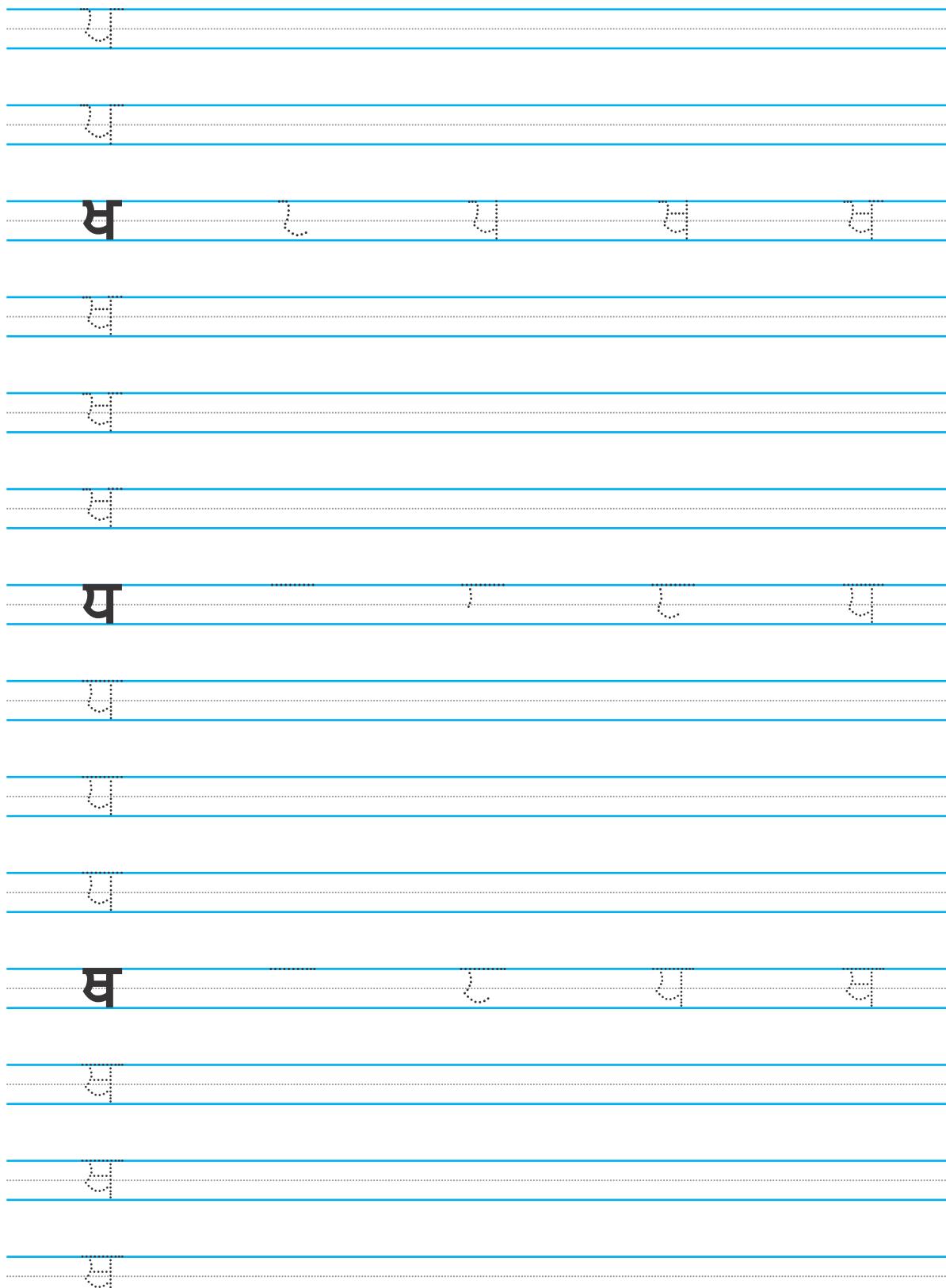
દ

દ

દ

દ

આઉ સુંદર લિખીએ

આઉ સુંદર લિખીએ

અ

અ

અ

અ

અ

ઊ

ઊ

ઊ

અ

અ

અ

ઊ

ઊ

ઊ

અ

અ

અ

ઊ

ઊ

ઊ

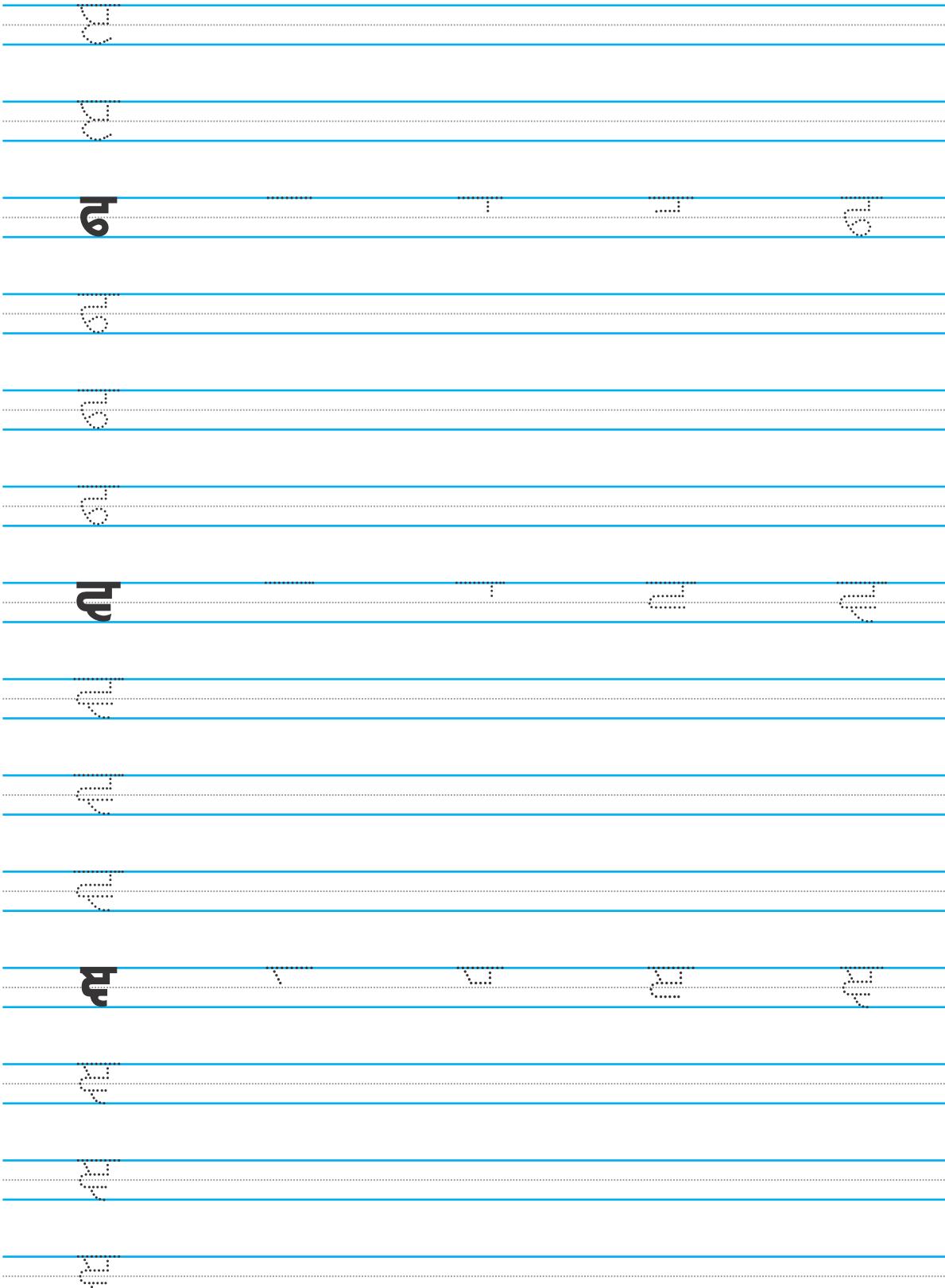
અ

અ

અ

ઊ

આઉ સુંદર લિખીએ

આઉ સુંદર લિખીએ

ઠ

ઠ

ઠ

બ

આઉ સુંદર લિખીએ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

અ

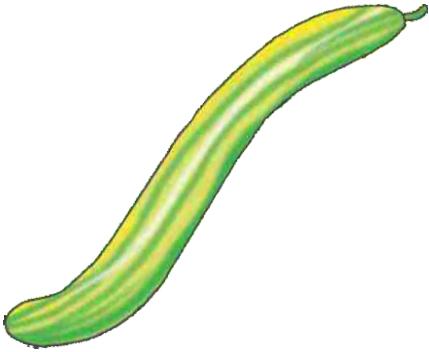
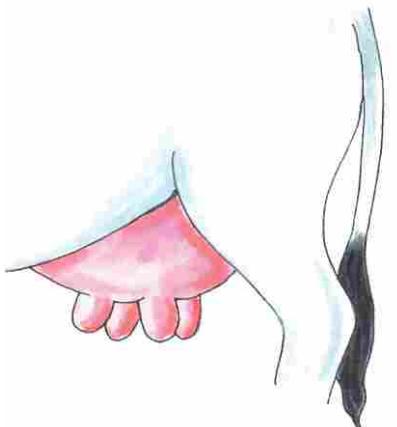
અ

અ

અ

ਪਾਠ - 1

ਮੁਕਤਾ (ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ)

	
ਘ ਰ ਘਰ	ਜ ਲ ਜਲ
	
ਤ ਰ ਤਰ	ਫ ਲੁ ਫਲੁ
	
ਹ ਲੁ ਹਲੁ	ਬ ਣ ਬਣ

ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਾਕ

ਘ	ਰ	ਘਰ	ਜ	ਲ	ਜਲ
ਤ	ਰ	ਤਰ	ਤ	ਲ	ਤਲ
ਵ	ਰ	ਵਰ	ਬ	ਲ	ਬਲ
ਭ	ਰ	ਭਰ	ਦ	ਲ	ਦਲ
ਡ	ਰ	ਡਰ	ਬ	ਲ	ਬਲ
ਨ	ਰ	ਨਰ	ਗ	ਲੁ	ਗਲੁ
ਕ	ਰ	ਕਰ	ਫ	ਲੁ	ਫਲੁ
ਦ	ਰ	ਦਰ	ਹ	ਲੁ	ਹਲੁ
ਚ	ਰ	ਚਰ	ਮ	ਲੁ	ਮਲੁ
ਘ	ਝ	ਘੜ	ਜਲ ਭਰ		
ਫ	ਝ	ਫੜ	ਤਰ ਫੜ		
ਜ	ਨ	ਜਨ	ਘਰ ਵੜ		
ਸ	ਜ	ਸਜ	ਤਨ ਮਲੁ		
ਰ	ਸ	ਰਸ	ਖਤ ਧਰ		
ਤ	ਨ	ਤਨ	ਸਜ ਫਬ		
ਮ	ਨ	ਮਨ	ਲੜ ਫੜ		
ਧ	ਨ	ਧਨ	ਤਨ ਮਨ		
ਨ	ਨ	ਨ.ਰਾ	ਜਲ ਬਲ		

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਮੁਕਤਾ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ :-

ਘ ਰ

ਤ ਰ

ਫ ਲ

ਜ ਲ

ਬ ਲ

ਹ ਲ

ਘਰ

ਤਰ

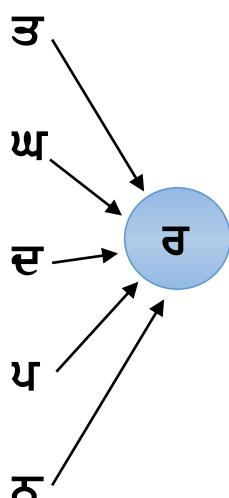
ਫਲ

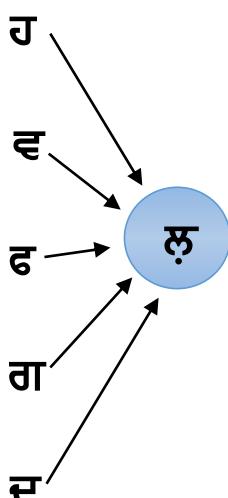
ਜਲ

ਬਲ

ਹਲ

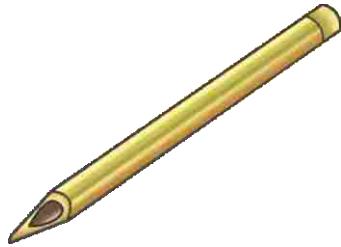
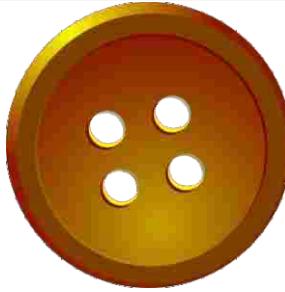
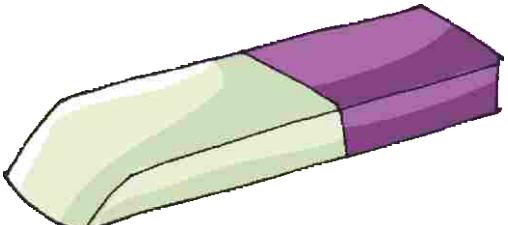
ੳ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :-

ਪਾਠ - 2

ਮੁਕਤਾ (ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ)

	ਕ ਲ ਮ ਕਲਮ		ਬ ਲ ਬ ਬਲਬ
	ਬ ਟ ਨ ਬਟਨ		ਮ ਟ ਰ ਮਟਰ
			
ਸ ਝ ਕ ਸੜਕ		ਰ ਬ ਝ ਰਬੜ	
			
ਕ ਮ ਲ ਕਮਲ		ਬ ਲ ਦ ਬਲਦ	

ਮੁਕਤਾ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਾਕ

ਗ	ਰ	ਮ	ਗਰਮ	ਪ	ਵ	ਨ	ਪਵਨ
ਨ	ਰ	ਮ	ਨਰਮ	ਭ	ਵ	ਨ	ਭਵਨ
ਕ	ਲ	ਮ	ਕਲਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਰਮਨ
ਨ	ਗ	ਰ	ਨਗਰ	ਵ	ਤ	ਨ	ਵਤਨ
ਮ	ਟ	ਰ	ਮਟਰ	ਮ	ਦ	ਨ	ਮਦਨ
ਅ	ਮ	ਰ	ਅਮਰ	ਭ	ਜ	ਨ	ਭਜਨ
ਕ	ਮ	ਲ	ਕਮਲ	ਅ	ਮ	ਨ	ਅਮਨ
ਫ	ਰ	ਸ਼	ਫਰਸ਼	ਪ	ਰ	ਸ	ਪਰਸ
ਸ	ੜ	ਕ	ਸੜਕ	ਰਮਨ ਖਤ ਫੜ ।			
ਕ	ਣ	ਕ	ਕਣਕ	ਚਰਨ ਜਲ ਭਰ ।			
ਚ	ਮ	ਕ	ਚਮਕ	ਅਮਰ ਘਰ ਵੜ ।			
ਨ	ਮ	ਕ	ਨਮਕ	ਬਲਬ ਗਰਮ ਹਨ ।			
ਕ	ਰ	ਦ	ਕਰਦ	ਮਟਰ ਨਰਮ ਹਨ ।			
ਦ	ਰ	ਦ	ਦਰਦ	ਅਮਨ ਕਲਮ ਘੜ ।			
ਬ	ਲ	ਬ	ਬਲਬ	ਕਰਨ ਮਦਦ ਕਰ ।			
ਬ	ਲੁ	ਦ	ਬਲੁਦ	ਮਦਨ ਕਰਦ ਫੜ ।			

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਮੁਕਤਾ : ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ

ਕ ਮ ਲ =

ਮ ਟ ਰ =

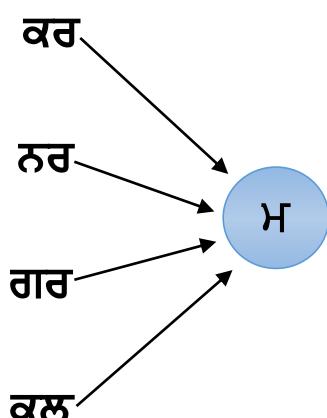

ਸ ਝ ਕ =

ਬ ਲ ਬ =

ਅ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

ਕਰਮ

ੳ) ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਕਣਕ

ਚਰਨ

ਬਰਫ

ਪਰਸ

ਨਮਕ

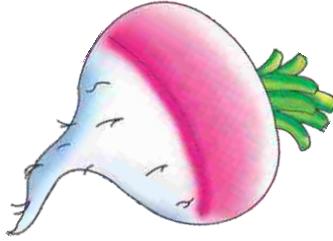
ਲਸਣ

ਰਬੜ

ਦਰਦ

ਪਾਠ - 3

ਮੁਕਤਾ (ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ)

	
ਕ ਸ ਰ ਤ ਕਸਰਤ	ਸ਼ ਲ ਗ ਮ ਸ਼ਲਗਮ
	
ਪ ਰ ਬ ਤ ਪਰਬਤ	ਦ ਰ ਖ ਤ ਦਰਖਤ
	
ਬ ਰ ਤ ਨ ਬਰਤਨ	ਅ ਦ ਰ ਕ ਅਦਰਕ
	
ਅ ਚ ਕ ਨ ਅਚਕਨ	ਸ਼ ਰ ਬ ਤ ਸ਼ਰਬਤ

ਮੁਕਤਾ :- ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਾਕ

ਗ ਰ ਦ ਨ	ਗਰਦਨ	ਸ਼ ਲ ਗ ਮ	ਸ਼ਲਗਮ
ਬ ਰ ਤ ਨ	ਬਰਤਨ	ਸ਼ ਰ ਬ ਤ	ਸ਼ਰਬਤ
ਅ ਚ ਕ ਨ	ਅਚਕਨ	ਹ ਰ ਦ ਮ	ਹਰਦਮ
ਅ ਰ ਜ ਨ	ਅਰਜਨ	ਟ ਮ ਟ ਮ	ਟਮਟਮ
ਪ ਰ ਬ ਤ	ਪਰਬਤ	ਸ਼ ਸ ਤ ਰ	ਸ਼ਸਤਰ
ਸ਼ ਰ ਬ ਤ	ਸ਼ਰਬਤ	ਦ ਫ ਤ ਰ	ਦਫਤਰ
ਕ ਸ ਰ ਤ	ਕਸਰਤ	ਅ ਰ ਹ ਰ	ਅਰਹਰ
ਬ ਰ ਕ ਤ	ਬਰਕਤ	ਅ ਜ ਗ ਰ	ਅਜਗਾਰ
ਬ ਚ ਪ ਨ	ਬਚਪਨ	ਤ ਰ ਕ ਸ਼	ਤਰਕਸ਼
ਧ ਝ ਕ ਣ	ਧੜਕਣ	ਹਰਮਨ	ਕਰਦ ਪਕੜ।
ਸ ਰ ਕ ਸ	ਸਰਕਸ	ਸਰਬਣ	ਕਲਮ ਘੜ।
ਖ ਸ ਖ ਸ	ਖਸਖਸ	ਸ਼ਲਗਮ	ਨਰਮ ਹਨ।
ਹ ਰ ਜ ਸ	ਹਰਜਸ	ਹਰਜਸ	ਬਲਦ ਫੜ।
ਖ ਟ ਮ ਲ	ਖਟਮਲ	ਬਰਤਨ	ਗਰਮ ਸਨ।
ਮ ਲ ਮ ਲ	ਮਲਮਲ	ਅਰਜਨ	ਤਰਕਸ਼ ਫੜ।
ਦ ਲ ਦ ਲ	ਦਲਦਲ	ਸ਼ਬਨਮ	ਅਦਰਕ ਰਗੜ।
ਗ ਲ ਗ ਲ	ਗਲਗਲ	ਅਕਬਰ	ਕਸਰਤ ਕਰ।

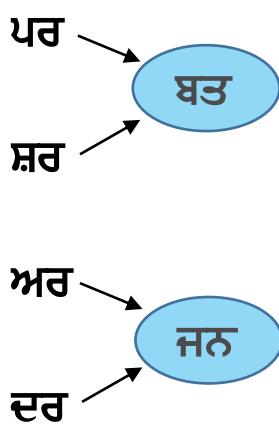
ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਮੁਕਤਾ : ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ

ਅ	ਦ	ਰ	ਕ	=
ਪ	ਰ	ਬ	ਤ	=
ਬ	ਰ	ਤ	ਨ	=
ਸ਼	ਲ	ਗ	ਮ	=

ਅ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

ਪਰ	ਬ
ਸ਼ਰ	ਤ
.....
.....
.....

ਹਰ	ਮਨ
ਜਰ
.....
.....
.....

ਅਰ	ਜਨ
ਦਰ
.....
.....
.....

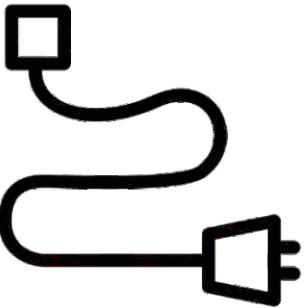
ਖਟ	ਮਲ
ਮਲ
.....
.....
.....

ੳ) ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਸ਼ਰਬਤ	ਖਟਮਲ	ਜਗਮਗ	ਪਰਬਤ
.....
.....
.....
.....
ਗਰਦਨ	ਅਚਕਨ	ਕਸਰਤ	ਸਰਕਸ
.....
.....
.....
.....

ਪਾਠ - 4

ਕੰਨਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਕਾਰ ਕਾਰ	ਤਾਰ ਤਾਰ
	
ਹਾਰ ਹਾਰ	ਘੜ ਘੜ
	
ਰਾਜਾ ਰਾਜਾ	ਵਾਜਾ ਵਾਜਾ

ਕੰਨਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸਾ ਹਾ ਕਾ ਖਾ ਗਾ ਘਾ ਚਾ ਛਾ ਜਾ ਝਾ
ਟਾ ਠਾ ਡਾ ਢਾ ਤਾ ਥਾ ਦਾ ਧਾ ਨਾ ਪਾ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਕੰਨਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਰਾਮ	ਦਾਲੁ	ਬਾਲੁ	ਸਾਗ	ਬਾਗ	ਰਾਤ
ਕਾਕਾ	ਤਾਲਾ	ਮਾਮਾ	ਨਾਨਾ	ਚਾਚਾ	ਦਾਦਾ
ਪਾਪਾ	ਬਾਬਾ	ਰਾਜਾ	ਵਾਜਾ	ਕਾਲਾ	ਗਾਰਾ
ਕੜਾ	ਹਰਾ	ਗਧਾ	ਘੜਾ	ਤਵਾ	ਹਵਾ
ਗਾਜਰ	ਚਾਦਰ	ਪਾਲਕ	ਜਾਮਣ	ਸਾਬਣ	ਦਾਤਣ
ਅਨਾਰ	ਜਮਾਤ	ਫਰਾਕ	ਦਵਾਤ	ਬਸਤਾ	ਚਰਖਾ
ਡਾਕਟਰ	ਸਰਦਾਰ	ਅਰਦਾਸ	ਦਸਤਾਰ	ਪਰਸ਼ਾਦ	ਬਹਾਦਰ

ਕੰਨਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਕਾਕਾ ਆ।
- ✿ ਰਾਣਾ ਗਾ।
- ✿ ਦਾਤਣ ਕਰ।
- ✿ ਗਾਜਰ ਖਾ।
- ✿ ਪਾਠ ਯਾਦ ਕਰ।
- ✿ ਸਾਬਣ ਨਾ ਘਸਾ।
- ✿ ਮਾਲਾ ਬਸਤਾ ਫੜਾ।
- ✿ ਰਾਜਨ ਵਾਜਾ ਵਜਾ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਕਰ - ਕਾਰ

ਜਪ - ਜਾਪ

ਤਰ - ਤਾਰ

ਬਲ - ਬਾਲ

ਵਲੁ - ਵਾਲੁ

ਭਰ - ਭਾਰ

ਤਲ - ਤਾਲ

ਦਲੁ - ਦਾਲੁ

ਅ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਹਾਰ

ਘੜਾ

ਵਾਜਾ

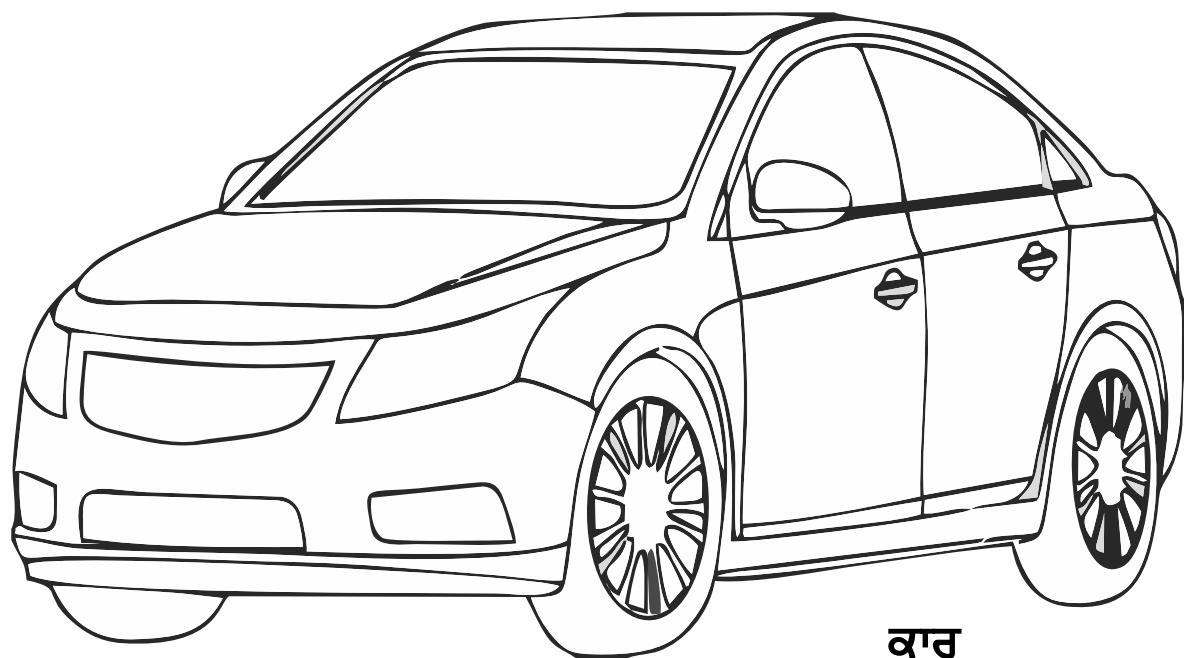
ਗਾਜਰ

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਹ ^ਰ + ਰ =	<u>ਹਰ</u>	ਚ ^ਰ + ਕ =	<u>ਚਰ</u>
ਵ ^ਰ + ਜਾ =	<u>ਵਰਜਾ</u>	ਬ ^ਰ + ਬਰ =	<u>ਬਰ</u>
ਗ ^ਰ + ਜਾ =	<u>ਗਰਜਾ</u>	ਦ ^ਰ + ਦਾ =	<u>ਦਰਦਾ</u>
ਗ + ਜ ^ਰ + ਰ =	<u>ਗਜਰ</u>	ਜ ^ਰ + ਮ + ਣ =	<u>ਜਰਮਣ</u>
ਬ + ਸ + ਤ ^ਰ =	<u>ਬਸਤਰ</u>	ਚ + ਰ + ਖ ^ਰ =	<u>ਚਰਖਰ</u>

ੴ) ਕਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੋ :

ਪਾਠ-5

ਸਿਹਾਰੀ (f) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਸਿ ਰ ਸਿਰ	ਮਿ ਰ ਚ ਮਿਰਚ
ਹਿ ਰ ਨ ਹਿਰਨ	ਟਿ ਢ ਨ ਟਿਢਨ
ਗਿ ਰ ਝ ਗਿਰਝ	ਕਿ ਤਾ ਬ ਕਿਤਾਬ

ਸਿਹਾਰੀ (f) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸਿ ਹਿ ਕਿ ਖਿ ਗਿ ਘਿ ਚਿ ਛਿ ਜਿ ਝਿ
ਟਿ ਠਿ ਡਿ ਦਿ ਤਿ ਥਿ ਦਿ ਧਿ ਨਿ ਪਿ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਸਿਹਾਰੀ (f) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਚਣ	ਗਣ	ਮਣ	ਤਣ	ਦਲ	ਤਲ
ਮਿਲ	ਦਨ	ਲਖ	ਚਰ	ਧਰ	ਫਲ
ਕਿਰਨ	ਮਿਰਚ	ਕਿਰਤ	ਗਿਟਕ	ਸਿਹਤ	ਫਿਲਮ
ਬਿਮਾਰ	ਕਿਸਾਨ	ਨਿਤਾਰ	ਰਿਵਾਜ	ਸਿਤਾਰ	ਵਿਚਾਰ
ਨਹਿਰ	ਸ਼ਹਿਰ	ਲਹਿਰ	ਸ਼ਹਿਦ	ਮਹਿਕ	ਗਣਿਤ
ਰਿਕਸ਼ਾ	ਰਿਸ਼ਤਾ	ਸਿਰਕਾ	ਚਿਮਟਾ	ਕਿਰਪਾ	ਕਵਿਤਾ
ਕਿਸਮਤ	ਇਨਸਾਨ	ਕਿਰਪਾਨ	ਮਹਿਮਾਨ	ਬਿਸਤਰਾ	ਪਰਿਵਾਰ

ਸਿਹਾਰੀ (f) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਸਿਰ ਵਾਹ ।
- ✿ ਕਿਰਤ ਕਰ ।
- ✿ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ।
- ✿ ਸ਼ਹਿਦ ਖਾ ।
- ✿ ਕਿਰਨ ਪਾਠ ਲਿਖ ।
- ✿ ਮਿਰਚ ਨਾ ਖਾ ।
- ✿ ਸਿਮਰਨ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾ ।
- ✿ ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰ ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਸਰ - ਸਿਰ

ਦਲ - ਦਿਲ

ਦਸ - ਦਿਸ

ਚਰ - ਚਿਰ

ਮਲੁ - ਮਿਲੁ

ਤਲੁ - ਤਿਲੁ

ਪਤਾ - ਪਿਤਾ

ਕਰਨ - ਕਿਰਨ

ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :

ਗਿਣ = ਗਿਣ — ਦਨ = _____

— ਦਲ = _____ — ਪਤਾ = _____

— ਮਰਚ = _____ — ਗਟਕ = _____

— ਕਰਤ = _____ — ਪਾਸ = _____

— ਹਸਾਬ = _____ — ਨਤਾਰ = _____

ਸ਼—ਹਦ = _____ ਮ—ਹਕ = _____

ਦ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਸਿ + ਰ = **ਨ + ਹ + ਰ =**

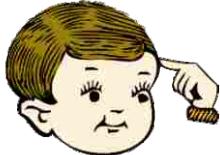
ਦਿ + ਲ = **ਸ਼ + ਹ + ਰ =**

ਦਿ + ਨ = **ਕ + ਵਿ + ਤਾ =**

ਹਿ + ਰ + ਨ = **ਫਿਲ + ਮ =**

ਕਿ + ਰ + ਨ = **ਸਿ + ਫਿ + ਰ =**

ਸ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

ਸਿਰ

ਕਿਤਾਬ

ਹਿਰਨ

ਮਿਰਚ

ਹ) ਸਿਹਾਰੀ (f) ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੋ :

f

f

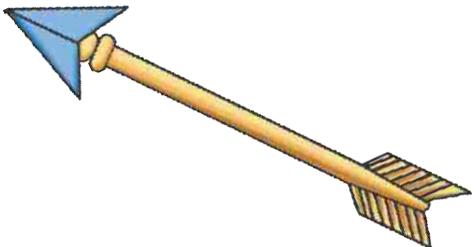
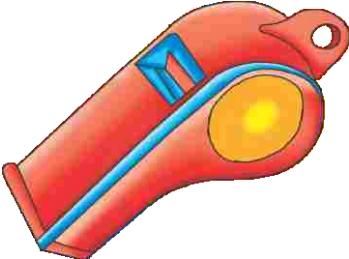
f

f

f

ਪਾਠ - 6

ਬਿਹਾਰੀ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਜੀ ਪ ਜੀਪ	ਤੀ ਰ ਤੀਰ
	
ਘ ਝੀ ਘੜੀ	ਦੀ ਵਾ ਦੀਵਾ
	
ਸੀ ਟੀ ਸੀਟੀ	ਕ ਮੀ ਜ਼ ਕਮੀਜ਼

ਬਿਹਾਰੀ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸੀ ਹੀ ਕੀ ਖੀ ਗੀ ਘੀ ਚੀ ਛੀ ਜੀ ਝੀ
 ਟੀ ਠੀ ਡੀ ਢੀ ਤੀ ਥੀ ਦੀ ਧੀ ਨੀ ਪੀ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਬਿਹਾਰੀ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਖੀਰ	ਵੀਰ	ਰੀਲ	ਨੀਲ	ਝੀਲ	ਭੀੜ
ਗੀਤ	ਜੀਭ	ਹਰੀ	ਦਰੀ	ਪਰੀ	ਨਦੀ
ਹਾਬੀ	ਮਾਸੀ	ਦਾਦੀ	ਕੀੜਾ	ਪੀਪਾ	ਦੀਵਾ
ਨੀਲੀ	ਪੀਲੀ	ਕੀੜੀ	ਸ਼ੀਸ਼ੀ	ਸੀਟੀ	ਬੀਬੀ
ਸਰੀਰ	ਲਕੀਰ	ਪਨੀਰ	ਕਮੀੜ	ਮਸੀਨ	ਜਮੀਨ
ਬ.ਗੀਚੀ	ਪਤੀਲੀ	ਮਦਾਰੀ	ਮਲਾਈ	ਲਿਖਾਈ	ਕਿਆਰੀ
ਵੀਰਵਾਰ	ਸਾਈਕਲ	ਨਾਰੀਅਲ	ਹਲਵਾਈ	ਪਟਵਾਰੀ	ਪਿਚਕਾਰੀ

ਬਿਹਾਰੀ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਵੀਰ ਖੀਰ ਖਾ।
- ✿ ਜੀਤੀ ਹਲਦੀ ਲਿਆ।
- ✿ ਦੀਪੀ ਵਰਦੀ ਪਾ।
- ✿ ਚਾਚੀ ਮਸੀਨ ਚਲਾ।
- ✿ ਰਾਣੀ ਸੀਟੀ ਵਜਾ।
- ✿ ਵੀਰ ਕੀਮਤੀ ਘੜੀ ਲਿਆ।
- ✿ ਨਵਨੀਤ ਗੀਤ ਗਾ।
- ✿ ਮਲਕੀਤ ਬਲਬ ਜਗਾ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਚਰ - ਚੀਰ

ਤਰ - ਤੀਰ

ਨਰ - ਨੀਰ

ਭਰ - ਭੀਰ

ਬਲ - ਬਲੀ

ਮਿਲ - ਮੀਲ

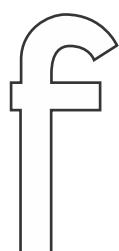
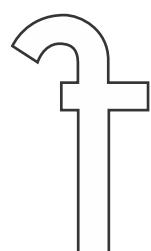
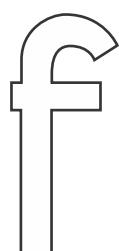
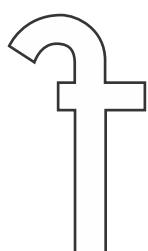
ਗਰਮ - ਗਰਮੀ

ਬਰਫ - ਬਰਫੀ

ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :

ਗੀਤ =	ਗੀਤ	ਵੀਰ =	
ਭੜਕ =		ਸੱਟ =	
ਦੁਪਕ =		ਪਨੀਰ =	
ਮਸ਼ਨ =		ਕਮਜ਼ੂਲ =	
ਕੜੱਡ =		ਹਲਦ =	

ੳ) ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ ਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ :

ਸ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

$$\text{ਤੀ} + \text{ਰ} =$$

$$\text{ਪ} + \text{ਨੀ} + \text{ਰ} =$$

$$\text{ਵੀ} + \text{ਰ} =$$

$$\text{ਮ} + \text{ਸੀ} + \text{ਨ} =$$

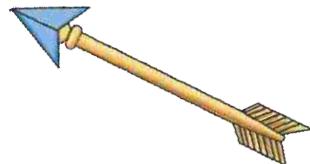
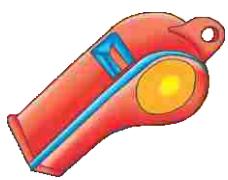
$$\text{ਗੀ} + \text{ਤ} =$$

$$\text{ਪ} + \text{ਤੀ} + \text{ਲੀ} =$$

$$\text{ਸੀ} + \text{ਟੀ} =$$

$$\text{ਕੀ} + \text{ਮ} + \text{ਤੀ} =$$

ਹ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ :

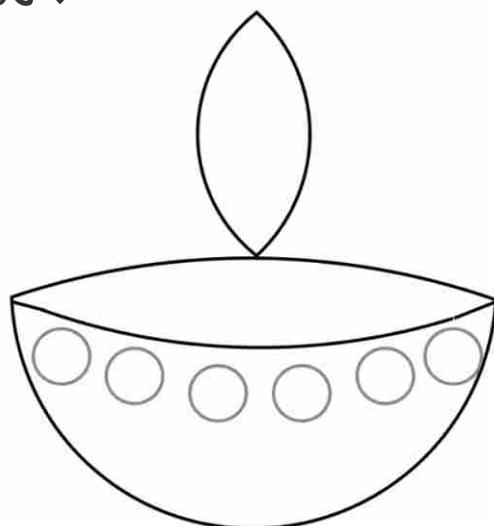
ਜੀਪ

ਸੀਟੀ

ਘੜੀ

ਤੀਰ

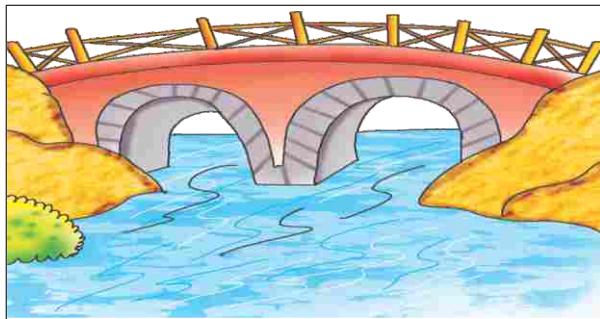
ਕ) ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੋ :

ਦੀਵਾ

ਪਾਠ - 7

ਅੰਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਪ ਲ ਪਲ

ਗ ਝ ਗੁੜ

ਬ ਰ ਸ਼ ਬਰਸ਼

ਮ ਰ ਗਾ ਮਰਗਾ

ਗ ਲਾ ਬ ਗਲਾਬ

ਕ ਰ ਸੀ ਕਰਸੀ

ਅੰਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਬ	ਭ	ਮ	ਕ	ਖ	ਗ	ਘ	ਚ	ਛ	ਜ	ਸ
ਪ	ਫ	ਟ	ਠ	ਡ	ਤ	ਥ	ਦ	ਯ	ਨ	ਰ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਅੰਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਤਰ	ਖਰ	ਗਣ	ਬਣ	ਚਣ	ਹਣ
ਮੜ	ਸਣ	ਬਰਾ	ਖਸੀ	ਕੜੀ	ਪੜੀ
ਕਲੀ	ਛਰੀ	ਚਸਤ	ਕਤਰ	ਖਸਕ	ਬਰਸ
ਉਮਰ	ਹਕਮ	ਜਰਾਬ	ਦਕਾਨ	ਰਮਾਲ	ਜ਼ਕਾਮ
ਖਰਪਾ	ਤਰਨਾ	ਕੜਤਾ	ਕਲਚਾ	ਫਲਕਾ	ਸਰਮਾ
ਗਬਾਰਾ	ਫਹਾਰਾ	ਕੁਸਤੀ	ਕਰਸੀ	ਚਰਾਸੀ	ਗਲਾਬੀ
ਕਦਰਤ	ਪੁਸਤਕ	ਨਕਸਾਨ	ਬੁਝਾਰਤ	ਫਲਕਾਰੀ	ਹਸ਼ਿਆਰ

ਅੰਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਗੜ ਖਾ।
- ✿ ਕਸੁਮ ਬਰਸ ਕਰ।
- ✿ ਸੁਮਨ ਗਲਾਬ ਚੁਣ।
- ✿ ਗਰਮਨ ਪੁਸਤਕ ਫੜ।
- ✿ ਕੜਤਾ ਪਾ।
- ✿ ਠਮਕ ਠਮਕ ਤੁਰ।
- ✿ ਹਸ਼ਿਆਰ ਬਣ।
- ✿ ਬਲਬਲ ਦਾ ਗੀਤ ਸੁਣ।

અભિઆસ

ઉ) પંક્તિ અતે સમઝો :

સર - સર

તર - તર

બણ - બણ

ભર - ભર

મણ - મણ

તરના - તરના

કર્ઝી - કર્ઝી

કસમ - કસમ

અ) ખાલી થાંદ્વાં ભરો અતે સ્થબદ પૂરે કરો :

ચણ

= — ણ

મણ

= — ણ

પલ

= — લ

પર્ઝી

= — ઝી

કર્ઝી

= — ઝી

છરી

= — રી

બરસ

= — રસ

ફલકા

= — લકા

કરસી

= — રસી

જરાબ

= — રાબ

પસતક

= — સતક

બલબલ

= — લ — લ

ਈ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਪ + ਲ = _____

ਮ + ਰ + ਗਾ = _____

ਗ + ਚ = _____

ਜ + ਰ + ਬ = _____

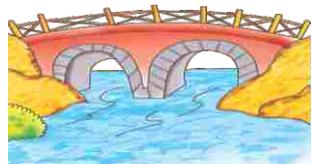
ਤ + ਰ = _____

ਗ + ਬਾ + ਰਾ = _____

ਕ + ਝੀ = _____

ਰ + ਮਾ + ਲ = _____

ਸ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

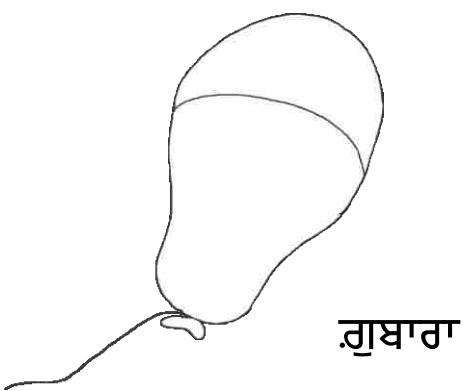
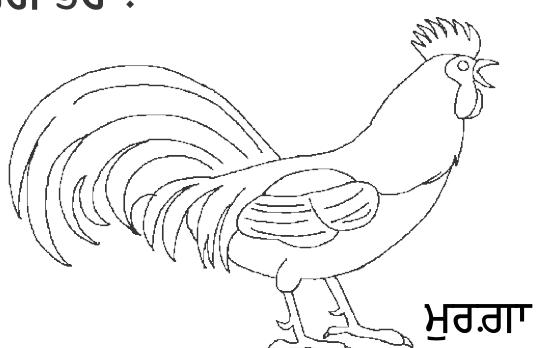
ਪੁਲ

ਬੁਰਸ਼

ਮੁਰ.ਗਾ

ਗੁਲਾਬ

ਹ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

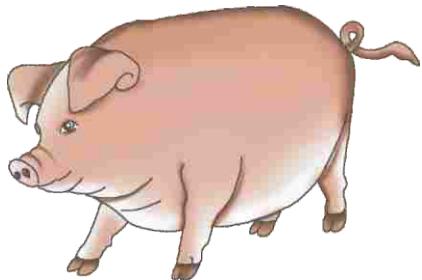

ਪਾਠ - 8

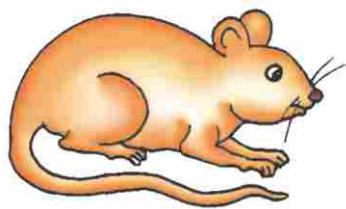
ਦੁਲੈਂਕੜ (_) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਬ ਟ ਬਟ

ਸ ਰ ਸਰ

ਚ ਹਾ ਚਹਾ

ਸ ਰ ਜ ਸਰਜ

ਡ ਮ ਰ ਡਮਰ

ਸ ਕ ਟ ਰ ਸਕਟਰ

ਦੁਲੈਂਕੜ (_) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸ	ਹ	ਕ	ਖ	ਗ	ਯ	ਚ	ਛ	ਜ	ਯ
ਟ	ਨ	ਭ	ਛ	ਤ	ਬ	ਦ	ਧ	ਨ	ਪ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ।)

ਦੁਲੈਂਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਸੁਟ	ਬੁਟ	ਤੁਤ	ਜੁਨ	ਦੁਰ	ਲਹੁ
ਭਾਲ	ਆਲ	ਚਾਕ	ਕਾਜ	ਆੜ	ਝਾੜ
ਪਜਾ	ਝਟਾ	ਭੁਰਾ	ਭੁਆ	ਚੀਕ	ਦੀਪ
ਮੁਲ੍ਹੀ	ਦੁਰੀ	ਦੁਜੀ	ਚੁਹੀ	ਚੁਰੀ	ਤੁੜੀ
ਸੁਰਜ	ਚੁਰਨ	ਪੁਰਨ	ਸੁਰਤ	ਪੁਰਬ	ਸਕੂਲ
ਖਜ਼ਰ	ਡਮਰ	ਕਚਾਲ	ਕਤੁਰਾ	ਕੁਹਣੀ	ਮੁਰਤੀ
ਕਬੂਤਰ	ਅਮਰਦ	ਤਰਬੂਜ	ਜਗਰੂਪ	ਖਰਬੂਜਾ	ਜਾਦੁਗਾਰ

ਦੁਲੈਂਕੜ () ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਰੂਪ ਬੁਟ ਪਾ।
- ✿ ਸੁਰਜ ਦੀ ਮੁਰਤ ਬਣਾ।
- ✿ ਅਨੂਪ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾ।
- ✿ ਬਬਲ ਕੁਹਣੀ ਨਾ ਮਾਰ।
- ✿ ਦੀਪ ਸਕੂਲ ਜਾ।
- ✿ ਚਾਕ ਨਾਲ ਚੀਕ ਚੀਰ।
- ✿ ਪੁਰਨ ਚੁਰਨ ਖਾ।
- ✿ ਰਾਜ ਅਮਰਦ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਦਰ - ਦੁਰ

ਘਰ - ਘੂਰ

ਸਤ - ਸੂਤ

ਝੜ - ਝਾੜ

ਸਰ - ਸੂਰ

ਚਾਕ - ਚਾਕ

ਚਰਨ - ਚੁਰਨ

ਸੁਰਮਾ - ਸੂਰਮਾ

ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੇ ਕਰੋ :

ਸਟ = — ਟ

ਗਊ = ਗ —

ਘਰ = — ਰ

ਆਲੂ = ਆ —

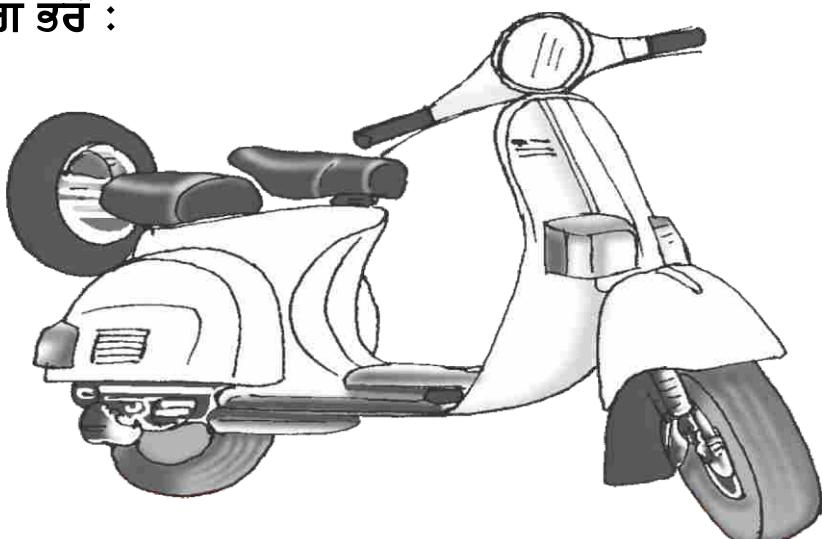
ਪੜੀ = — ਝੀ

ਭੁਆ = — ਆ

ਚਰਨ = — ਰਨ

ਸਕੂਲ = ਸ — ਲ

ਸ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

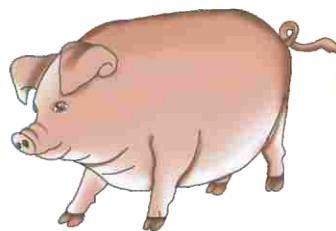

ਸਕੂਟਰ

ੴ) ਮਾਤਰਾ ਪਛਾਣੋ :

ਿ	ਿ	=	f	ਿ	-
=	f	-	=	ਿ	ਿ

ਸ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :

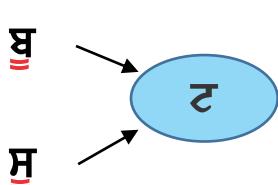
ਬੁਟ

ਸੁਰ

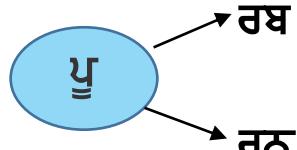
ਸੁਰਜ

ਡਮਰੂ

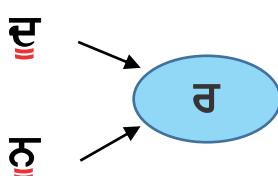
ਹ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

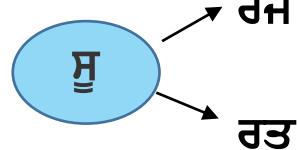
ਬੁਟ

ਰਬਨ

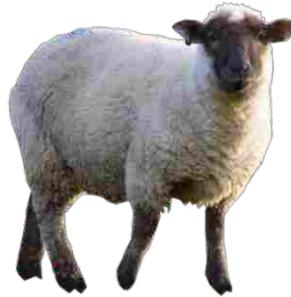
ਰਨ

ਰਜਤ

ਪਾਠ - 9

ਲਾਂ (ਚ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਸੋਬ ਸੋਬ	ਕੋਲਾ ਕੋਲਾ
	
ਭੇਡ ਭੇਡ	ਸਲੋਟ ਸਲੋਟ
	
ਸਪੇਰਾ ਸਪੇਰਾ	ਪਲੇਟ ਪਲੇਟ

ਲਾਂ (ਚ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸੋਹਕੇਖਗੈਘੋਚੇਛੇਜੇਝੇ
ਟੋਠੋਡੋਢੋਤੋਥੋਦੋਧੋਨੋਪੋ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਲਾਂ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਬੇਰ	ਰੇਲ	ਮੇਜ਼	ਤੇਲੁ	ਸੇਬ	ਜੇਬ
ਖੇਤ	ਰੇਤ	ਖੇਸ	ਦੇਸ	ਖੇਡ	ਭੇਡ
ਕੇਲਾ	ਮੇਲਾ	ਚੇਲਾ	ਪੇੜਾ	ਬੇਬੇ	ਮੇਬੀ
ਬੇਰੀ	ਪੇਟੀ	ਨੇਕੀ	ਖੇਸੀ	ਰੇਤੀ	ਖੇਤੀ
ਵੇਲਣਾ	ਸ਼ੇਰਨੀ	ਕੇਸਰੀ	ਪਲੇਟ	ਸਲੇਟ	ਸਵੇਰ
ਕਰੇਲਾ	ਹਨੇਰਾ	ਵਛੇਰਾ	ਸਪੇਰਾ	ਜਲੇਬੀ	ਚਮੇਲੀ
ਹਬੇਲੀ	ਸਲੇਟੀ	ਪਰਦੇਸ	ਬੇਸਮੱਝ	ਬਾਣੇਦਾਰ	ਸੂਬੇਦਾਰ

ਲਾਂ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਮੇਲੇ ਜਾ।
- ✿ ਕੇਲੇ ਖਾ।
- ✿ ਸੇਬ ਤੇ ਬੇਰ ਲਿਆ।
- ✿ ਬੇਬੇ ਕਰੇਲੇ ਬਣਾ।
- ✿ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭੇੜ ਦੇ।
- ✿ ਸੇਵਕ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਖੇਤ ਜਾ।
- ✿ ਸੇਵਕ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੁਕ।
- ✿ ਨੌਲੇ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਗੁਬਾਰੇ ਲਿਆ।

ਅਭਿਆਸ

(ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਦਰ - ਦੇਰ

ਵਲੁ - ਵੇਲ

ਮਲੁ - ਮੇਲੁ

ਦਸ - ਦੇਸ

ਖਤ - ਖੇਤ

ਰਲੁ - ਰੇਲ

ਤਲ - ਤੇਲ

ਸਰ - ਸੇਰ

(ਅ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਖੇਤ = _____

ਵੇਲ = _____

ਸੇਬ = _____

ਰੇਲ = _____

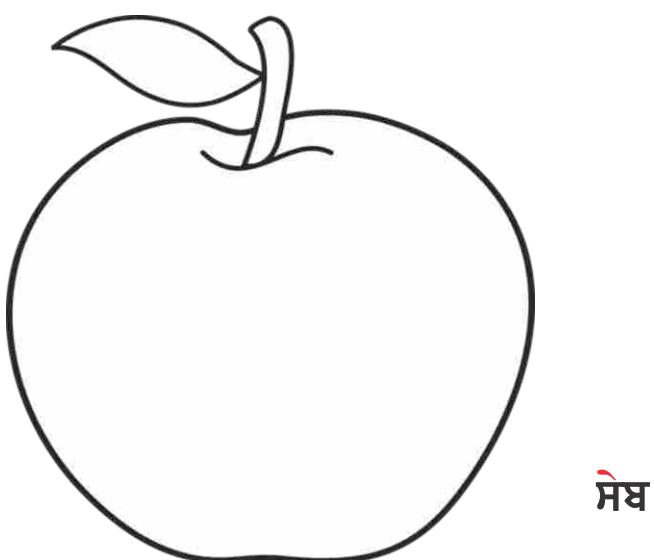
ਸਵੇਰ = _____

ਰੇਤਾ = _____

ਬਨੇਰਾ = _____

ਕਰੇਲਾ = _____

(ਇ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

(ਸ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

$$ਸੇ + ਰ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

$$ਵੇ + ਲ + ਣਾ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

$$ਸੇ + ਬ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

$$ਕ + ਰੇ + ਲਾ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

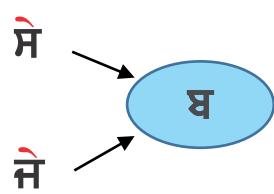
$$ਦੇ + ਸ਼ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

$$ਜ + ਲੇ + ਬੀ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

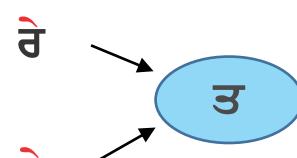
$$ਬੇ + ਗੀ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

$$ਵਾ + ਛੇ + ਰਾ = \underline{\hspace{2cm}} \quad \underline{\hspace{2cm}}$$

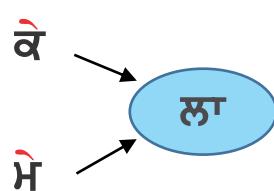
(ਹ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

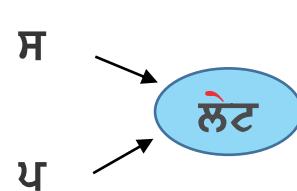
.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

(ਕ) ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ :

ਸੇ	ਸੀ	ਸਾ	ਸ	ਸੂ	ਸੁ	ਸਿ
ਰੀ	ਰੂ	ਰ	ਰੇ	ਰਿ	ਰਾ	ਰੁ
ਦੀ	ਦੂ	ਦ	ਦੇ	ਦਿ	ਦਾ	ਦੁ
ਮੀ	ਮੂ	ਮ	ਮੇ	ਮਿ	ਮਾ	ਮੁ

ਪਾਠ - 10

ਦੁਲਾਵਾਂ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਪੈ ਰ ਪੈਰ	ਵੈ ਨ ਵੈਨ
ਬੈ ਲਾ ਬੈਲਾ	ਐ ਨ ਕ ਐਨਕ
ਕੈ ਮ ਰਾ ਕੈਮਰਾ	ਜੈ ਬ ਰਾ ਜੈਬਰਾ

ਦੁਲਾਵਾਂ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸੈ ਹੈ ਕੈ ਖੈ ਗੈ ਘੈ ਚੈ ਛੈ ਜੈ ਝੈ
 ਟੈ ਠੈ ਡੈ ਢੈ ਤੈ ਥੈ ਧੈ ਧੈ ਨੈ ਪੈ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ)

ਦੁਲਾਵਾਂ (ੈ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਸੈਰ	ਗੈਸ	ਭੈਣ	ਬੈਠ	ਵੈਦ	ਕੈਦ
ਪੈਸਾ	ਬੈਲਾ	ਮੈਦਾ	ਸੈਨਾ	ਮੈਨਾ	ਹੋਜ਼ਾ
ਬੈਲੀ	ਪੈਲੀ	ਮੈਲੀ	ਛੈਲੀ	ਵੈਰੀ	ਕੈਦੀ
ਮੈਡਮ	ਬੈਠਕ	ਪੈਦਲ	ਮੈਡਲ	ਪੈਕਟ	ਜੈਕਟ
ਸਫੈਦ	ਬਨੈਣ	ਜੈਬਰਾ	ਫੈਸਲਾ	ਹੈਰਾਨ	ਮੈਦਾਨ
ਬੈਟਰੀ	ਬੈਠਣਾ	ਪੈਰਿਸ	ਸੈਨਿਕ	ਦੈਨਿਕ	ਸੈਤਾਨੀ
ਐਤਵਾਰ	ਜਰਨੈਲ	ਅਪਰੈਲ	ਕਰਨੈਲ	ਲਾਲਟੈਣ	ਜੈਲਦਾਰ

ਦੁਲਾਵਾਂ (ੈ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਸੈਰ ਕਰ।
- ✿ ਪੈਰ ਮੈਲੇ ਹਨ।
- ✿ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਪੈਲੀ ਵਾਹੀ।
- ✿ ਹੈਦਰ ਕੈਮਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆ।
- ✿ ਮੈਚ ਖੇਡ।
- ✿ ਪੈਸੇ ਵਾਲੀ ਬੈਲੀ ਲੈ।
- ✿ ਜਰਨੈਲ ਕੈਮਰਾ ਫੜ।
- ✿ ਭੈਣ ਸਵੈਟਰ ਬੁਣ।

ਅਭਿਆਸ

(ੳ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਸਰ - ਸੈਰ

ਕਦੀ - ਕੈਦੀ

ਪਰ - ਪੈਰ

ਮੇਲ - ਮੈਲ

ਵਰ - ਵੈਰ

ਵੇਦ - ਵੈਦ

ਵਰੀ - ਵੈਰੀ

.ਫਸਲ - ਫੈਸਲਾ

(ਅ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਗੈਸ = _____

ਪੈਦਲ = _____

ਵੈਨ = _____

ਬੱਠਕ = _____

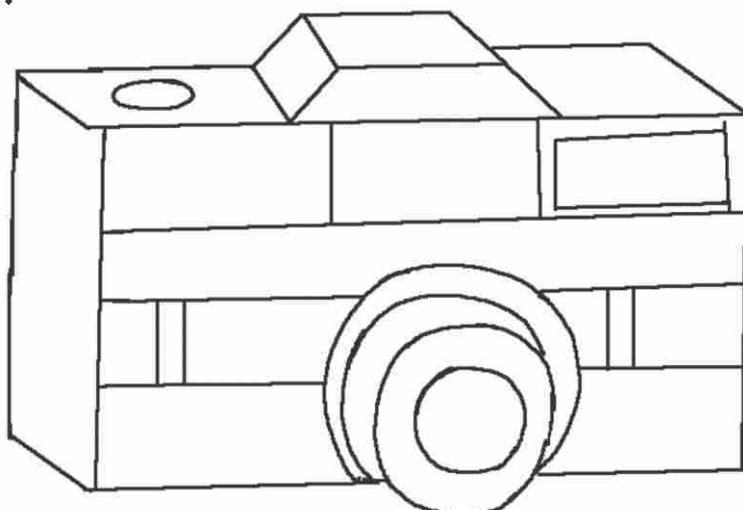
ਪੈਸਾ = _____

ਸੈਨਿਕ = _____

ਵੈਰੀ = _____

ਹੈਰਾਨ = _____

(ਏ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

(ਸ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਸੈ + ਰ = _____

ਬੈ + ਲਾ = _____

ਭੈ + ਣ = _____

ਬੈ + ਠ + ਕ = _____

ਗੈ + ਸ = _____

ਮੈ + ਦਾ + ਨ = _____

ਪੈ + ਸਾ = _____

ਸੈ + ਨਿ + ਕ = _____

(ਹ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਐਤਵਾਰ, ਪੈਸੇ, ਕੈਮਰਾ, ਸੈਰ)

1. _____ ਕਰ।

2. _____ ਵਾਲੀ ਬੈਲੀ ਲਿਆ।

3. _____ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ।

4. ਜਰਨੈਲ _____ ਫੜ।

(ਕ) ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਹਦਰ ਕੈਮਰਾ ਲੱਗਾ।

ਪਾਠ - 11

ਹੋੜਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਮੁ ਰ ਮੁਰ	ਢੋ ਲ ਢੋਲ
	
ਤੇ ਤਾ ਤੇਤਾ	ਘੋੜਾ ਘੋੜਾ
	
ਜੋ ਕ ਰ ਜੋਕਰ	ਬੋਤ ਲ ਬੋਤਲ

ਹੋੜਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸੋ ਹੋ ਕੋ ਖੋ ਗੋ ਘੋ ਚੋ ਛੋ ਜੋ ਝੋ
 ਟੋ ਠੋ ਡੋ ਢੋ ਤੋ ਥੋ ਥੋ ਧੋ ਨੋ ਪੋ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਹੋੜਾ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਕੋਟ	ਬੋਲ	ਚੋਰ	ਡੋਰ	ਤੋਰ	ਖੋਜ
ਨੋਟ	ਵੋਟ	ਤੋਤਾ	ਜੋੜਾ	ਘੋੜਾ	ਕੋਕਾ
ਕੋਟੀ	ਮੋਟੀ	ਸੋਟੀ	ਰੋਟੀ	ਧੋਬੀ	ਗੋਭੀ
ਭੋਜਨ	ਜੋਕਰ	ਬੋਹੜ	ਬੋਤਲ	ਢੋਲਕ	ਗੋਲਕ
ਸਮੋਸਾ	ਕਟੋਰਾ	ਸੋਹਣਾ	ਕੋਟਲਾ	ਰਸੋਈ	ਕੋਇਲ
ਖੋਪੜੀ	ਪੋਟਲੀ	ਮੋਰਨੀ	ਟੋਕਰੀ	ਦੇਸਤੀ	ਲੋਹੜੀ
ਸੋਮਵਾਰ	ਹੋਣਹਾਰ	ਮਨੋਹਰ	ਸਰੋਵਰ	ਅਖਰੋਟ	ਖਰਗੋਸ਼

ਹੋੜਾ (ੰ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਢੋਲ ਵਜਾ।
- ✿ ਸੋਨੀ ਰੋਟੀ ਖਾ।
- ✿ ਮੋਹਨ ਕੋਟ ਪਾ।
- ✿ ਰਸੋਈ ਕੋਲ੍ਹ ਜਾ।
- ✿ ਧੋਬੀ ਚਾਦਰ ਧੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ✿ ਤੋਤਾ ਸੋਹਣੇ ਬੋਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।
- ✿ ਕੋਮਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।
- ✿ ਮੋਟਰ ਕੋਲ੍ਹ ਖਰਗੋਸ਼ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

(ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਤਰ - ਤੋਰ

ਨਟ - ਨੋਟ

ਡਰ - ਡੋਰ

ਤਲ - ਤੋਲ

ਬਲ - ਬੋਲ

ਘੜਾ - ਘੋੜਾ

ਮਟਰ - ਮੋਟਰ

ਭਜਨ - ਭੋਜਨ

(ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੇ ਕਰੋ :

ਕੋਟ = — ਟ

ਬਤਲ = — ਤਲ

ਡੋਰ = — ਰ

ਬਹੜ = — ਹੜ

ਢੱਲ = — ਲ

ਸਮਸਾ = ਸ — ਸਾ

ਤੱਤਾ = — ਤਾ

ਟਕਰੀ = — ਕਰੀ

ਅਖਰੋਟ = ਅਖ — ਟ

ਰਸਈ = ਰ — ਈ

(ਇ) ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਮੋਰ

ਢੱਲ

(ਸ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ:

$$\text{ਮ} + \text{ਰ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਭ} + \text{ਜ} + \text{ਨ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਤ} + \text{ਪ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਸ} + \text{ਹ} + \text{ਨ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਸੋ} + \text{ਟੀ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਸ} + \text{ਮੋ} + \text{ਸਾ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਟੋ} + \text{ਪੀ} = \underline{\quad}$$

$$\text{ਟੋ} + \text{ਕ} + \text{ਰੀ} = \underline{\quad}$$

(ਹ) ਹੋੜਾ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ :

ਘੜ

ਘੋੜਾ

ਘੜਾ

ਘੜੀ

ਡਰ

ਡਾਰ

ਡੌਰ

ਡੇਰਾ

ਪਤਾ

ਪਿਤਾ

ਪੋਤਾ

ਪੀਤਾ

ਮਟਰ

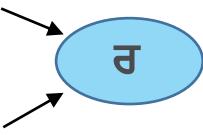
ਮੀਟਰ

ਮੈਟਰ

ਮੋਟਰ

(ਕ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

ਮ

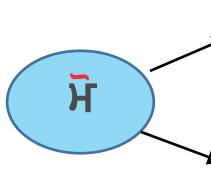

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

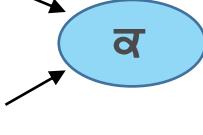
ਰ

ਸ

ਮ

ਲ

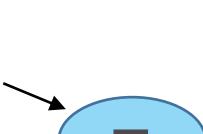

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

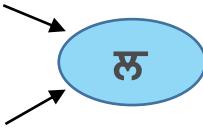
ਹੜ

ਮ

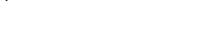
ਤਲ

ਟੋ

ਕਰ

ਗ

ਬਨ

ਪਾਠ - 12

ਕਨੌੜਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਪੈੜੀ ਪੱਜੀ	ਫੌਜੀ ਫੱਜੀ
ਟੱਡੀ ਟੱਫੀ	ਪੰਦਾ ਪੰਦਾ
ਅਰਤ ਅੰਰਤ	ਹਬੋੜੀ ਹਬੱਜੀ

ਕਨੌੜਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਸ ਹ ਕ ਖ ਗ ਘ ਚ ਛ ਜ ਝ
 ਟ ਠ ਡ ਢ ਤ ਥ ਥ ਧ ਨ ਪ

(ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।)

ਕਨੌਜ਼ਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਚੌਲ	ਕੌਣ	ਪੌਣ	ਮੌਜ	ਛੌਜ	ਦੌੜ
ਪੌਦਾ	ਅੱਖਾ	ਸੌਖਾ	ਮੌਕਾ	ਚੌੜਾ	ਸੌਦਾ
ਫੌਜੀ	ਪੌੜੀ	ਟੌਫੀ	ਕੌਲੀ	ਕੌੜੀ	ਕੌਫੀ
ਅੱਰਤ	ਨੌਕਰ	ਮੌਸਮ	ਚੌਰਸ	ਰੌਣਕ	ਦੌਲਤ
ਜੌਹਰੀ	ਚੌਧਰੀ	ਪੌਸ਼ਾਕ	ਅੱਜ਼ਾਰ	ਦੌੜਾਕ	ਤੌਲੀਆ
ਪਕੌੜਾ	ਹਬੌੜਾ	ਕਚੌਰੀ	ਲਾਹੌਰ	ਭਰੌੜਾ	ਖਿਡਲਾ
ਪਸਤੌਲ	ਚਮਕੌਰ	ਹੌਲਦਾਰ	ਨੌਜਵਾਨ	ਮਖੌਲੀਆ	ਚੌਕੀਦਾਰ

ਕਨੌਜ਼ਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਪੈਂਦੇ ਲਾ।
- ✿ ਕਚੌਰੀ ਸਵਾਦ ਹੈ।
- ✿ ਸੱਰਵ ਹਬੌੜਾ ਲਿਆ।
- ✿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰ।
- ✿ ਗੌਰੀ ਖਿਡੌਣੇ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜੀ।
- ✿ ਪਕੌੜੇ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਖਾਵੇਗਾ?
- ✿ ਗੌਰਵ ਦੌੜ ਕੇ ਪੌੜੀ ਲਿਆ।
- ✿ ਚੌਕੀਦਾਰ ਚੌਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

ੳ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ -

ਕਣ - ਕੁਣ

ਕਲੀ - ਕੁਲੀ

ਕੜਾ - ਕੁੜਾ

ਭਰਾ - ਭੁੜਾ

ਪੁੜੀ - ਪੁੜੀ

ਕਲਾ - ਕੁਲਾ

ਸਦਾ - ਸੁਦਾ

ਹੋਲੀ - ਹੁਲੀ

ਅ) ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਪੁ + ਦਾ = **ਪੁਦਾ** ਦੁ + ਲ + ਤ =

ਕੁ + ਲੀ = ਅੁ + ਰ + ਤ =

ਪੁ + ਝੀ = ਪ + ਕੁ + ਝਾ =

ਛੁ + ਜੀ = ਹ + ਥੁ + ਝਾ =

ਮੁ + ਸ + ਮ = ਤੁ + ਲੀ + ਆ =

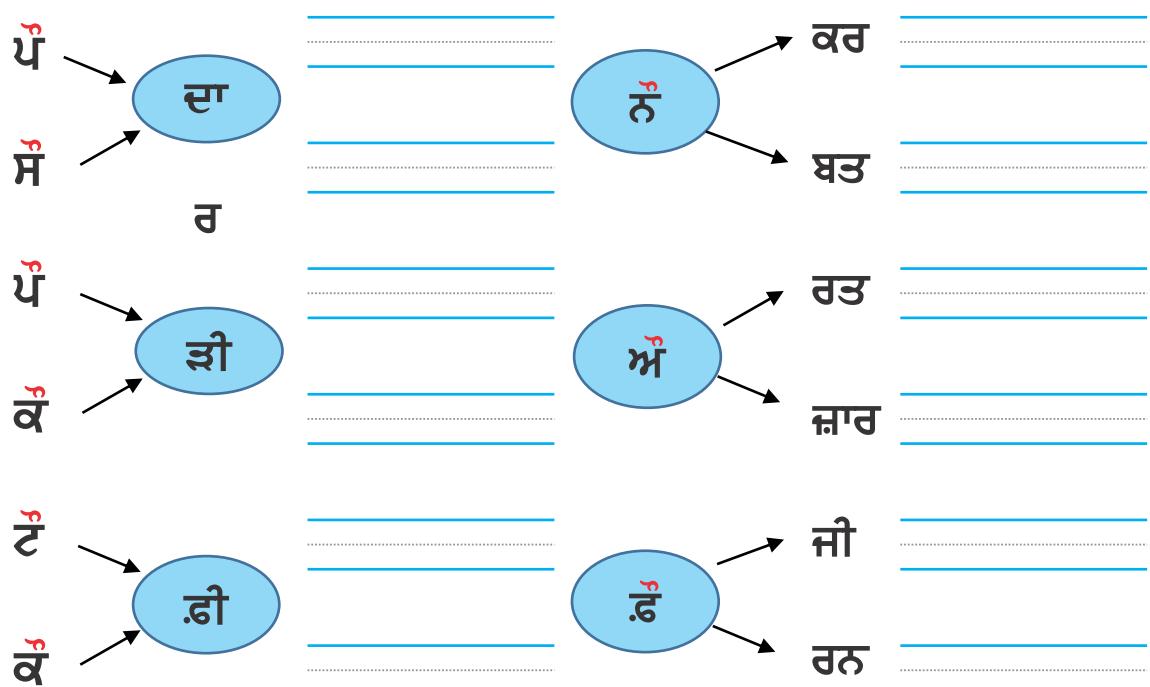
ਈ) ਸੁਲੇਖ ਲਿਖੋ :

ਸੁਰਵ ਹੁਲੀ-ਹੁਲੀ ਤੁਰ।

(ਸ) ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੋ :

ਮੁਤ	=	ਪੱਦਾ	=
ਛੜੀ	=	ਪੱਝੀ	=
ਗੁਰਵ	=	ਪਕੜਾ	=
ਮੁਸਮ	=	ਹਥੜੀ	=
ਅਰਤ	=	ਰਣਕ	=

(ਹ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ :

ਪਾਠ - 13

ਅਧਕ (ੴ) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਜੱਗ ਜੱਗ	ਬੱਸ ਬੱਸ
	
ਸੱਪ ਸੱਪ	ਢੱਕਣ ਢੱਕਣ
	
ਬੱਕਰੀ ਬੱਕਰੀ	ਰੱਖੜੀ ਰੱਖੜੀ

ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੋ :

ਜੀ	ਨਿ	ਰੁ	ਮੇ	ਹਾ	ਦੀ	ਸੂ	ਕੈ	ਖੇ	ਆ
ਗੀ	ਚੂ	ਛਿ	ਠੈ	ਘ	ਦੁ	ਪੇ	ਬੀ	ਭੈ	ਲਿ

ਅੱਧਕ (ੁ) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਅੱਖ	ਲੱਖ	ਹੁਥ	ਅੱਠ	ਲੱਤ	ਸੱਪ
ਨੁਕ	ਅੰਗ	ਝੁਗ	ਪੁੰਗ	ਮੁੱਝ	ਸੁੱਠ
ਮੁੱਛਰ	ਮੁੱਖਣ	ਚੁੱਕਣ	ਸੁੱਜਣ	ਫੁੱਗਣ	ਸੁੱਤਰ
ਟੁੱਕਰ	ਸ਼ੁੱਕਰ	ਪੁੱਖਰ	ਬੁੱਦਲ੍ਹ	ਲੁੱਕੜ	ਛੁੱਪੜ
ਰੁੱਖ	ਦੁੱਧ	ਮਿੱਟੀ	ਡੁੱਡੂ	ਜੁੱਤੀ	ਪੁੱਖੀ
ਮਿੱਤਰ	ਤਿੱਤਰ	ਪੁੱਤਰ	ਬੁੱਕਰੀ	ਕਬੁੱਡੀ	ਤੁੱਕੜੀ
ਬਹੁੱਤਰ	ਭੁਲੁੱਕੜ	ਪਵਿੱਤਰ	ਮੋਮਬੁੱਤੀ	ਸਪੁੱਤਰ	ਅਠੁੱਤਰ

ਅਧਕ (ੁ) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਵੁੱਟ ਟੁੱਪੈ।
- ✿ ਧੁੱਕਾ ਨਾ ਮਾਰ।
- ✿ ਗੁੱਜਣ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਵੁੱਛ ਲਿਆ।
- ✿ ਸੁੱਜਣ ਫੁੱਟੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।
- ✿ ਦਿੱਲੀ ਜਾ।
- ✿ ਬਿੱਲੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਗਈ।
- ✿ ਸ਼ੁੱਕਰ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖੀ ਬੈਠੀ ਹੈ।
- ✿ ਬੁੱਚੇ ਕਬੁੱਡੀ ਦਾ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਗਏ।

ਅਭਿਆਸ

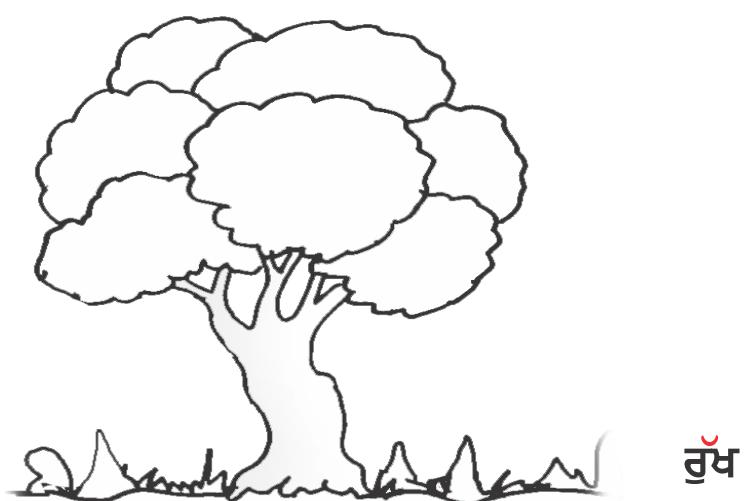
(ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ :

ਦਸ	-	ਦੱਸ	ਸਤ	-	ਸੱਤ
ਜਗ	-	ਜੱਗ	ਰਸਾ	-	ਰੱਸਾ
ਪਤਾ	-	ਪੱਤਾ	ਸਤਰ	-	ਸੱਤਰ
ਬਦਲ	-	ਬੱਦਲ	ਤਕੜੀ	-	ਤੱਕੜੀ

(ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੇ ਕਰੋ :

ਹੱਥ	=	— ਥ	ਬੱਕਰੀ	=	— ਕਰੀ
ਮੱਝ	=	— ਝ	ਮੱਛਰ	=	— ਛਰ
ਸੱਪ	=	— ਪ	ਨੱਚਣਾ	=	— ਚਣਾ
ਬੱਚਾ	=	— ਚਾ	ਰੱਖੜੀ	=	— ਖੜੀ
ਮੱਠੀ	=	— ਠੀ	ਸੱਤਰ	=	— ਰ

(ਏ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

(ਸ) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

$$\text{ਹੋ} + \text{ਬ} = \underline{\hspace{2cm}} \quad \text{ਪੋ} + \text{ਬ} + \text{ਰ} = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$\text{ਨੋ} + \text{ਕ} = \underline{\hspace{2cm}} \quad \text{ਮੋ} + \text{ਤ} + \text{ਰ} = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$\text{ਮੋ} + \text{ਝ} = \underline{\hspace{2cm}} \quad \text{ਕ} + \text{ਬੋ} + \text{ਡੀ} = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$\text{ਬੋ} + \text{ਦ} + \text{ਲ} = \underline{\hspace{2cm}} \quad \text{ਤੋ} + \text{ਤ} + \text{ਰ} = \underline{\hspace{2cm}}$$

(ਹ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ :

ਹੋਬ	<hr/> <hr/>	ਅੱਖ	<hr/> <hr/>
-----	-------------	-----	-------------

ਅੱਗ	<hr/> <hr/>	ਸੱਪ	<hr/> <hr/>
-----	-------------	-----	-------------

ਕੁਤਾ	<hr/> <hr/>	ਮੱਛਰ	<hr/> <hr/>
------	-------------	------	-------------

ਰਖੜੀ	<hr/> <hr/>	ਬਕਰੀ	<hr/> <hr/>
------	-------------	------	-------------

(ਕ) ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਬਿਲੀ, ਮੱਖੀ, ਕਬੜੀ, ਕੁਤੇ)

1.

 ਭੱਜ ਗਈ।

2. ਸ਼ੱਕਰ ਉੱਤੇ

 ਬੈਠੀ ਹੈ।

3. ਮੋਹਨ ਨੂੰ

 ਨੇ ਵੱਡ ਲਿਆ।

4. ਬੱਚੇ

 ਦਾ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਗਏ।

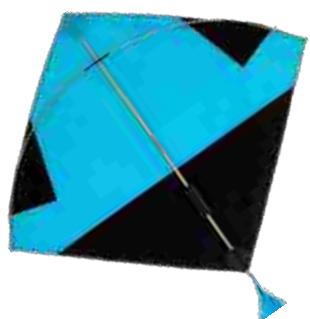
ਪਾਠ - 14

ਟਿੱਪੀ (°) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਚੰ
ਦ
ਚੰਦ

ਮੰ
ਜਾ
ਮੰਜਾ

ਪੰ
ਤ
ਗ
ਪਤੰਗ

ਸੰ
ਤ
ਰਾ
ਸੰਤਰਾ

ਅੰ
ਗੂ
ਰ
ਅੰਗੂਰ

ਬਲੂ
ਗ
ੜਾ
ਬਲੂਗੜਾ

ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੋ :

ਜੀ	ਨਿ	ਰੁ	ਮੇ	ਹਾ	ਦੀ	ਸੂ	ਕੈ	ਆ	ਖੇ
ਗੀ	ਚੂ	ਛਿ	ਨੈ	ਘ	ਦੁ	ਪੇ	ਬੀ	ਭੈ	ਲਿ

ਟਿੱਪੀ (°) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਦੰਦ	ਕੰਧ	ਕੰਨ	ਅੰਬ	ਬੰਬ	ਖੰਭ
ਰੰਗ	ਸੰਗ	ਤੰਗ	ਡੰਗ	ਖੰਡ	ਪੰਡ
ਝੰਡਾ	ਡੰਡਾ	ਮੰਜਾ	ਪੰਡੀ	ਕੰਘੀ	ਪਿੰਡ
ਤਿੰਨ	ਸੁੰਢ	ਗੂੰਦ	ਬੂੰਦ	ਮੁੰਡਾ	ਕੁੰਡਾ
ਜੰਗਲੁ	ਕੰਬਲੁ	ਮੰਦਰ	ਭੰਗੜਾ	ਸੰਤਰਾ	ਬੰਗਲਾ
ਇੰਜਣ	ਜੰਜੀਰ	ਸੁੰਦਰ	ਅੰਗੂਰ	ਅੰਗੂਠਾ	ਪੰਘੂੜਾ
ਸਰਪੰਚ	ਸਤੰਬਰ	ਚਕੰਦਰ	ਸਮੁੰਦਰ	ਮੂੰਗਫਲੀ	ਮੰਗਲਵਾਰ

ਟਿੱਪੀ (°) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਅੰਬ ਖਾ।
- ✿ ਰੰਗ ਭਰ।
- ✿ ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰ।
- ✿ ਭੂੰਡ ਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ।
- ✿ ਜੁਗਨੂੰ ਠੰਢੇ ਅੰਗੂਰ ਖਾ।
- ✿ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਦੇਖੋ।
- ✿ ਪੰਕਜ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।
- ✿ ਸੰਤਰਾ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ -

ਬਦ - ਬੰਦ

ਰਗ - ਰੰਗ

ਸੱਤ - ਸੰਤ

ਹੱਸ - ਹੰਸ

ਅੱਗ - ਅੰਗ

ਜੱਗ - ਜੰਗ

ਲਗਾਰ - ਲੰਗਾਰ

ਬਗਲਾ - ਬੰਗਲਾ

ਅ) ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੇ ਕਰੋ :

ਅੰਬ = — ਬ

ਭੰਗਾੜਾ = — ਗਾੜਾ

ਖੰਡ = — ਡ

ਬੰਦੂਕ = — ਦੂਕ

ਰੰਗ = — ਗਾ

ਪੰਜਾਬੀ = — ਜਾਬੀ

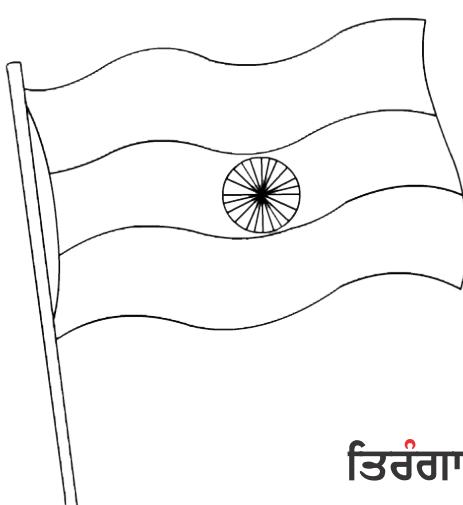
ਪੰਛੀ = — ਛੀ

ਪਤੰਗ = ਪ — ਗਾ

ਕੰਘਾ = — ਘਾ

ਤਿਰੰਗਾ = ਤਿ — ਗਾ

ਈ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

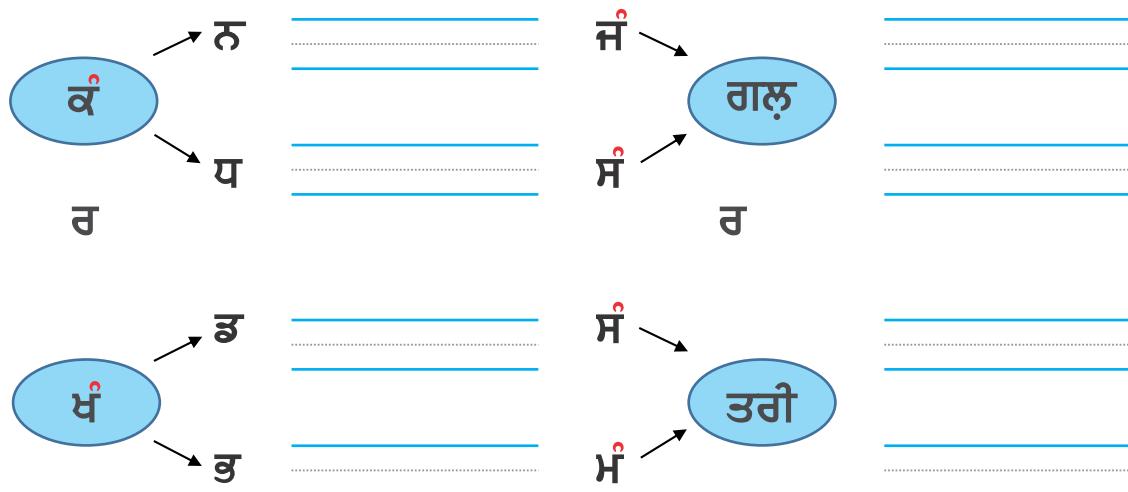

ਤਿਰੰਗਾ

(੯) ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :

(ੱਸ) ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

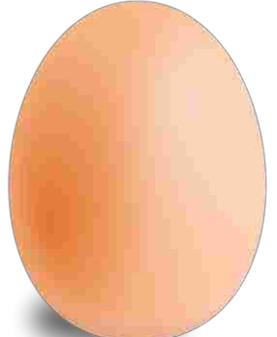
(ਹ) ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਦੰਦ, ਪਤੰਗ, ਮੰਜੇ, ਅੰਗੂਰ)

1. _____ ਸਾਫ਼ ਕਰ।
2. ਮੰਜੂ _____ ਉਡਾ।
3. ਪੰਕਜ _____ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।
4. ਜੁਗਨੂ ਠੰਢੇ _____ ਖਾ।

ਪਾਠ - 15

ਬਿੰਦੀ (ੰ) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

	
ਗੋਂਦ ਗੋਂਦ	ਪੀਂਘ ਪੀਂਘ
	
ਕੈਚੀ ਕੈਚੀ	ਆਡਾ ਆਡਾ
	
ਟੈਂਕ ਟੈਂਕ	ਬਾਦਰ ਬਾਦਰ

ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੋ :

ਜੀ	ਨਿ	ਰੁ	ਮੇ	ਹਾ	ਦੀ	ਸੂ	ਕੈ	ਆ	ਖੇ
ਗੀ	ਚੂ	ਛਿ	ਠੈ	ਘ	ਦੂ	ਪੇ	ਬੀ	ਭੈ	ਲਿ

ਬਿੰਦੀ (•) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ

ਕਾਂ	ਗਾਂ	ਮਾਂ	ਬਾਂਗਾ	ਡਾਂਗ	ਸਮਾਂ
ਭਾਂਡਾ	ਅਾਂਡਾ	ਤਾਂਗਾ	ਮੀਂਹ	ਪੀਂਘ	ਨੀਂਦ
ਬੈਂਤ	ਬੈਂਕ	ਤੀਆਂ	ਧੀਆਂ	ਝਾਂਸੀ	ਕਾਂਸੀ
ਚਾਂਦੀ	ਗਾਂਧੀ	ਧੂਆਂ	ਖੇਡਾਂ	ਕੈਂਚੀ	ਚੌਂਕ
ਊਂਗਲ	ਝਾਂਜਰ	ਬਾਂਦਰ	ਜਮਾਤਾਂ	ਬਰਾਂਡਾ	ਪਰਾਂਦੀ
ਕਿਤਾਬਾਂ	ਗਿਆਰਾਂ	ਕੀੜੀਆਂ	ਪੱਖੀਆਂ	ਚਿੜੀਆਂ	ਛੁੱਟੀਆਂ
ਪੁਸਤਕਾਂ	ਪਰਛਾਂਵਾਂ	ਤਿਤਲੀਆਂ	ਕਵਿਤਾਵਾਂ	ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ	ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ

ਬਿੰਦੀ (•) ਲਗਾਖਰ ਵਾਲੇ ਵਾਕ

- ✿ ਬਾਂਦਰ ਦੰੜ ਗਿਆ।
- ✿ ਅਾਂਚਲ ਪੀਂਘ ਝੂਟ।
- ✿ ਅਸੀਂ ਆਂਡੇ ਨਹੀਂ ਤੋੜੇ।
- ✿ ਹਰੀਆਂ ਡਸਲਾਂ ਝੂਮਦੀਆਂ ਹਨ।
- ✿ ਅਸੀਂ ਸੇਂਵੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ।
- ✿ ਮਾਂ ਨੇ ਪੂਣੀਆਂ ਕੱਤੀਆਂ।
- ✿ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।
- ✿ ਚਿੜੀਆਂ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ -

ਗਾ - ਗਾ[ਂ]

ਸਾਗ - ਸਾ[ਂ]ਗ

ਬਾ.ਗਾ - ਬਾ[ਂ]ਗਾ

ਜਾਚ - ਜਾ[ਂ]ਚ

ਸੌਦਾ - ਸੌ[ਂ]ਦਾ

ਵਗਾ - ਵਾ[ਂ]ਗਾ

ਕਿੱਲਾ - ਕਿੱਲ[ਂ]

ਆਦਰ - ਆ[ਂ]ਦਰ

ਅ) ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

ਡ[ਂ] + ਗਾ = ਬ[ਂ] + ਗਾ =

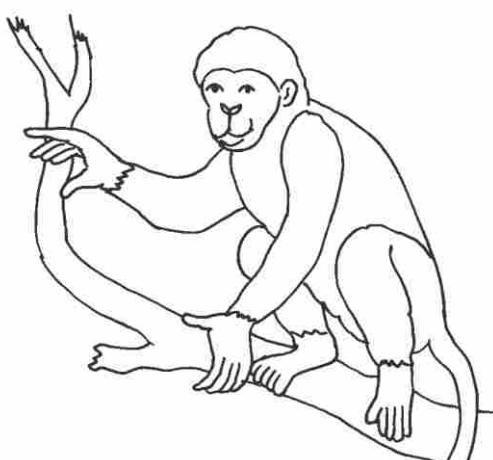
ਮੀ[ਂ] + ਹ = ਨੀ[ਂ] + ਦਾ =

ਬ[ਂ] + ਦ + ਰ = ਝ[ਂ] + ਜ + ਰ =

ਚੂ + ਝੀ + ਅ[ਂ] = ਪੁ + ਖੀ + ਅ[ਂ] =

ਪ + ਰ[ਂ] + ਦੀ = ਬ + ਰ[ਂ] + ਡਾ =

ੳ) ਰੰਗ ਭਰੋ :

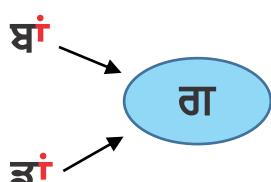

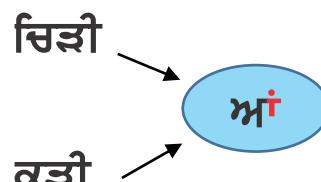
ਬਾਂਦਰ

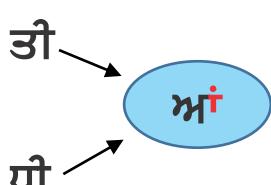
ਸ) ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :-

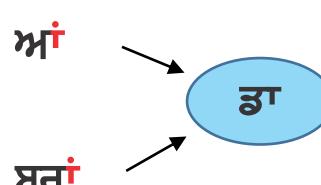

ਹ) ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ :

(ਹ) ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਬਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਬਾਂਦਰ, ਪੀਂਘ, ਪੂਣੀਆਂ, ਆਂਡੇ)

1. _____ ਦੌੜ ਗਿਆ।

2. ਆਂਚਲ _____ ਝੂਟ।

3. ਮਾਂ ਨੇ _____ ਕਤੀਆਂ।

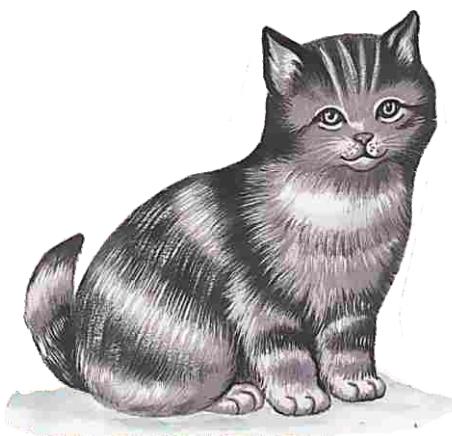
4. ਅਸੀਂ _____ ਨਹੀਂ ਤੋੜੇ।

ਰੰਗੋ-ਰੰਗ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਅ	ਆ	ਇ	ਈ	ਊ	ਊ॥	ਏ	ਐ	ਓ	ਾਂ	ਅੰ	ਅੰ	ਾਂ
ਸ	ਸਾ	ਸਿ	ਸੀ	ਸੁ	ਸੂ	ਸੇ	ਸੈ	ਸੋ	ਸੌ	ਸੰ	ਸੰ	ਸਾਂ
ਹ	ਹਾ	ਹਿ	ਹੀ	ਹੁ	ਹੂ॥	ਹੇ	ਹੈ	ਹੋ	ਹੌ	ਹੁੰ	ਹੰ	ਹਾਂ
ਕ	ਕਾ	ਕਿ	ਕੀ	ਕੁ	ਕੂ॥	ਕੇ	ਕੈ	ਕੋ	ਕੌ	ਕੁੰ	ਕੰ	ਕਾਂ
ਖ	ਖਾ	ਖਿ	ਖੀ	ਖੁ	ਖੂ॥	ਖੇ	ਖੈ	ਖੋ	ਖੌ	ਖੁੰ	ਖੰ	ਖਾਂ
ਗ	ਗਾ	ਗਿ	ਗੀ	ਗੁ	ਗੂ॥	ਗੇ	ਗੈ	ਗੋ	ਗੌ	ਗੁੰ	ਗੰ	ਗਾਂ
ਘ	ਘਾ	ਘਿ	ਘੀ	ਘੁ	ਘੂ॥	ਘੇ	ਘੈ	ਘੋ	ਘੌ	ਘੁੰ	ਘੰ	ਘਾਂ
ਚ	ਚਾ	ਚਿ	ਚੀ	ਚੁ	ਚੂ॥	ਚੇ	ਚੈ	ਚੋ	ਚੌ	ਚੁੰ	ਚੰ	ਚਾਂ
ਛ	ਛਾ	ਛਿ	ਛੀ	ਛੁ	ਛੂ॥	ਛੇ	ਛੈ	ਛੋ	ਛੌ	ਛੁੰ	ਛੰ	ਛਾਂ
ਜ	ਜਾ	ਜਿ	ਜੀ	ਜੁ	ਜੂ॥	ਜੇ	ਜੈ	ਜੋ	ਜੌ	ਜੁੰ	ਜੰ	ਜਾਂ
ਝ	ਝਾ	ਝਿ	ਝੀ	ਝੁ	ਝੂ॥	ਝੇ	ਝੈ	ਝੋ	ਝੌ	ਝੁੰ	ਝੰ	ਝਾਂ
ਟ	ਟਾ	ਟਿ	ਟੀ	ਟੁ	ਟੂ॥	ਟੇ	ਟੈ	ਟੋ	ਟੌ	ਟੁੰ	ਟੰ	ਟਾਂ
ਠ	ਠਾ	ਠਿ	ਠੀ	ਠੁ	ਠੂ॥	ਠੇ	ਠੈ	ਠੋ	ਠੌ	ਠੁੰ	ਠੰ	ਠਾਂ
ਡ	ਡਾ	ਡਿ	ਡੀ	ਡੁ	ਡੂ॥	ਡੇ	ਡੈ	ਡੋ	ਡੌ	ਡੁੰ	ਡੰ	ਡਾਂ
ਲ	ਲਾ	ਲਿ	ਲੀ	ਲੁ	ਲੂ॥	ਲੇ	ਲੈ	ਲੋ	ਲੌ	ਲੁੰ	ਲੰ	ਲਾਂ

ਰੰਗੋ-ਰੰਗ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਤ	ਤਾ	ਤਿ	ਤੀ	ਤੁ	ਤੂ	ਤੇ	ਤੈ	ਤੋ	ਤੌ	ਤੌਂ	ਤੰ	ਤਾਂ
ਥ	ਥਾ	ਥਿ	ਥੀ	ਥੁ	ਥੂ	ਥੇ	ਥੈ	ਥੋ	ਥੈ	ਥੌ	ਥੰ	ਥਾਂ
ਦ	ਦਾ	ਦਿ	ਦੀ	ਦੁ	ਦੂ	ਦੇ	ਦੈ	ਦੋ	ਦੈ	ਦੌ	ਦੰ	ਦਾਂ
ਧ	ਧਾ	ਧਿ	ਧੀ	ਧੁ	ਧੂ	ਧੇ	ਧੈ	ਧੋ	ਧੈ	ਧੌ	ਧੰ	ਧਾਂ
ਨ	ਨਾ	ਨਿ	ਨੀ	ਨੁ	ਨੂ	ਨੇ	ਨੈ	ਨੋ	ਨੈ	ਨੌ	ਨੰ	ਨਾਂ
ਪ	ਪਾ	ਪਿ	ਪੀ	ਪੁ	ਪੂ	ਪੇ	ਪੈ	ਪੋ	ਪੈ	ਪੌ	ਪੰ	ਪਾਂ
ਫ	ਫਾ	ਫਿ	ਫੀ	ਫੁ	ਫੂ	ਫੇ	ਫੈ	ਫੋ	ਫੈ	ਫੌ	ਫੰ	ਫਾਂ
ਬ	ਬਾ	ਬਿ	ਬੀ	ਬੁ	ਬੂ	ਬੇ	ਬੈ	ਬੋ	ਬੈ	ਬੌ	ਬੰ	ਬਾਂ
ਭ	ਭਾ	ਭਿ	ਭੀ	ਭੁ	ਭੂ	ਭੇ	ਭੈ	ਭੋ	ਭੈ	ਭੌ	ਭੰ	ਭਾਂ
ਮ	ਮਾ	ਮਿ	ਮੀ	ਮੁ	ਮੂ	ਮੇ	ਮੈ	ਮੋ	ਮੈ	ਮੌ	ਮੰ	ਮਾਂ
ਯ	ਯਾ	ਯਿ	ਯੀ	ਯੁ	ਯੂ	ਯੇ	ਯੈ	ਯੋ	ਯੈ	ਯੌ	ਯੰ	ਯਾਂ
ਰ	ਰਾ	ਰਿ	ਰੀ	ਰੁ	ਰੂ	ਰੇ	ਰੈ	ਰੋ	ਰੈ	ਰੌ	ਰੰ	ਰਾਂ
ਲ	ਲਾ	ਲਿ	ਲੀ	ਲੁ	ਲੂ	ਲੇ	ਲੈ	ਲੋ	ਲੈ	ਲੌ	ਲੰ	ਲਾਂ
ਵ	ਵਾ	ਵਿ	ਵੀ	ਵੁ	ਵੂ	ਵੇ	ਵੈ	ਵੋ	ਵੈ	ਵੌ	ਵੰ	ਵਾਂ
ਝ	ਝਾ	ਝਿ	ਝੀ	ਝੁ	ਝੂ	ਝੇ	ਝੈ	ਝੋ	ਝੈ	ਝੌ	ਝੰ	ਝਾਂ

ਬਿੱਲੀ

ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ

ਕਾਲੀ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ

ਮੋਟੀ ਕਾਲੀ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ

ਸਾਡੀ ਮੋਟੀ ਕਾਲੀ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ

ਬੂਟ

ਕਾਲੇ ਬੂਟ

ਸੋਹਣੇ ਕਾਲੇ ਬੂਟ

ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਕਾਲੇ ਬੂਟ

ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਕਾਲੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ

ਪਾਣੀ

ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ

ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ

ਰੋਜ਼ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ

ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ

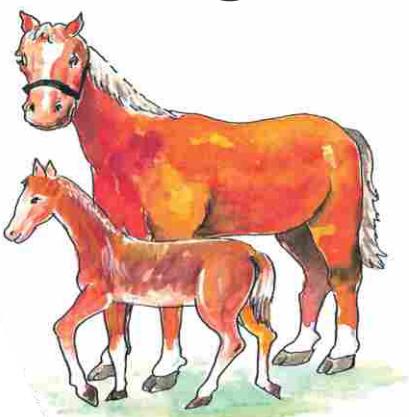
ਅਧਿਆਪਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਲੜੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣ।

ਬਿੱਲੀ ਬਲੁੰਗੜਾ

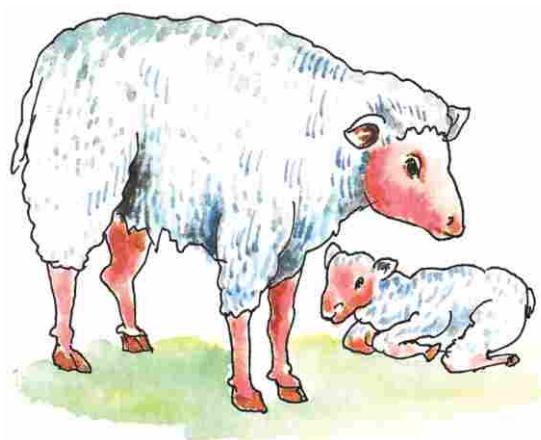

ਗਊ ਵੱਛਾ

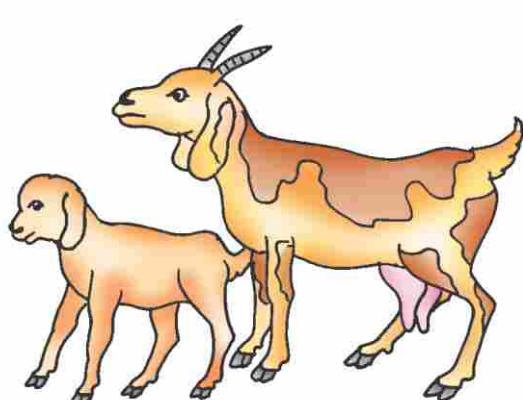

ਘੋੜੀ ਵਛੇਰਾ

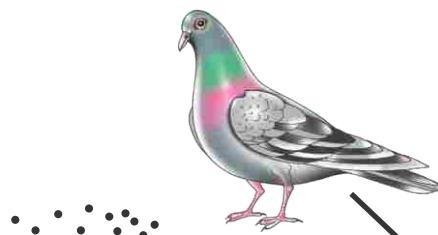
ਕੁੱਤੀ ਕਤੂਰਾ

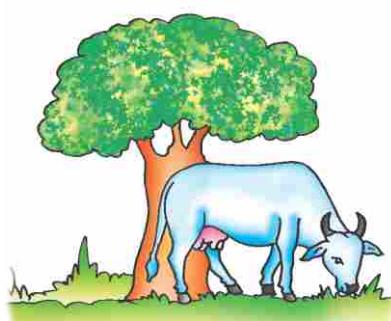
ਭੇਡ ਲੇਲਾ

ਬੱਕਰੀ ਮੇਮਣਾ

हँडी

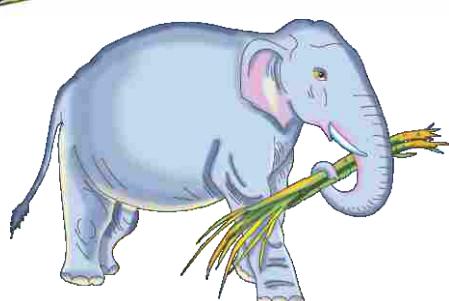
दल

दाणा

गँना

झाह

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

ਸਹੀ (✓) ਜਾਂ ਗਲਤ (✗) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਓ :—

1. ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2. ਗਉਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਡੂਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ।

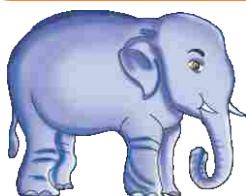
3. ਘੋੜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਛੇਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

4. ਕੁੱਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੇਮਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

5. ਭੇਡ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੱਛਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

6. ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੇਮਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

ਦਾਣਾ

ਘਾਹ

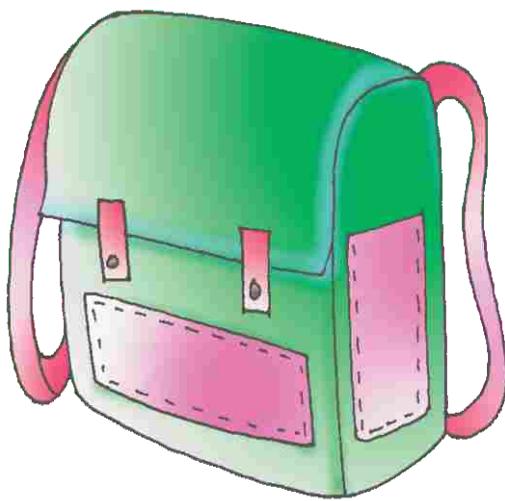

ਹੱਡੀ

ਗੰਨਾ

ਮੇਰੇ ਕੋਲ੍ਹ ਇੱਕ ਬਸਤਾ ਹੈ।
 ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੈ।
 ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਜ਼ਿੱਪਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।
 ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੈ।

(ੴ) ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਹੀ ਉਤੱਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

1. ਤੁਹਾਡੇ ਬਸਤੇ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਰੰਗ ਹੈ ?

2. ਤੁਹਾਡੇ ਬਸਤੇ ਦੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿੱਪਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ?

3. ਤੁਹਾਡੇ ਬਸਤੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?

ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰੁੱਖ ਹਨ।

ਰੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਡਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

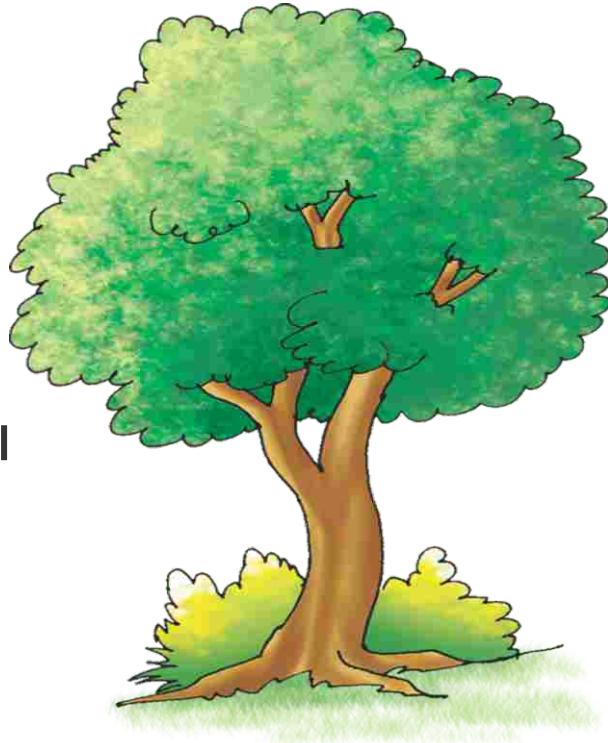
ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਠੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠਾਂ ਅਸੀਂ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਉ) ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਾਂ ਭਰੋ :

1. ਰੁੱਖ ਸਾਨੂੰ _____ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। (ਯੁੱਪ, ਡਾਂ)

2. ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ _____ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਨੀਲੇ, ਹਰੇ)

3. ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ _____ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। (ਫਲ, ਲੱਡੂ)

4. ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ _____ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। (ਦੁੱਧ, ਪਾਣੀ)

- (1) ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ,
ਲੈ ਪਰਾਂਦਾ ਤੁਰੀ।
- (2) ਨੀਲੀ ਟਾਕੀ ਚੌਲ ਬੱਧੇ,
ਦਿਨੇ ਗੁਆਚੇ ਰਾਤੀਂ ਲੱਭੋ।
- (3) ਇੱਕ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਬੱਤੀ ਦਾਣੇ,
ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ।

- (4) ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਾਕਾ,
ਘਰ ਦਾ ਰਾਖਾ।
- (5) ਗੋਲੁ-ਮੌਲੁ ਕੋਠੜੀ,
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹਈਓ ਨਾ।
- (6) ਪੈਰਾਂ ਨਾਲੁ ਭਜਾਈ ਜਾ,
ਸਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਈ ਜਾ।

	ਆਂਡਾ		ਸੂਈ-ਯਾਰਾ
	ਤਾਲਾ		ਸਾਈਕਲ
	ਦੰਦ		ਤਾਰੇ

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

(1) ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ,
ਲੈ ਪਰਾਂਦਾ ਤੁਰੀ ।

(2) ਨੀਲੀ ਟਾਕੀ ਚੌਲ ਬੱਧੇ,
ਦਿਨੇ ਗੁਆਚੇ ਰਾਤੀਂ ਲੱਭੋ ।

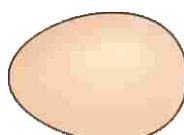
(3) ਇੱਕ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਬੱਤੀ ਦਾਣੇ,
ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ।

(4) ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਾਕਾ,
ਘਰ ਦਾ ਰਾਖਾ ।

(5) ਗੋਲ-ਮੋਲ ਕੋਠੜੀ,
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹਈਓ ਨਾ ।

(6) ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਭਜਾਈ ਜਾ,
ਸਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ।

ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਾਲ-ਸਭਾ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਖਾਲੀ ਬਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਸਕੂਲ, ਚੰਗਾ, ਰੋਜ਼, ਨੇੜੇ)

1. ਮੇਰਾ _____ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।

2. ਮੈਂ ਹਰ _____ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

3. ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ _____ ਹੈ।

4. ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ _____ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾਓ।

ਦਿਵਾਲੀ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉੱਠੇ। ਅਸੀਂ ਨ੍ਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰੱਣਕ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਿਠਿਆਈ ਅਤੇ ਪਟਾਕੇ ਵਿਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਫਲ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੀਪ-ਮਾਲਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਾਠ - ਅਭਿਆਸ

ੴ) ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਫਲ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ।

ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੀਪ-ਮਾਲਾ ਕੀਤੀ।

ਅ) ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ਦੀਪ-ਮਾਲਾ, ਭੀੜ, ਬਜ਼ਾਰ, ਦਿਨ)

1. ਦਿਵਾਲੀ ਦਾ ਸੀ।

2. ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ।

3. ਦੁਕਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸੀ।

4. ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ

ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ ਦਿਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ।